AALBORG UNIVERSITET
KØBENHAVN

Aalborg Universitet København
A. C. Meyers Vænge 15
2450 København SV
Danmark

Sekretær: Lene Wenstrøm Jørgensen
Telefon: 99 40 97 34
Lene Wenstrøm Jørgensen

Speciale

Uddannelse: By, Bolig og Bosætning

Semester: 11. semester

Titel på projekt:

Retten til Rentemestervej

Projektperiode: 15.08.22 – 12.01.23

Vejleder: Rikke Skovgaard Nielsen

Medlemmer:

Ditte Møller Nørregaard

Studienr: 20201644

Line Scharla Løjmand

Studienr: 20201645

Abstract:

This master's thesis offers a study of how urban development with a focus on co-creation can look in Copenhagen in 2022. A co-creation process taking place in the area around Rentemestervej in Copenhagen NV has been investigated and it has then been analysed as a way for the local actors to claim the right to the city. The thesis has looked at, among other things, how resources, sense of belonging and networks are influenced by co-creation and how these concepts have an effect on co-creation as well. The theoretical foundation of this paper consists of Lefebvre and Harvey's conceptualisation of 'the right to the city' and the theoretical term 'co-creation' as formulated by Torfing et al. The empirical data has been gathered through interviews with local actors and representatives from the municipality who all participated in the co-creation process.

The study concludes that despite the risk of misrepresentation and challenges anchoring and bringing to life the co-created solutions there are great potentials in using co-creation between state and citizens to develop and build the cities of tomorrow.

Antal normalsider: 85
Antal tegn: 203.365

Afleveringsdato: 12.01.2023

Copyright © 2012. This report and/or appended material may not be partly or completely published or copied without prior written approval from the authors. Neither may the contents be used for commercial purposes without this written approval.

RETTEN TIL RENTEMESTERVEJ

– En sociologisk undersøgelse af lokale aktørers kamp for medbestemmelse

Udarbejdet af

Ditte Møller Nørregaard & Line Scharla Løjmand

Aalborg Universitet, 2023

Tak til de passionerede mennesker i Rentemestervejkvarteret for at tage sig tid til at tale med os.
Tak til Rikke for et altid skarpt blik.
Tak for mad, husly og opbakning til Jacob, Jakob og Kollektivet Fandango.

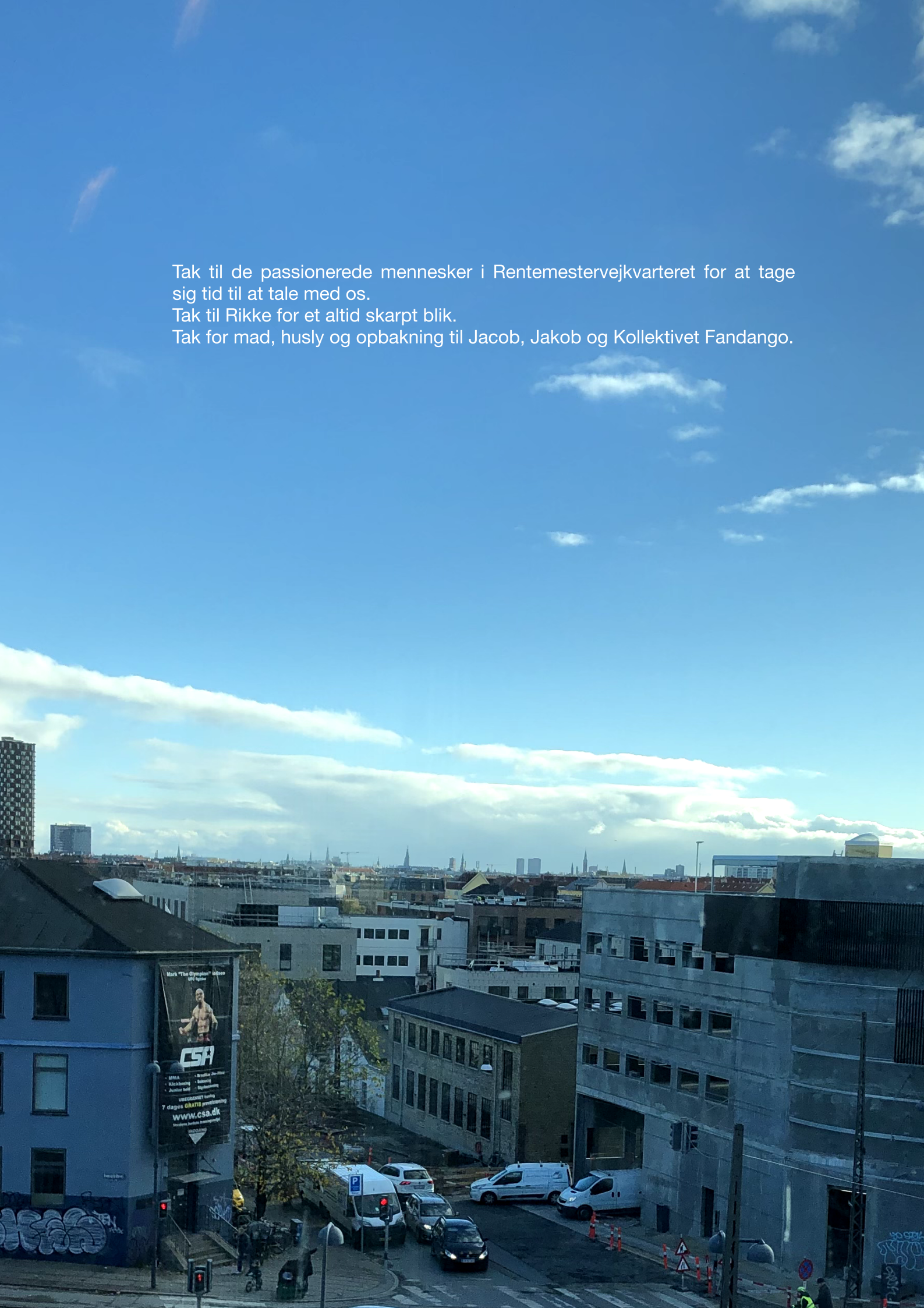

INDHOLDSFORTEGNELSE

INDLEDNING 4

01 RAMMESÆTNING 5

ORDFORKLARING 6

PROBLEMFELT 8

RENTEMESTERVEJ 12
- Rentemestervejs udvikling 12
- Udviklingsplan for industrikvarteret langs Rentemestervej 14

02 TEORI 16

RETTEN TIL BYEN 17
- Lefebvre og byen 17
- Produktion af rum 18
- Harvey og byen 20
- Kampen om byen 22

PARADIGMESKIFT I DEN OFFENTLIGE SEKTOR 23
- Old Public Administration 23
- New Public Management 24
- New Public Governance 25

SAMSKABELSE 26
- Begrebets betydning 26
- Samskabelsesstigen 27
- Styrker og svagheder 28

03 METODE 29

VIDENSKABSTEORETISK AFSÆT 30
- Fænomenologisk afsæt 30
- Hermeneutisk afsæt 31

TILGANG TIL EMPIRIINDSAMLING 32

INTERVIEWET 32
- Interviewguide 33
- Udførelse 34

MEDIEANALYSE 37

MAPPING 38

INTERVIEWPERSONER 39

DATABEHANDLING OG ANALYSE 41
- Transskribering 41

Kodning 41

REFLEKSIONER OG ETISKE OVERVEJELSER 42
Anonymisering 44

ANALYSESTRATEGI 44

04 ANALYSE 46

FØRSTE ANALYSEDEL 47
Stedsidentitet og tilknytningsforhold 47
Modreaktion som motivation 50
Sammen om udviklingen 52

ANDEN ANALYSEDEL 54
Inddragelse i et lokalt perspektiv 54
Et spørgsmål om ressourcer 55
Kampen om interesser 58
Den trafikale konflikt 58
Den hierarkiske konflikt 59
Hvem har magten? 60
Retten til medbestemmelse 65
Lokal medindflydelse 65
Lokalt og politisk ansvar 68

05 DISKUTERENDE ANALYSE 71
Potentialer og udfordringer i samskabelse 72
Byudvikling: Hvem skal have retten? 74
Udviklingsplanen som proces kontra produkt 78
Proces 78
Produkt 80
Kampen fortsætter 82

ANBEFALINGER 84

06 KONKLUSION 86
Hvorfor vælger lokale aktører at indgå i en samskabelsesproces for at udvikle deres lokalområde? 87
Hvordan kan en sådan proces bidrage til et område og dets udvikling? 87
Hvordan udfordrer dette den klassiske neoliberalistiske byplanlægning? 88
En afrunding 88

LITTERATURLISTE 89

INDLEDNING

Vi bruger byen mere og til flere formål i dag, end vi gjorde tidligere, og derfor er det vigtigt, at vi som borgere også er med til at bestemme, hvordan den skal se ud (Schultz Jørgensen, 2021:7). Flere storbyer er i disse år optagede af at bringe borgerne mere i spil og nytænke lokaldemokratiet, når det kommer til udviklingen af byen (Tortzen, 2018:2). Gennem de seneste år er der blevet udviklet nye former for inddragelse, der stiler efter at kunne tilbyde deltagerne en fælles udvikling af idéer (Dansk Byplanlaboratorium, 2023). Også Københavns Kommune har fået fokus på at lade byens borgere komme til orde (Københavns Kommune, 2015:2).

Dette har gjort os nysgerrige på, hvordan byudvikling med et fokus på borgerinddragelse ser ud i København i 2022. Vi finder det interessant, hvordan inddragelsesprocesser udfolder sig i praksis, og hvordan aktører med forskellige grader af indflydelse arbejder sammen om at skabe fælles løsninger på byens udfordringer. Dette speciale vil belyse borgerinddragelse ud fra en specifik kontekst, nemlig arbejdet med en udviklingsplan for et område i Københavns nordvestkvarter. Ud fra denne case søger vi at blive klogere på potentialer og udfordringer i at invitere lokale borgere med i udviklingen, og vi vil undersøge om og hvordan, borgerne opnår reel indflydelse. Dette vil vi gøre fra et fænomenologisk-hermeneutisk perspektiv, hvor vi gennem interviews er interesserede i vores informanters personlige oplevelser og erfaringer. For at undersøge ovenstående vil vi gøre brug af David Harvey og Henri Lefebvres begrebsliggørelse af ‘retten til byen’ samt inddrage ‘samskabelse’ som belyst af Jacob Torfing et al.

01

RAMMESÆTNING

> Jeg ved, at jeg hele tiden kæmper imod, at der er noget der bliver revet ned, men jeg er faktisk ikke særlig skarp i, hvad det er, jeg kæmper for
>
> — *Lokal beboer, Rentemesterkvarteret*

ORDFORKLARING

Kommunale værktøjer, tiltag og bestemmelser kan være svære at navigere i, men er ikke desto mindre essentielle i dette speciale. Nedenstående ordforklaringer giver et indblik i de rammer, som Udviklingsplanen for Rentemestervejkvarteret ligger inden for, og som har betydning for Københavns Kommune og dens borgere, når det kommer til at udvikle byen. Nogle af elementerne er forklaret mere dybdegående i selve opgaven, men dette giver et let og overordnet billede af de vigtige begreber.

Fællesskab København
Københavns Kommune har i 2015 udarbejdet et visionsdokument for byens udvikling frem mod 2025. Her fremlægger Kommunen konkrete, målbare ambitioner for Københavns udvikling og lægger vægt på, at københavnerne skal være en del af denne udvikling. Hovedpointen er, at eftersom det er københavnerne, der kender byen bedst, må det være dem, der kan give de bedste bud på, hvordan byen skal udvikle sig.

Klassisk neoliberalistisk byudvikling
I New Public Management paradigmet dominerer neoliberalismen. Dette indebærer, at borgerne ses som kunder og staten som udbyder, der leverer services, som borgerne betaler for. For byplanlægningen har det den betydning, at områder udvikles med fokus på kapital. En neoliberalistisk byplanlægningstilgang indebærer, at staten og developere udvikler områder på egne præmisser, og at der er et fokus på markedet i stedet for på mennesket. I en københavnsk kontekst har dette resulteret i områder som Ørestaden, Teglholmen og Nordhavn.

Københavnerinddragelse
I Københavns Kommune betegnes borgerinddragelse som københavnerinddragelse. I rapporten af samme navn beskrives det, hvordan de syv forvaltninger anvender forskellige metoder og platforme til dialog og samarbejde med københavnerne om hvert fagområde. Dette fokus på inddragelse har Kommunen haft siden 2015. De ønsker, at styrke denne måde at udvikle byen på, hvilket er i fokus i visionsdokumentet Fællesskab København.

Lokalplan
En lokalplan er en detaljeret plan med juridisk bindende bestemmelser for et afgrænset geografisk område i kommunen. Lokalplanen har til formål at give borgerne og byrådet mulighed for at vurdere konkrete tiltag i sammenhæng med planlægningen som helhed.

Lokalplan for Provstevejkvarteret
Lokalplan 619, der dækker Provstevejkvarteret, er blevet vedtaget ultimo september 2022. Planen dækker området mellem Glasvej/Frederiksborgvej og Tomsgårdsvej. Den erstatter den gamle lokalplan for området fra 1995 og består af en række nye bestemmelser, der har til formål at regulere blandt andet byggeri i kvarteret.

Områdefornyelse
Der findes flere igangværende områdefornyelser i København - alle finansieret af Kommunen. Disse bliver iværksat for at give et bestemt kvarter et løft. En områdefornyelse er en tidsbegrænset aktion, der normalvis løber over fem år. Gennem konkrete tiltag, der i nogle tilfælde er skabt sammen med områdets borgere, fornys for eksempel parker, pladser, skoleområder og haller, eller der arbejdes med begrønning eller at sikre vejforhold.

Områdefornyelsen Nordvest
Udviklingsplanen for Rentemestervejkvarteret har ligget under Områdefornyelsen Nordvest (OMFNV), der fandt sted fra 2016 til 2021. OMFNV var afgrænset af Frederikssundsvej og Bispebjerg Kirkegård og havde et budget på 60 millioner, hvilket var finansieret gennem Københavns Borgerrepræsentation og Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet i 2015. Den har taget udgangspunkt i en overordnet kvarterplan, der blev lavet af dem, der finansierede projektet. OMFNV bestod af en styregruppe, hvor medlemmerne var repræsentanter fra kvarteret samt fra Kommunens styrelser, og af flere arbejdsgrupper, der beskæftigede sig med de konkrete projekter.

Udviklingsplan
En udviklingsplan kan anvendes som strategisk værktøj i byplanlægning. Formatet er en strategi mere end egentlig planlægning, og skal derfor ses mere som en retning og vision end en færdig plan. En udviklingsplan er et dynamisk værktøj, som søger at tænke byudvikling helhedsorienteret. Værktøjet kan supplere og indgå i samspil med kommunale plandokumenter.

Udviklingsplan for Rentemestervejkvarteret
Udviklingsplanen for Rentemestervejkvarteret er publiceret i 2021. Den er udviklet over fire workshops, der blev faciliteret af en ekstern rådgiver. Den indeholder både konkrete og overordnede forslag til kvarteret og har fokus på emner som trafiksikkerhed, begrønning og mødesteder. Udviklingsplanen er udarbejdet af en arbejdsgruppe i OMFNV og er baseret på kvarterets beboeres, brugeres og erhvervsdrivendes inputs og ønsker.

PROBLEMFELT

“Byer har evnen til at byde på noget til alle, når, og kun når, de er skabt af alle. Der er ingen logik, der skal påtvinges byen; folk laver den, og det er for dem, og ikke bygninger, at vi skal tilpasse vores planer” (Jacobs, 1993 i Schultz Jørgensen, 2021:343).

Citatet fra Jane Jacobs fremhæver, at byer skal være for mennesker og dermed skal påvirkes og præges af menneskene, der bor i og bruger byen. Denne tilgang kan ses som et opgør med neoliberalistiske udviklingstendenser, som vestlige byer har været påvirket af gennem det 21. århundrede. Denne udviklingstendens er overordnet set præget af en markedsforståelse fremfor en menneskeforståelse, hvilket betyder, at byer i højere grad er udviklet med interesse for at generere kapital og i mindre grad med fokus på beboerne og brugere, der lever og færdes i byen i dagligdagen (Schultz Jørgensen, 2021:84).

Udviklingen af København, gennem mere end 20 år, taler ind i ovenstående neoliberali udviklingstendens, og hovedstaden har været i rivende udvikling grundet investering af kapital i byen. Siden 1990’erne har den vestlige verden oplevet økonomisk fremgang, og globaliseringen har sat gang i væksten især i de store byer (Pedersen, 2015:38). Ligeledes er der kommet stort politisk fokus på hovedstæderne og med Københavns Kommunes byplanlægningsinitiativer, er der blevet sat skub i omdannelsen af København. Der er blevet investeret massivt i uddannelse, infrastruktur og kultur, og gennem frasalg af grunde til byggeri er der kommet penge i en ellers tom kommunekasse (N.N., 2005). Københavns Kommunes strategi for byens omdannelse skriver sig ind i et nyt paradigme for planlægning, der ses i adskillige vestlige storbyer, hvor byomdannelse dominerer over byudvidelse. Det betyder, at planlægningen skal agere i områder, hvor der er flere interesser på spil, og hvor de fysiske strukturer allerede er fastlagt (Kvorning, 2015:12). På den måde ekspanderer København ikke blot, men fortættes, fornys og forskønnes.

Gradvist bliver industriområder omlagt til boligområder, og der bliver plads til flere københavnere. Nye metoder udvikles for at håndtere omdannelsesprojekterne i ændringen fra en industriel til en postindustriel dagsorden. Det betyder samtidig, at nye aktører kommer på banen såsom private developere, og dette illustrerer et ideologisk skift mod en neoliberalistisk holdning til byplanlægning (Ibid.:12). Denne byplanlægning betyder, at private aktører bedre kan agere på markedet og er udviklet til, at private virksomheder kan deltage i byudviklingen og dermed være med til at styre processen. Denne planlægningsstrategi giver udfordringer i forhold til det demokrati, der ellers karakteriserer den offentlige planlægning, hvor forskellige politiske opfattelser af mål og midler sætter en ramme (Ibid.:20). Den offentlige sektor har derfor forsøgt at orientere sig mod den

neoliberalistiske byplanlægning for at tilgodese de strategier, der i høj grad er bygget op om developeren som en vigtig aktør. Det betyder, at op gennem 00'erne er indsatser, der tilgodeser markedet og private aktører, blevet implementeret i den offentlige sektor (Ibid.:21).

Udviklingen af København gennem 00'erne har betydet, at byen er kommet til at rumme flere indbyggere, at slidte områder er blevet saneret, og at der er kommet mere fokus på bæredygtigt byggeri. På trods af dette kommer denne udvikling ikke alle københavnere til gavn. Nyt betyder ofte dyrt: Områder, der før husede mindre bemidlede borgere, rå og (re)kreative åndehuller eller industri, bliver i stigende grad for de få. Dette sker fordi der investeres penge i sanering og nybyggeri, hvilket resulterer i høje huslejer og priser på boliger. Et eksempel herpå er saneringen af Vesterbro, som bliver "poleret" med renovering og sammenlægning af små lejligheder, der samtidig fører til en målrettet tiltrækning af mere ressourcestærke borgere. Det betyder, at der sker en ændring i beboersammensætningen (Larsen & Hansen, 2009:34). Vesterbro beskrives nu som et af de dyreste steder i København at købe og leje en bolig (Sonne, 2013:7). Andre områder har ligeledes gennemgået en udvikling, som led i investeringen i København, eksempelvis er tidligere industriområder langs havnen omdannet til nye bydele, hvor borgerne nu bor og færdes.

På trods af at der udvikles nye områder og opføres flere boliger til de mange mennesker, der efterhånden befolker Københavns gader, kan den neoliberalistiske udvikling kritiseres for at ensrette byen efter elitens og markedets behov (Larsen & Hansen, 2009:35). Som en modreaktion hertil, er det muligt for byens borgere at tage kampen op om byens rum. Dette udtryk kan associeres med slaget om Ungdomshuset eller politiske debatter og politiindsatser på Christiania, som eksemplificerer, hvordan økonomiske, politiske og sociale strukturer kan udfordres af borgerne. Men disse fysiske kampe kan let skygge for de udbredte, men ofte ubemærkede processer, der i sidste instans har afgørende betydning for kampen om byen (Larsen & Hansen, 2012:132).

Gennem de senere år har de fysiske kampe om byen blandt andet manifesteret sig i borgerprotester mod udviklingen af steder som Stejlepladsen og Amager Fælled. Begge eksempler er lige nu ubebyggede områder i København, der skal omdannes til nye store boligområder. I Københavns Kommune er der dog sket et skift i udviklingsstrategien for byen, der taler ind i Jacobs tanker om, hvordan byer skal skabes af alle. Dette vidner om, at der i de senere år er opstået en menneskeforståelse fremfor en markedsforståelse af byens udvikling (Schultz Jørgensen, 2021:84). Kommunen tager flere metoder i brug for at inddrage københavnerne i byudviklingen. Inddragelsen af borgerne er kompleks, da der er tale om forskellige målgrupper, men Kommunen har en ambition om at skabe fremtidens København i fællesskab med byboerne (Københavns Kommune, 2019a:19). Samtidig har

Teknik- og Miljøforvaltningen en vision for byen kaldet 'Fællesskab København', der frem til 2025 skal sikre "et København for mennesker" (Københavns Kommune, 2015:2). Udviklingsvisionen illustrerer ligeledes, hvordan målsætningen skal opnås. Væsentligt for visionen er det, at borgerne og brugerne skal spille en stor rolle i byudviklingen. Kommunen vil "involvere alle brugere mere aktivt, når vi udvikler områder og faciliteter i København" (Ibid.:7). Generelt er det blevet nemmere for københavnerne at fortælle Kommunens ansatte og politikere, hvad de mener om byens planer for nybyggeri. Eksempelvis er portalen 'BlivHørt' blevet indført, hvor større byggeprojekter annonceres, og hvor man som borger kan dele sine synspunkter (Hansen, 2021:173).

Udviklingen er vigtig - og uundgåelig - i en by som København. Lige nu udvikles flere store områder, for eksempel Stejlepladsen, Amager Fælled, Refshaleøen og Jernbanebyen, og ligeledes finder mindre områdefornyelser som Skjolds Plads og Bavnehøj sted. Et af de områder, der er kommet i fokus de senere år, er kvarteret omkring Rentemestervej i Nordvest. Senest har området fra 2016 til 2021 været under Områdefornyelsen Nordvest, der har haft fokus på en udvikling der "fremhæver Nordvests særlige kant, skaber liv i kvarteret, og hvor vi i fællesskab tager ansvar for udviklingen" (Områdefornyelsen Nordvest, 2016:7). De lokale aktører fra Rentemestervejkvarteret har, i samarbejde med Områdefornyelsen Nordvest, Bispebjerg Lokaludvalg og rådgiverne Schulze+Grassov, skabt et idégrundlag for udviklingen omkring Rentemestervej.

De lokale aktørers arbejde med Udviklingsplanen for Rentemestervejkvarteret finder vi interessant og væsentlig at belyse i vores samtids byudvikling. Vores speciale udspringer derfor af en nysgerrighed på, hvordan et lokalsamfund griber forandringer an i et byområde under udvikling. Hvordan har Rentemestervejs interessenter arbejdet med at skabe en udviklingsplan sammen? Hvilke udfordringer har det givet?

Vi ønsker at undersøge, hvordan lokale kræfter tager initiativ til at blive en del af den kommunale byudvikling samt belyse processen som en metode til at synliggøre lokalsamfundets ønsker, og hvordan denne metode udfordrer den klassiske neoliberalistiske byplanlægning. Derfor lyder vores problemformulering som følger:

Hvorfor vælger lokale aktører at indgå i en samskabelsesproces for at udvikle deres lokalområde? Hvordan kan denne proces bidrage til området og dets omdannelse og hvordan udfordrer dette den klassiske neoliberalistiske byplanlægning?

Vi mener, at denne problemstilling er relevant, fordi Rentemestervejkvarterets tilgang til byudvikling taler ind i en tendens, der også kommer til syne i Københavns Kommunes visionsdokument 'Fællesskab København'. Vi ser tilmed en mulighed for, ud fra en specifik

case, at blive klogere på en byudviklingstilgang, der kan være relevant i andre byudviklingssammenhænge.

RENTEMESTERVEJ

I følgende afsnit introduceres specialets empiriske case: Udviklingsplanen for Rentemestervejkvarteret. Først vil vi kort opridse områdets historiske kontekst. Rentemestervej har gennem flere århundreder udviklet sig fra landsbysamfund til et populært område i København, hvilket har betydning for områdets nuværende og fremtidige udvikling. Afsnittet afrundes med at introducere selve Udviklingsplanen, dens indhold og processen omkring udarbejdelsen. Hele afsnittet skal give en forståelse af stedet og sætte en ramme for vores arbejde med empirien.

Rentemestervejs udvikling

"I et skønsomt misk mask af små, skæve huse og forskellige arkitektoniske stilarter står Lygtekvarteret[1] i dag ikke alene som et kvarter, der er på vej frem, men også som et vidne til et ganske særligt stykke københavnsk historie" (Grubbe, 2004:11).

I 2004 udkommer bogen *Rentemestervej 14*, som ovenstående citat er hentet fra, der fortæller historien om NJ Plast med adresse på Rentemestervej, hovedsæde for Danmarks første bakelitfabrik. I 2003 lukker fabrikken efter 70 år, og sammen med en række andre fabriksnedlukninger afsluttes et kapitel i Rentemestervejs historie og identitet som udpræget industrikvarter (Ibid.:6). Kapitlet, der her slutter, er også starten på et nyt. I dette afsnit vil udviklingen på og omkring Rentemestervej blive opridset gennem udvalgte nedslag i historien.

Nordvest, der tidligere blev kaldt Utterslev Mark, har gennemgået en transformation fra at være omgivet af marker så langt øjet rakte til, op gennem 1800-tallet, at blive et forstadsområde, der voksede sammen med Nørrebro (Ibid.:17). I slutningen af det 19. århundrede ændrer området atter karakter i takt med at flere større virksomheder flytter til. Fabrikkerne bliver bygget i de frie områder mellem eksisterede småhuse og danner grundstenen til det industrikvarter, der har præget området frem til i dag. I tiden omkring århundredeskiftet kommer der for alvor gang i udviklingen i Nordvest, samtidig med at området bliver en del af Københavns Kommune i 1901 (Ibid.:16). København ekspanderer i takt med industrialiseringens indtog, og i Utterslev Mark er der plads til fabrikkerne. Dog bliver kvarteret anset for mindre fint end det gamle København. De eksisterende fabrikker bliver udvidet efter første verdenskrig og tager med tiden pladsen fra småhusene, som i nogen grad forsvinder fra området. I stedet opstår et kvarter med en blanding af småhuse, kolonihaver og store fabrikker. Grundet væksten af fabrikker vedtager Københavns

[1] Området omkring Lygten og Rentemestervej

Kommune i 1934 en ‘industriservitut’, der gør området til et decideret industrikvarter (Ibid.:19). Resten af Nordvest er også under forandring efter første verdenskrig: Gaderne bliver brolagt, der bliver kloakeret og bygget større boligområder med en majoritet af tværelseslejligheder. Opsvinget fortsætter til slutningen af 1950’erne, hvor det øvrige af landets optur paradoksalt bliver vendt til en social nedtur i Nordvest. Folk fra arbejderklassen oplever økonomisk fremgang og flytter fra de mindre lejligheder til nye villakvarterer. Gennem 1960’erne og 1970’erne er mange af beboerne enlige mødre, alkoholikere og bistandsklienter. Samtidig kommer der en række miljøkrav, hvilket betyder, at fabrikkerne enten måt omlægges eller lukke. I 1980’erne er kun få store virksomheder tilbage i området, og en række offentlige institutioner og mindre virksomheder flytter i stedet ind. De mange forfaldne og nedrevne fabrikker giver området et blakket ry (Ibid.:21). Fra 1990’erne bliver de tidligere fabriksbygninger dog en eftertragtet vare blandt virksomheder og privatpersoner.

Trafik på Rentemestervej. Kilde: Eget foto

Flere af de gamle fabrikker er blevet istandsat og bliver nu brugt til andre formål (Ibid.:23). Kvarteret er altså ikke et resultat af en større planlægning, men af en udvikling drevet af et funktionelt behov. I de seneste 10 år er det ligeledes gået stærkt i Rentemestervejkvarteret, hvor nedrivning af tidligere erhvervsejendomme og nyt boligbyggeri - særligt ungdomsboliger - på få år har transformeret store områder i kvarteret.

I den nye bevarende lokalplan for området er det tydeligt, at der gennem de seneste år har været en kamp om, hvordan kvarteret videre skal udvikle sig:

> “Området har over de seneste år gennemgået en forandring, hvor tidligere industribygninger og ældre provinsboliger er blevet revet ned og erstattet af ny

> boligbebyggelse opført som randbebyggelse. Der er politisk, såvel som i kvarteret, et stort ønske om at tage vare på kvarterets særlige karakter og egenart" (Københvans Kommune, 2022b:4).

Selvom Rentemestervejkvarterets udvikling historisk set er sket på en mere tilfældig og sporadisk måde, er der nu et ønske om at kunne påvirke de kommende ændringer. Dette grunder blandt andet i et ønske om at bibeholde det særegne og karakteristiske udtryk, som kvarteret har tilegnet sig gennem flere hundrede års udvikling, hvor opgangs- og nedgangstider har sat sine spor både fysisk og socialt i kvarteret. De forskellige perioder og varierende funktioner har altså stor betydning for, hvilket område Rentemestervejkvarteret er i dag, og i hvilken retning udviklingen skal bevæge sig i fremover.

Udviklingsplan for industrikvarteret langs Rentemestervej

Som ovenstående viser har kvarteret omkring Rentemestervej gennemgået en radikal transformation gennem de sidste mange årtier. De nuværende lokale aktører befinder sig altså midt i kvarterets udvikling og omdannelse. Dette har ført til, at de lokale aktører føler, at der mangler en vision for kvarteret, som lokalområdet kan se sig selv i (Bispebjerg Lokaludvalg, 2021:2).

"Jeg er klar over, hvad jeg kæmper imod, men jeg mangler et sprog for, hvad det er for en udvikling, jeg ønsker at byde velkommen" (Ibid.:2). Citatet er fra en beboer i Rentemestervejkvarteret og illustrerer udgangspunktet for *Udviklingsplan for industrikvarteret langs Rentemestervej* fra oktober 2021. Udviklingsplanen er lokalområdets vision for udviklingen af kvarteret og er et samarbejde mellem lokale aktører, Områdefornyelsen Nordvest, Bispebjerg Lokaludvalg, rådgiverne Schulze+Grassov og trafikingeniører fra MOE. På Københavns Kommunes hjemmeside bliver der beskrevet, hvordan Udviklingsplanen ikke er et klassisk "her kommer et bud på en ny plan for kvarteret"-produkt, og referer til, at der "ikke skal ryddes op" i kvarteret i forbindelse med udviklingen af bydelen (Københavns Kommune, 2021). I stedet er det en plan, der skal give et bud på, hvordan kvarterets kvaliteter kan fastholdes i en fortsat byudvikling, samt hvordan en række af kvarterets udfordringer kan løses (Ibid.). Selvom planen er blevet til i et samarbejde med blandt andre Københavns Kommune i form af Områdefornyelsen Nordvest, er den ikke er politisk eller juridisk bindende.

Udarbejdelsen af Udviklingsplanen er organiseret gennem flere styregrupper både fra Områdefornyelsen Nordvest og en arbejdsgruppe for Udviklingsplanen bestående af lokale aktører. Desuden har repræsentanter fra Bispebjerg Lokaludvalg og fra Københavns

Kommune også været involveret. Udviklingsplanen dækker over Områdefornyelsen Nordvest, som afgrænses af Frederiksborgvej, Birkedommervej, Utterslev Torv, Møntmestervej, Frederikssundsvej og Glasvej. Udviklingsplanen har sit hovedfokus i området, der er dækket af lokalplanen for Provstevej (Bispebjerg Lokaludvalg, 2021:5).

I Udviklingsplanen præsenteres læseren for lokalområdets egen vision for kvarteret, der er dannet på baggrund af analyser lavet af de lokale aktører, Schulze+Grassov og MOE samt gennem workshops i sommeren 2021. Udviklingsplanen er blevet til i en fælles proces, hvor fire workshops har udgjort en ramme for samtale og inputs fra kvarterets borgere og brugere. De fire workshops er tematiseret under sanserne: Smag, hør, se og oplev. Samtalerne har omhandlet drømme, ønsker, potentialer og udfordringer for kvarteret, og samtidig er specifikke scenarier og anbefalinger afprøvet og evalueret undervejs (Ibid.:9). De fire samtaler om kvarteret har givet mulighed for at udarbejde en plan, der tager udgangspunkt i dialogen med kvarterets borgere og brugere. Både beboere, borgere og repræsentanter fra erhvervslivet har været inviteret med ombord. En blanding af dialog, præsentation og opsummering er foregået (Ibid.:10). Udviklingsplanen bidrager desuden til at udpege særlige værdier, som der var et ønske om blev taget med videre i den nye bevarende lokalplan for Provstevejkvarteret fra 2022 samt input til Kommuneplan 2023 (Ibid.:67, 69). Rentemestervejs lokale aktører har med denne Udviklingsplan forsøgt at give deres bud på, hvordan området imødekommer de ændringer, som hele København står overfor i den nærmeste fremtid.

Kort over Rentemestervejkvarteret. Kilde: Bispebjerg Lokaludvalg, 2021

03

TEORI

I følgende kapitel vil vi præsentere vores valg af teori. Vi har valgt at tredele vores teoriafsnit under overskrifterne *Retten til byen*, *Paradigmeskift i den offentlige sektor* og *Samskabelse*. Begreberne 'retten til byen' og 'samskabelse' vil vi bruge til at undersøge, hvordan lokale aktører søger at få indflydelse på og bidrage til deres kvarters udvikling, samt hvordan dette skiller sig ud fra en klassisk neoliberalistisk måde at udvikle byen på.

I første del vil vi inddrage Henri Lefebvre, Mark Purcell og David Harvey, der alle begrebsliggør 'retten til byen'. Den anden del indledes med en præsentation af en række paradigmeskift i den offentlige sektor, der har været med til at præge byudviklingen. Her tager vi udgangspunkt i Albert Meijer. I tredje og side del vil vi redegøre for begrebet 'samskabelse', og her trækker vi på Jacob Torfing et al.

RETTEN TIL BYEN

Retten til byen som teoretisk begreb introduceres af den franske (by)sociolog Henri Lefebvre tilbage i 1968, hvor han udgiver bogen *Le Droit á la ville* (retten til byen) (Lefebvre, 1996:158). Bogen er en kommentar til den måde, Lefebvre mener, at vores bysamfund har udviklet sig på. I den første del af vores teoretiske afsnit tager vi udgangspunkt i netop begrebet 'retten til byen' ved først at inddrage Lefebvres forståelse af samfund, by og rum og samspillet mellem disse - politisk, økonomisk og humant. Vi vil ligeledes anvende Purcells overbygning på Lefebvres forståelse af begrebet, da han konkretiserer nogle af Lefebvres komplekse teoretiseringer om byen. Dernæst vil vi belyse retten til byen med udgangspunkt i Harveys kritiske syn på byens udvikling og kort præsentere begrebet gentrificering. Til slut bliver Lefebvres og Harveys bud på en løsning på den neoliberale byplanlægnings problematikker præsenteret.

Lefebvre og byen

Byen er, ifølge Lefebvre, præget af neoliberalismens fokus på konkurrencedygtighed, investeringer og fastholdelse af vækst for enhver pris, og akkumulation af kapital er blevet byens primære funktion (Purcell 2013:312). Lefebvres perspektiv på retten til byen skal ses som et politisk projekt, der udfordrer alt dette. Som et modsvar til neoliberalismen og et forsøg på at skabe en vej til et samfund, der gør sig fri af kapitalisme.

Ifølge Purcell (2002) udfordrer Lefebvre med retten til byen netop den neoliberale struktur. Teorien skal dog ikke ses som en endelig løsning, men mere som "an opening to a new urban politics" (Ibid.:99). Lefebvre argumenterer for, at der er et behov for en ny bypolitik, som modsætter sig neoliberalismens indflydelse, for borgerne i byen. Dette skaber løsninger for *både* den sociale og rumlige bystruktur (Ibid.:100). Det betyder, at der er behov for en bypolitik, der gør det muligt for borgerne at tage kampen op mod de markedsdrevne kræfter og sætte deres eget præg på byen. Dette vil blive udfoldet i nedenstående afsnit.

Purcell (2013) beskriver, hvordan Lefebvre arbejder med to forskellige bystrukturer: 'the industrial city' og 'urban society'. Den industrielle by er det, som i dag betegnes som den neoliberale by. Den er styret af kapitalisme, fokus på privat ejendomsret, akkumulation af kapital og passivitet fra byens borgere. Her er det den kapitalistiske stat, der har magten over byen (Ibid.:318). Det er denne forvaltning af byen, som borgerne kæmper imod, når de kræver retten til byen. Ifølge Lefebvre skal de i stedet stile efter et urbant samfund, der sætter fællesskab højt, fokuserer på solidaritet og konstante forhandlinger om rummet: "a

city in which urban inhabitants manage the space of the city for themselves" (Ibid.:319). Det er dette, der skaber den ideelle by for den brede befolkning. Dette urbane samfund har, hvad Lefebvre kalder, 'real democracy' (Ibid.:313). Purcell konkretiserer, at ifølge Lefebvre har alle borgere i et sandt demokrati, retten til at bestemme over sig selv i modsætning til at give andre ret til at bestemme over sig. De har fuld autonomi over eget liv. Dette kræver, at alle borgere aktivt tager stilling og deltager - altid. Der er en flad struktur, hvor alle kan bidrage, og ingen er uundværlige og dermed mere værd end andre (Ibid.:314).

Udover sandt demokrati arbejder Lefebvre med begrebet 'social contract'. Det er en social kontrakt mellem byens borgere, der skal danne udgangspunkt for at begynde en kamp om et mere retfærdigt politisk liv, som i Lefebvres optik betyder at bevæge sig væk fra det kapitalistiske samfund og mod det urbane samfund (Ibid.:317). Kontrakten er en samling rettigheder, der skal styrke denne kamp: retten til forskellighed, retten til information, retten til autogestion og retten til byen. I denne opgaves fokus på retten til byen, er det især retten til autogestion, der er interessant. Lefebvre bruger begrebet til at indikere folkets kamp om selvbestemmelse - deres ret til at bestemme over eget liv (Ibid.:317). Retten til autogestion betyder altså at tage kampen op som borger for at opnå selvbestemmelse, og det er herigennem, at der sikres et sandt demokrati i det urbane samfund.

Lefebvres vision kan, ved første øjekast, virke utopisk. Ifølge Purcell værner han sig mod dette ved at slå fast, at et sandt demokrati ikke er et mål i sig selv. Det er en horisont, som vi skal stræbe efter, og det er i denne stræben, at vi kommer tættere på autonomi i byen, lighed og det ideelle urbane samfund (Ibid.:314). Det er ved at have denne horisont for øje, at man kan tage kampen op og kræve retten til byen. Det betyder, at retten til byen ikke er et mål i sig selv, men en måde altid at nærme sig et sandt demokrati, hvor borgerne har indflydelse. At opnå retten til byen kan ses som en løbende proces, der kræver stillingtagen og autogestion blandt byens borgere.

Produktion af rum

Tilgangen til retten til byen er kompleks og flydende og en opfordring til omstrukturering af sociale, politiske og økonomiske relationer i byen. Ifølge Lefebvre skal retten til byen forstås som en måde at ændre magtfordelingen i beslutningsprocesserne, når det kommer til byens udvikling: "The right to the city stresses the need to restructure the power relations that underlie the production of urban space, fundamentally shifting control away from capital and the state toward urban inhabitants" (Purcell, 2002:101-102). Det urbane rum er betydningsfuldt i de processer, der skal ændre magtforhold og relationer og give borgerne retten til byen.

Rummet, for Lefebvre, skal forstås som socialt. Det produceres af og indeholder sociale handlinger. Dette står i kontrast til tidligere forståelser af rum hos andre videnskabelige retninger som enten mentale[2] eller fysiske[3]. Lefebvre har altså det sociale i fokus, når det kommer til rumforståelse (Lefebvre, 1991:30, 33). Begrebet 'produktion' henter Lefebvre fra marxismens fokus på vareliggørelse. Produktion af rum er ifølge Lefebvre blandt andet et middel til kontrol og magt (Ibid.:26). Det betyder, at de, der er med til at producere rummet, også har muligheden for at få magten over det.

Det sociale rum er samfundets rum for socialt liv. Det sociale rum er et rum, som man må acceptere eller ændre (Lefebvre, 1991:35). Dette gælder også for det urbane rum. Produktionen af det urbane rum betyder således at producere og reproducere de sociale relationer, der udfolder sig gennem hverdagslivet i byen. Det indikerer, at udviklingen af byens rum kræver mere end blot at planlægge det fysiske rum i byen. Byens rum er både det materielle og det sociale - begge dele er det, der *skaber* rum (Purcell, 2002:102).

Dette forhold mellem det sociale og det rumlige, som nævnt ovenfor, adskiller sig i særlig grad fra, hvad Lefebvre kalder det 'liberale demokrati'. Med dette mener han et demokrati, hvor borgerne har givet andre mandat, til at bestemme over dem i stedet for at bestemme over sig selv - altså den klassiske politiske struktur i den vestlige verden (Purcell 2013:312). Liberal-demokratiske borgere, hvis statsborgerskabsstatus er baseret på nationalitet, har ifølge Lefebvre en institutionaliseret stemme i statens beslutningsprocesser. Dette betyder, at staten har en indirekte kontrol over og indflydelse på sociale processer, som foregår i produktionen af rum (Purcell, 2002:102). Derimod giver retten til byen en stemme til folket i produktionen af det urbane rum. Dette er en radikal forandring. Det udvider rammen for hvem, der har indflydelse på produktionen af byens rum, som, under den neoliberale stats struktur, er meget begrænset. For selvom mange af de beslutninger, der har indflydelse på produktionen af urbant rum bliver truffet af staten, skal vi give borgerne meget mere at skulle have sagt, fordi der stadig er mange flere af disse beslutninger, der skal træffes uden om staten (Ibid.:102). Forskellen på de to tilgange er, at beboerne og brugernes indflydelse på byen er begrænset i en neoliberal kontekst, og omvendt har de en direkte stemme, hvad angår produktionen af det urbane rum, hvis de får retten til byen. Lefebvre argumenterer for, at det er dem, som *bebor* byen, som skal have en stemme i byens udvikling og ikke blot dem, der er 'national citizens': "Because the right to the city revolves around the production of urban space, it is those who live in the city - who contribute to the body of urban lived

[2] Det mentale rum kommer fra filosofien og epistemologien, hvilket referer til logik og formelle abstraktioner (Lefebvre, 1991:6, 11).
[3] Det fysiske rum beskrives i naturvidenskaben som naturen og Kosmos og som en kilde til ressourcer. Det er konkret (Lefebvre, 1991:11).

experience and lived space - who can legitimately claim the right to the city" (Ibid.:102). Som citatet illustrerer, anlægger Lefebvre et fokus på hverdagslivets betydning, da det er dem, der lever i byen, der bør have ret til at definere den. Det urbane rum er netop for alle byens borgere.

Retten til byen indebærer to væsentlige rettigheder: retten til at deltage og retten til at tilegne sig. Retten til at deltage betyder, at borgerne skal spille en central og direkte rolle i de beslutninger, der har betydning for produktion af urbant rum (Ibid.:102). Borgernes ret til at tilegne sig indbærer ikke blot at have adgang til, besætte og bruge byens rum, men også retten til at producere byrum, der opfylder brugernes behov. Retten til tilegnelse kan ses som en eksplicit måde at udfordre kapitalismens påvirkning af byen på, fordi kapitalismens evne til at værdisætte det urbane rum konfronteres. Dette betyder, det er borgerne, der skal definere byens rum, og det skal indrettes til dem (Ibid.:103).

Harvey og byen

Med sine tanker om byens udvikling og kapitalismens betydning for denne ligger David Harvey sig i slipstrømmen af Henri Lefebvres tænkning om retten til byen. I sit essay *The Right to the City* (2008) beskriver Harvey, hvordan økonomisk kapital former vores byer, og hvordan det kun er de få, der har adgang til byens goder og til at udvikle byen. Harveys perspektiv på debatten om retten til byen udspringer af spørgsmålet om social retfærdighed. Allerede i *Social Justice and the City* (1973) stiller Harvey skarpt på de kulturelle, sociale og økonomiske processer, der producerer ulighed. Byen bliver, ifølge Harvey, tillagt en helt central betydning som både udtryk for - og formidler af - samfundets processer (Larsen & Hansen, 2012:134).

Ifølge Harvey er byer cirkulation af kapital: Af arbejdskraft, varer og penge (Zukin, 2006:103). Hvis akkumulationen af produktion bliver for høj, falder værdien af kapital og arbejde og for at undgå dette, må overskuddet fordeles og absorberes (Harvey, 2008:25; 1989:18). Med kapitalismens høje produktion skabes stort overskud, og for at dette overskud ikke skal miste værdi - som for eksempel penge i banken, det blot "ligger" og bliver mindre værd med tiden - skal det placeres andetsteds eller, med Harveys ord, absorberes. Overskuddet skal producere mere overskud og cirkuleres derfor. Det er netop i byen, at overskud af både arbejdskraft, varer og kapital absorberes og cirkuleres (Ibid.:25). På den måde er det urbane påvirket af økonomisk profit, der absorberes og cirkuleres i samfundet. Det urbane og kapitalismen hænger derfor sammen, fordi byen, kort sagt, handler om penge: "The urban process is a major channel of surplus use" (Ibid.:37). Forståelsen af

denne cirkulation af overskud er afgørende, fordi det er gennem dette, at man kan forstå samfundet (Gundogan, 2009:98). Urbanisering hænger altså uløseligt sammen med fordeling, produktion og absorbering af disse overskud (Harvey, 1989:53).

Byer er ligeledes en menneskelig konstruktion. De er skabt af mennesker og afspejler derfor underliggende sociale strukturer, og i byerne kommer magtforhold tydeligt til syne. Byerne kan derfor ses som landskaber af magt (Zukin, 2006:106). Ifølge Harvey er det dem, der har magten over profitten, der har magten over byen og dens udvikling. En væsentlig pointe i Harveys begrebsliggørelse af retten til byen er, at byen er en materiel manifestation af kapitalisme. Ifølge Harvey kan man ikke adskille byen og kapitalismen. Byerne er hjemsted for kapitalistiske mekanismer, som beskrevet ovenfor, hvilket skaber en økonomisk ulighed, da overskuddet ikke bliver ligeligt fordelt, men i stedet placeret i dyre boligkomplekser, saneringer eller andre eksklusive forandringer. Resultatet bliver en ulige geografisk udvikling (Larsen & Hansen, 2012:135). Nogle steder oplever stor økonomisk fremgang ved hjælp af cirkulationen af overskud, mens andre kvarterer bliver forsømt, og dette har en påvirkning på de mennesker, der bor der. Denne logik kan dog udfordres gennem bevidste kampe for almindelige menneskers ret til byen.

Problemet gennem de sidste årtier er, ifølge Harvey, at retten til byen har ligget hos investorer og den økonomiske elite. Byers udvikling under kapitalismen og det evige fokus på kapitaloverskud har ført til, hvad Harvey (2008) kalder 'accumulation by dispossession'. Dette betyder, at rigdom og magt centraliseres omkring nogle få, og det er derfor dem, der får retten til at bestemme byens udvikling. Steder, der er i underskud af kapital, skal absorbere den kapital, der er i overskud i andre områder. Det kommer til udtryk, når bydele eller landområder, der er beboet af lavindkomstgrupper, oplever byggebooms og modernisering, der resulterer i, at de ikke kan blive boende. Det sker også, når offentlig eller fælles jord og bygninger bliver overført til privat ejendom gennem privatisering (Larsen & Hansen, 2012:136). Her udvikles, ifølge Harvey, områder til de privilegerede få. I den vestlige verdens byer er argumentet ofte, at denne udvikling er nødvendig. Hvis byer ikke er innovative, konkurrencedygtige og tiltrækker kapital, vil de, i værste tilfælde, sygne hen. Omvendt argumenterer Harvey for, at sådanne spekulationer i vækst skader byen mere, end de gavner (Zukin, 2006:104). Den form for udvikling understøtter de privilegerede på bekostning af den brede befolkning. For selvom ny infrastruktur, rekreative områder og bedre boliger ofte forbindes med en positiv udvikling, er det også tiltag som disse, der skubber dem, med færre penge mellem hænderne, ud. Det er arbejderklassen, der bliver flyttet for at gøre plads til fremskridtet (Harvey, 2008:33).

Disse spekulationer i vækst resulterer i, at den regerende klasse kamuflerer fattigdom bag udvikling (Zukin, 2006:103). Her presser en højere socioøkonomisk gruppe lavindkomstgrupperne ud af deres kvarter, for langsomt at modernisere - eller 'gentrificere' - området (Larsen & Hansen, 2009:33). Gentrificering er altså, meget forsimplet, når et kvarter ændrer karakter og beboersammensætning fra arbejderområde til middeklasseområde til eksklusivt boligkvarter. For Smith (1979) handler gentrificering især om flytning af kapital fra et område til et andet. Dette syn går godt i spænd med Harveys forståelse af, hvordan byen bliver påvirket af overskydende kapital. Også Ley (1996) beskriver, hvordan gentrificering er opstået på grund af forbrug og en større akkumulation af kapital hos middelklassen. Familieformer ændrer sig, og flere folk vil gerne bo i byen. Det er en slags ny kreativ klasse, der pludselig vil ud af forstæderne og ind til byens anderledes livsstil (Ley, 1996:239), og denne gruppe kommer til at definere byens rum og opnår dermed retten til byen. Denne form for udvikling af byer er netop hvad blandt andet Harvey og Lefebvre opponerer mod med deres fokus på, hvem der har retten til byen.

Kampen om byen

Kritikken af den kapitalistiske stat og byernes kontemporære udvikling er tydelig i det ovenstående. Hvad den konkrete løsning på problematikken bør være er dog mere uklar. Som beskrevet tidligere er Lefebvres løsning at stile efter den horisont, som han kalder sandt demokrati eller det urbane samfund. Men hvordan gøres dette i praksis? Hvordan omsættes denne vision til noget konkret? Ifølge Lefebvre sker det gennem forskellige lokale 'assemblies' (forsamlinger). De skal være autonome organisationer af lokale, der udfordrer status quo og tager beslutninger sammen - udenom staten. (Purcell, 2013:323-324). De tager deres liv i egne hænder, og de anerkender, at det er dem, der har magten til ændringer. Her fristes man til at tænke på oprørsgrupper, der går på gaden og kræver forandring, men derefter falder til jorden igen. Men Lefebvre understreger, at disse forsamlinger ikke skal fungere som protestbevægelser. De skal være i konstant bevægelse, forny sig og tænke og handle på egne præmisser. Deres protest består i en stræben efter idealet - det sande demokrati og det urbane samfund (Ibid.:323-324).

Harvey er heller ikke konkret: Retten til byen ligger hos dem, som har magten over kapitalproduktionen. Derfor opnås en mere retfærdig by gennem en demokratisering af denne magt (Harvey, 2008:40). Det er en ny form for urbanisering, der ikke favoriserer produktion, og som kommer den brede befolkning til gode. Det er en urban revolution, der er behov for, for at borgerne kan få retten til byen (Ibid.:40). Denne urbane revolution skal være fælles. Byens transformation fra kapitaldreven neoliberalisme til urbant samfund skal være

drevet af et kollektivt ønske om forandring. Der er brug for en samlet kraft, for at opnå en ny form for urbanisering (Ibid.:23).

Der bliver således ikke svaret på konkret, hvad denne kamp om byen består af. Men med deres fokus på retten til byen søger begge et opgør med den måde, byen udvikles på i et neoliberalistisk, kapitalistisk system.

PARADIGMESKIFT I DEN OFFENTLIGE SEKTOR

Forandringer i politiske problemstillinger og organisatoriske rammer over tid stiller nye krav til, hvordan samfundet skal forvaltes og ikke mindst, hvordan byernes skal indrettes, og hvem de skal rumme. I de seneste årtier har problemstillinger som massiv migration, klimaændringer og stigende urbanisering forvandlet byer til komplekse steder, som traditionelle tilgange til byplanlægning og -udvikling har vanskeligt ved at håndtere (Horelli, 2017:1779). Der opstår altså løbende efterspørgsel på nye tilgange til byudvikling, og måden, hvorpå både kommune og stat griber byens planlægning an, kan forandre sig i takt med, at samfundsudfordringer og -diskurser ændrer sig.

I følgende teoridel vil vi redegøre for en række af de paradigmeskift, der er fundet sted i den offentlige sektor gennem det sidste århundrede. Det er væsentligt at pointere, at de ikke erstatter hinanden, men overlapper og supplerer samt afhænger af politiske overbevisninger. De er netop opstået ud af en kritik af den foregående måde at gøre tingene på. Der er tale om tre større nedslag: 'Old Public Administration', 'New Public Management' og 'New Public Governance'.

Old Public Administration

Forholdet mellem borgere og stat er præget af en såkaldt 'social kontrakt' (Meijer, 2016:598). Gennem tiden har synet på borgernes og statens rolle ændret sig, og disse ændringer kan forstås som en genforhandling af den sociale kontrakt (Ibid.:598). Meijer (2016) refererer til 'Old Public Administration' (OPA), der blev udviklet i og prægede det 20. århundrede, som en traditionel, hierarkisk model for, hvordan samfundet skal organiseres. Her bliver borgernes rolle at give mandat til staten gennem en repræsentativ proces, og på den måde indvilliger borgerne i at overdrage noget af deres autonomi til statens autoritet mod beskyttelse af deres rettigheder (Ibid.:598). Princippet i den sociale kontrakt er, at borgerne, gennem betaling af skat og ved at stemme på nogle, der skal varetage deres interesser i det

repræsentative demokrati, stiller deres ressourcer til rådighed for staten mod at blive behandlet retfærdigt og lige.

Osborne & Gaebler (1992) har blandt andre kritiseret OPA for at være ineffektiv og mangle evnen til at tage sig af borgernes behov (Osborne & Gaebler 1992 i Meijer 2016:598). Ifølge kritikerne skal hierarkiet, der gennemsyrer OPA, vendes på hovedet, så borgernes ønsker og behov i stedet kommer i centrum. Kritikken af OPA viser, at der sideløbende opstår nye tilgange i den offentlige sektor, hvilket skaber grobund for nye paradigmer.

New Public Management

Med neoliberalismens indtog opstår der nye relationer mellem borger og stat i den offentlige sektor. Modellen 'New Public Management' (NPM) udfordrer OPA-modellen ved at definere en ny rolle til borgerne, der bliver en form for klienter eller kunder hos staten. Det betyder, at borgerne kan efterspørge services og på den måde udnytte deres købekraft. Statens rolle i at sikre velfærd omdefineres fra at være styrende til at muliggøre og facilitere individuelle handlinger, der tilgodeser det private frem for det kollektive. I NPM udgør borgernes og statens roller et kunde-producent forhold (Meijer, 2016:598). Den sociale kontrakt går her ud på, at borgerne accepterer statens autoritet og er imødekommende overfor at betale for statens services (Ibid.:599). Denne markedsorientering i den offentlige sektor bygger på en liberalistisk markedsøkonomi, hvor udlicitering og fri konkurrence vægtes højt.

NPM kan ifølge Torfing et. al. (2019) kritiseres for, at prisen for at skabe positive effekter har været for høj i forhold til en øget omkostningseffektivitet med vægt på resultater og effekter samt at selvstændiggøre brugere og borgere. Det betyder, at NPM-modellen er optaget af, hvordan offentlige ledere kan øge effektiviteten i offentlig regulering og levering af services ved at importere og implementere ledelsesmæssige redskaber og principper fra den private sektor. Derfor opstår en forventning om, at man som borger kan kræve højere standarder uden selv at gøre noget (Ibid:796). Dette perspektiv kan være problematisk, da borgerne ikke ser sig selv som bidragsydere til produktionen af offentlige velfærdsservices. I stedet er man en forbruger, og hvis man har ressourcerne til det, kan man vælge og vrage og forvente at kunne få det bedste (Ibid.:799).

Ordet 'brugertilfredshed' er et buzzword i NPM og tydeliggør vægtningen af borgernes indflydelse på paradigmet. Det betyder samtidig, at de offentlige velfærdssystemer skal imødekomme voksende behov fra en befolkning, der forventer flere ydelser fra staten, der dog har begrænsede offentlige ressourcer. Som et resultat af dette opstår der et pres på

staten, så den tvinges til at genopfinde sig selv og udvikle den offentlige velfærd i tættere dialog med ikke-offentlige aktører (Ibid.:799).

New Public Governance

I de seneste årtier har forholdet mellem borger og stat ændret sig til et mere horisontalt netværks- og samarbejdsforhold kaldet 'New Public Governance' (NPG). I det 21. århundrede præger høje omkostninger den offentlige sektor, og derfor udfordres effektiviteten. En genforhandling af den sociale kontrakt opstår, hvilket skaber nye forventninger til borgerne, der ikke længere blot skal give legitimitet og levere ressourcer til staten (Meijer, 2016:599). Borgernes rolle er nu at engagere sig aktivt i den offentlige politik som medskabere. Samarbejdet mellem borger og stat skal, som nævnt, ses som et mere horisontalt forhold end tidligere, der bygger på tillid og netværk (Ibid.:598). På den måde skal borgerne ikke blot engagere sig i belutningsprocessser, men også i selve udførelsen af statslige opgaver (Ibid.:599). Meijer (2016) pointerer, at den sociale kontrakts kompleksitet generelt øges gennem forskellige roller og relationer mellem borgere og stat. Dette udmunder i en stigende kompleksitet i den måde den offentlige sektors opgaver struktureres på (Ibid.:599).

Inden for dette nye paradigme er udbredelsen af begrebet 'samskabelse' opstået. Det er en anden måde at forholde sig til den sociale kontrakt mellem borgere og staten på, og har stor betydning for NPG paradigmet. Samskabelse vil blive belyst i nedenstående afsnit.

Type of government	Citizen role	Citizens provide …	Government provides …
Old public administration	Subject	Elections and tax resources	Protection of the rights of citizens
New public management	Client	Payments for (collective) services	Value for money
New public governance	Coproducer	Collaborative engagement	Collaborative action

Figur 1: Overblik over roller gennem ændring af den sociale kontrakt. Kilde: Meijer, 2016

SAMSKABELSE

I følgende del vil vi redegøre for begrebet 'samskabelse'. Denne måde at udvikle på i den offentlige sektor er opstået i NPG paradigmet. Samskabelse er således ikke et nyt

paradigme, men en del af det, som præger vores samfund nu. Samskabelse er en væsentlig del af NPG paradigmet og er specielt relevant for denne opgave, fordi vi ønsker at belyse borgerinddragelsesprocesser. Begrebet omfatter forskellige niveauer. Dette vil blive redegjort for i afsnittet, der her følger.

Begrebets betydning

Samskabelse er en måde at inddrage borgere på blandt andet i byens udvikling. Begrebet er opstået i forbindelse med efterspørgslen på, at staten skal imødekomme voksende behov for kvalitetsydelser i den offentlige sektor, der ellers har begrænsede ressourcer, hos befolkningen. Samskabelse handler altså om, at borgerne bliver en del af den offentlige politik, hvor der er fokus på at løsninger udarbejdes i samarbejde mellem det offentlige, de private virksomheder og borgerne selv (Meijer, 2016:599; Torfing et al. 2019:801). Den offentlige sektors samarbejde med borgerne gør det muligt for aktørerne at bidrage med nye tiltag, og dette kan ændre magtfordelingen (Tortzen, 2017:8).

Torfing et al. (2019) præsenterer begrebet 'co-creation', som kan oversættes til samskabelse. Vi har valgt at anvende Torfing et al.'s begrebsliggørelse af samskabelse. De argumenterer for, at begrebet indfanger kerneaspekter af NPG, hvor samarbejder i netværk eller partnerskaber vægtes højt (Ibid.:798). Transformationen af den offentlige sektor til en arena for samskabelse i NPG paradigmet kræver, at offentlige organisationer og private arbejder sammen på tværs. Samtidig kræver det, at aktørerne udnytter hinandens erfaringer, ressourcer og ideer (Ibid.:800). Samskabelse har oprindeligt rod i den private sektor, hvor man arbejder med at få folk mere involveret i de ydelser og varer, de køber, men Torfing et. al. argumenterer for, at konceptet også er relevant i den offentlige sektor. Gennem samskabelse i den offentlige sektor samles udbydere og forbrugeres forskellige ressourcer og evner i fælles skabelse, der øger værdien af den pågældende ydelse (Ibid.:801). En sådan ydelse kan for eksempel være udviklingen af et lokalområde. Samskabelse defineres altså som en proces, hvor offentlige og private aktører går sammen om at løse en fælles udfordring. Alle parter bringer forskellig viden, ressourcer og kompetencer med for at løse en problemstilling, og derfor kan alle, der har noget at byde ind med, deltage i samskabelsen (Ibid.:802).

Samskabelsesstigen

Arnstein (1969) introducerer 'the ladder of citizen participation', som er en stige, der indikerer forskellige grader af borgerinddragelse. Stigen spænder fra, at borgere bliver orienteret om

nye planer og beslutninger til forskellige former for høringer og informerende dialoger til folkets selvstyre (Ibid.:804) (se figur 2). Torfing et al. (2019) videreudvikler Arnsteins stige og skaber 'the ladder of co-creation' (her 'samskabelsesstigen'), der beskæftiger sig med borgerinddragelse i en nutidig kontekst. Han argumenterer for, at der er brug for en model, der afspejler vores komplekse samfund, som afhænger af gensidig udveksling af forskellige ressourcer mellem private og offentlige aktører. Samskabelsesstigen involverer relevante offentlige og private aktører, som målretter processen og i modsætning til Arnsteins stige, handler denne både om at styrke den demokratiske indflydelse og at fremme effektive løsninger på fælles udfordringer (Ibid.:804).

Det første og nederste trin beskriver, hvordan offentlige myndigheder stræber efter at styrke borgerne, så de får mulighed for og kapacitet til at styre deres eget liv. Samtidig opfordres borgerne til at indgå i samskabelsesprocesser, som de tilbydes af den offentlige sektor. På det andet trin er borgerne ikke blot med til at samskabe egne velfærdsydelser, men engagerer sig også i at skabe værdi for andre borgere. Dette sker gennem frivilligt og tæt samarbejde med den offentlige sektor, og der bliver herigennem løbende forbedret eksisterende ydelser. Det tredje trin på samskabelsesstigen er, når individuelle eller organiserede grupper af borgere kommer med input til udformningen af nye opgaver og løsninger. Dette kan ske gennem for eksempel høringer eller andre inddragelsesformater, der kun tillader en begrænset dialog (Ibid.:804). Overordnet involverer de to sidste og øverste trin på stigen borgerne og private interessenter bredt i samarbejdsprocesser: På det fjerde trin indgår offentlige og private aktører i en gensidig dialog på løbende møder. Formålet her er at skabe nye og bedre løsninger og derefter koordinere implementering heraf. Det sidste trin på samskabelsesstigen er nået, når aktører fra offentlige og private sektorer deltager på lige fod i at skabe innovative løsninger. Dette er baseret på en fælles dagsorden, og på at der sker en fælles udformning og test af nye og uafprøvede løsninger, der involverer både det offentlige og private.

Styrker og svagheder

Ifølge Torfing et al. er samskabelse interessant i NPG, fordi det transformerer den traditionelle måde at tænke borgerinddragelse på og alle, der bidrager til at skabe offentlig værdi, kan i princippet deltage i samskabelsesprocesser (Ibid.:804). Der er dog både fordele og ulemper ved denne måde at inddrage borgere på:

På den ene side kan samskabelsens løsninger risikere kun at repræsentere et afgrænset segment af befolkningen. Samtidig kan processen være udemokratisk, da de deltagende, får

mere magt end andre, selvom de ikke er blevet givet et mandat til at tage beslutninger. I værste tilfælde kan samskabelse blive brugt som sparefinte eller til at blåstemple nogle beslutninger, som borgerne i sidste ende ikke har indflydelse på i nogen betydelig grad (Ibid.:808-809). På den anden side kan samskabelse være med til at styrke demokratiet, da det giver borgerne mulighed for og motivation til at påvirke offentlige løsninger. Derudover er der mulighed for at udvikle mere effektive og holistiske løsninger, når man udvikler på tværs af grupper. Sidst men ikke mindst kan denne måde at inddrage borgere på styrke sammenhængskraft, tillid og netværk (Ibid.:809).

Som tidligere belyst har den offentlige sektor gennemgået en transformation fra hierarkisk administration, til serviceudbyder til en arena for samskabelse (Ibid.:775). Geografer og andre samfundsforskere har belyst disse processer i en urban kontekst, hvor de undersøger forholdet mellem politisk og økonomisk omstrukturering og styring af byen. Her argumenteres for, at disse omstruktureringer har medført omfattende forandringer i byerne (Purcell, 2002:99). Samskabelse, som er kommet i spil under NPG, ser vi som relevant for byens udvikling, fordi det giver forskellige aktørerne mulighed for at komme med løsninger til udviklingen af en del af samfundet, som er en essentiel del af deres dagligdag - nemlig byens rum. Samskabelse er netop relevant for denne opgave, fordi vi ønsker at belyse en proces, der bygger på inddragelse af borgere i en udvikling af et lokalområde. Her spiller forståelsen af samskabelse og det omkringliggende paradigme en vigtig rolle, så vi kan belyse de processer, som borgerne har været en del af. I en kobling med retten til byen mener vi, at dette giver et solidt grundlag for at kunne analysere de lokale aktørers arbejde med Udviklingsplanen for Rentemestervejkvarteret samt de problematikker og styrker, der bliver affødt heraf.

02

METODE

I det følgende kapitel vil vi præsentere specialets metodiske overvejelser. Vi vil først redegøre for vores videnskabsteoretiske afsæt, der tager udgangspunkt i fænomenologien og hermeneutikken og introducere vores kvalitative tilgang til undersøgelsesfeltet. Vi vil dernæst redegøre for valget af metoder og argumentere for, hvordan de har understøttet vores empiriindsamling. Vi har valgt at anvende interviews som primær metode, og dette vil vi redegøre for sammen med en præsentation af vores informanter. Vi supplerer vores indsamlede empiri gennem mapping som visuel kortlægning. Afslutningsvis vil vi præsentere vores tilgang til databehandling af den indsamlede empiri og vores analysestrategi.

VIDENSKABSTEORETISK AFSÆT

Vores speciale positionerer sig i den kvalitative forskningstradition, som giver os mulighed for at forstå og opnå indsigt i informanternes oplevelser og erfaringer med at få indflydelse i udviklingen af byen. Valget af den kvalitative metode betyder, at vi kan åbne for interviewpersonens beskrivelse af egen livsverden (Tanggaard, 2003:22).

Fænomenologisk afsæt

Vores metodiske tilgang er inspireret af den filosofiske fænomenologi (udfoldet af Edvard Husserl, Martin Heidegger og Maurice Merleau-Ponty), som den kvalitative forskningsmetode har hentet inspiration fra (Collin & Køppe, 2015:190). Vi har valgt at lade os inspirere af fænomenologien, da vi ønsker at forstå de lokale aktørers egne oplevelser og erfaringer med udarbejdelsen af Udviklingsplanen for kvarteret i og omkring Rentemestervej.

Den fænomenologiske tilgang tager udgangspunkt i at lære om verdens fænomener samt de erfaringer, der knytter sig hertil. Ifølge fænomenologien udspringer vores viden om verden af et førstepersonsperspektiv. Det betyder, at den videnskabelige diskurs knytter sig til verden, sådan som den opleves. Hvis vi ønsker en forståelse, må vi undersøge den primære verdenserfaring, der kommer fra dem, der oplever den (Ibid.:192-193). Virkeligheden er altså det, der fremtræder for os, og virkeligheden kan kun forklares ud fra subjekter, som erfarer den (Juul & Pedersen, 2012:65). Det er ligeledes en antagelse om, at den verden, der er vigtig at forstå, er den, mennesker opfatter (Kvale & Brinkmann, 2009:44), og ikke en potentiel objektiv verdensforståelse. Der er med Heideggers ord tale om et fokus på 'væren-i-verden', hvor subjektiviteten må tænkes som kropsligt forankret i en social kontekst (Collin & Køppe, 2015:193-194). I fænomenologien kaldes subjektets erfaringer og oplevelser med den verden, som subjektet lever i og som i dagligdagen tages for givet, for 'livsverden' (Ibid.:206). Livsverden er en fælles verden med social, kulturel og historisk kontekst, som den enkelte tillægger en særlig mening (Jørgensen, 2022:2), og det er denne mening, der er relevant at afdække, når man arbejder med en fænomenologisk udgangspunkt (Kvale & Brinkmann, 2009:45).

For at undersøge de lokales arbejde med udviklingsplanen er det derfor væsentligt at forstå de sociale fænomener og den specifikke kontekst fra aktørernes egne perspektiver. Her anlægger vi førstepersonsperspektivet, der, som nævnt ovenfor, betyder, at vi er interesserede i vores informanters subjektive verdensforståelse. Dette gør vi, da vi interesserer os for informanternes forestillinger om eget liv, deres opfattelse af deres situation, normer og værdier. Vores undersøgelse tager derfor afsæt i informanternes egne

værdier og erfaringer med verden. Dertil hører også, at vi som undersøgere vil forsøge at gøre os bevidste om vores egne forforståelser af fænomenet (Jørgensen, 2022:5). Med afsæt i fænomenologien kan man, som nævnt, ikke gøre sig forhåbninger om at kortlægge verden objektivt, og dette er vigtigt at acceptere på forhånd. At tilsidesætte sin forudgående viden og mening om fænomenet er noget, man kan og bør stræbe efter (Ibid.:5), men det er ikke noget, man kan gøre sig forventninger om at opnå fuldt ud.

Hermeneutisk afsæt

I specialet har vi også valgt at trække på dele af den hermeneutiske tilgang til vores undersøgelsesfelt. Ifølge Schmidt (2022) er den moderne hermeneutik en filosofisk måde at forholde sig til verden på gennem fortolkning og forståelse. Ifølge hermeneutikken er alt, hvad vi gør eller siger, en fortolkning. Fortolkning er en søgen efter en dybere forståelse af menneskelig aktivitet og produkterne af sådanne aktiviteter. Mennesker anskues som tænkende og handlende subjekter, og det, mennesker gør, opfattes som handlinger, der skal forstås eller fortolkes ud fra, hvordan personen opfatter sig selv og sin situation ud fra de grunde, personen har til at handle, som personen gør (Collin & Køppe, 2015:255). I hermeneutikken undersøges både de menneskelige handlinger og produkterne af menneskelig handling i den tidsmæssige kontekst, som handlingen optræder i (Ibid.:256).

Det hermeneutiske perspektiv tydeliggør, at den viden, som vi producerer, er præget af vores egen forforståelse blandt andet i interviewsituationen og planlægningen af denne. Vi er derfor bevidste om, at vi i vores forståelse er præget af andres fortolkninger, og har dette for øje i hele processen (Schmidt, 2022:3). Vi er samtidig opmærksomme på, at den viden, vi producerer, er et produkt af en bestemt tid og kontekst. Dette betyder, at vi ikke har nogle forhåbninger om at kunne gengive objektivt, hvad vi erfarer, da vi med hermeneutikkens tilgang accepterer, at vi aldrig vil kunne gå til verden uden at være påvirket af vores forforståelsen om den.

Som beskrevet i ovenstående er vi inspireret af de to videnskabsteoretiske retninger, fænomenologi og hermeneutik. Med en kobling af disse opnår vi viden, der er socialt produceret, relationel og kontekstuel, fordi vi får indblik i vores interviewpersoners livsverden fra fænomenologien og fortolkning af deres handlinger fra hermeneutikken. Informanternes arbejde, med Udviklingsplanen for kvarteret i og omkring Rentemestervej, anskuer vi netop gennem deres livsverden ved at forstå deres oplevelser og erfaringer og opnå viden om, hvad det har af betydning for dem og deres deltagelse i arbejdet med den.

TILGANG TIL EMPIRIINDSAMLING

Det er muligt at indsamle empiri på overordnet to forskellige måder: Gennem kvantitative metoder og gennem kvalitative metoder. De to former egner sig til forskellige undersøgelser. Med kvantitativ empiriindsamling opnår man typisk mere data og har eksempelvis mulighed for at lave statistiske beregninger, hvor man gennem den kvalitative empiri ofte har bedre mulighed for at gå i dybden med enkeltpersoners oplevelser og narrativer (Given, 2008:715).

Denne undersøgelse omhandler netop enkeltpersoners narrativer og deres fortolkninger af, hvad der har fundet sted. Det er derfor oplagt at vælge et kvalitativt studie frem for et kvantitativt. Vi er nemlig ikke interesserede i at samle bred data om Udviklingsplanen, men derimod specifik viden om konkrete oplevelser samt informanternes håb og drømme for fremtiden. Indenfor den kvalitative ramme har vi indsamlet empiri på forskellige måder, som vil blive redegjort for på i det følgende: Vi har udført semistrukturerede interviews med forskellige aktører, været til oplæg om områdefornyelsesforløb samt arbejdet med mapping af de forskellige ejerforhold og magtstrukturer, der er til stede i kvarteret.

INTERVIEWET

Når vi som hverdagsmennesker såvel som forskere er interesserede i, hvordan folk forstår den verden, de lever i, bliver vi nødt til at tale med dem. Gennem samtaler lærer vi folk at kende og får et indblik i deres måde at opleve situationer eller være i verden på (Kvale & Brinkmann, 2009:15). I forskningsverden kan vi gøre dette gennem et interview. Interviewet kan tage mange former og kan tilpasses forskellige situationer.

Som beskrevet i foregående afsnit ønsker vi i vores undersøgelse at belyse en proces set fra de enkelte deltageres synsvinkel. Vi ønsker at fokusere på oplevelsen af udviklingen af planen for Rentemestervej og holdninger til borgerinddragelse og samskabelse, og vi ønsker at forstå, om sådanne forløb er relevante for udviklingen af vores byer - alt sammen forstået gennem vores informanters oplevelser og erfaringer. Derfor har det semistrukturerede interview været oplagt for vores tilgang. Denne interviewform minder om en hverdagssamtale, men er stadig styret af nogle faste rammer med spørgsmål, man søger at besvare; hele tiden med fokus på interviewpersonens egne perspektiver og personlige beskrivelser af deres livsverden og de beskrevne fænomener (Kvale & Brinkmann, 2009:45). Det er en interviewform med prækonstruerede spørgsmål, men med mulighed for konstant at supplere der, hvor det føles nødvendigt (Brinkmann & Tanggaard, 2010:26-37). Det semistrukturerede interview giver os altså mulighed for hele tiden at forme interviewet

indenfor den fastsatte ramme og lægge vægt på interviewet som interaktion mellem interviewer og interviewede (Brinkmann & Tanggaard, 2010:36).
Kvale & Brinkmann (2009) arbejder med tolv aspekter af kvalitative og fænomenologiske forskningsinterviews. Blandt andet det 'deskriptive aspekt', der indebærer at opfordre den interviewede til nuancerede beskrivelser. I forbindelse med dette har vi for eksempel bedt vores interviewpersoner om at komme med detaljerede beskrivelser af deres oplevelser af processen og ligeledes spurgt til, hvordan processen helt konkret er foregået. Ligeledes har Kvale & Brinkmanns 'forandringsaspekt', der fokuserer på, hvordan interviewpersonen kan ændre holdning eller beskrive temaer fra flere forskellige vinkler i løbet af interviewet, haft betydning for vores empiriindsamling. Vi har udført interviews, hvor vores informant har præsenteret tydelige inkonsekvente udsagn, og dette har vi forsøgt at navigere i.

De spørgsmål, man som interviewer stiller, kan således - og skulle meget gerne - give anledning til refleksion hos den interviewede og måske ligefrem være en læringsproces (Ibid.:46-50).

Disse interviews har bestået af fire faser: en indledende fase hvor en interviewguide er blevet udviklet, selve udførelsen af interviewet, senere transskribering og til sidst kodning af alle interviews. De to første faser vil blive beskrevet i det følgende, hvor de to sidste vil blive bearbejdet i et senere afsnit om databehandling.

Interviewguide

Som startskud til vores empiriindsamling har vi udarbejdet en interviewguide. Formålet har været at sætte rammen om hvert interview og derved holde os på sporet af vores undersøgelse. Eftersom vi har arbejdet med semistrukturerede interviews, har interviewguiden samtidig skulle kunne modereres hen ad vejen og tilpasses den givne situation. Først har vi arbejdet med hvad Kvale & Brinkmann (2009) kalder 'tematisering'. Vi har undersøgt baggrundsmateriale og, endnu vigtigere, kortlagt, hvorfor det er relevant at undersøge Rentemestervejs udviklingsprojekt. Dernæst har vi udarbejdet selve vores interviewguide, der skulle føre os målrettet gennem de forskellige interviews. Guiden er lavet med udgangspunkt i de forskellige typer af interviewpersoner, altså er den modereret ud fra hvilke informanter, vi har talt med på det givne tidspunkt. Vi har grundlæggende arbejdet med tre udgaver af vores interviewguide: en til lokale beboere, en til kommunale medarbejdere og en til konsulentfirmaet, der drev processen.

Med afsæt i Kvale & Brinkmann (2009) har vi først arbejdet med vores problemformulering og forskningsspørgsmål og herfra kommet frem til interviewspørgsmål. Det er altså med

udgangspunkt i teorien, at vi har udarbejdet første udkast til vores forskningsdesign. Dog har vi derefter løbende revideret både problemstilling, interviewguide og senere koder efter den empiri, vi har indsamlet. Vi har altså vekslet mellem en deduktiv og en induktiv tilgang til vores undersøgelse. Kort sagt har en deduktiv tilgang fokus på at udlede fund ud fra teori, hvor en induktiv tilgang udleder teori ud fra fund (Bryman, 2016:23). Vi har valgt at bevæge os mellem disse to.

Forskningsspørgsmålene eller tematikkerne er formuleret i et teoretisk sprog, hvor interviewspørgsmålene er tilpasset et almindeligt samtalesprog (Kvale & Brinkmann, 2009:153). Interviewene består alle af en blanding af redegørende, dybdegående, reflekterende og afklarende spørgsmål. De er altid begyndt med briefing, hvor vi har fortalt vores interviewperson lidt om os selv, vores projekt, og hvordan vi kender til udviklingsplanen og den specifikke persons medvirken (for eksempel at deres navn er dukket op i selve planen, eller at vi er blevet guidet i deres retning af en tidligere interviewperson), samt bedt om lov til at at lydoptage seancen (Ibid.:149).

Udførelse

Vores interviews har fundet sted på forskellige lokationer på varierende måder. Vi har primært lavet interviews ansigt til ansigt. Derudover har vi foretaget tre interviews over telefonen, et enkelt over Microsoft Teams. Vi har haft held med, at et par af de fysiske interviews har fundet sted omkring selve case-området, Rentemestervej, hvilket har skabt en form for familiaritet og gjort det let at tale om det geografiske område, som for eksempel når en lokal beboer her fortæller om stedets særegenhed: “Raske Penge, musikeren, han har lavet den der med, han bor i en landsby midt i en storby, ikke. Altså, han bor lige dernede [peger ned ad gaden]”. Til de fysiske interviews har vi medbragt et udprint af Udviklingsplanen. Dette har gjort at vi og vores interviewpersoner har haft noget at tale ud fra samt nemt har kunne pege og konkretisere deres udsagn. Ligeledes har vi haft et kort over området med, så det har været nemt at koble udtalelser til geografiske steder. Undervejs har vi erfaret, at det fungerede godt.

Selvom vi har foretrukket at lave interviews ansigt til ansigt, har det ikke altid kunne lade sig gøre. Den primære grund har været travlhed blandt vores interviewpersoner, og vi har igennem processen vurderet, at et telefonisk interview var klart at foretrække frem for intet interview. Selvom et fysisk interview, uden for stram styring, kan gøre det lettere for den interviewede at udtrykke sin mening klart og ærligt (Brinkmann & Tanggaard, 2010:36), mener vi også, at der har været betydelige fordele ved de online og telefoniske interviews, vi har lavet. Det har blandt andet givet os mulighed for at nå flere interviews på kortere tid, og

helt konkret har det betydet, at vi har haft mulighed for at interviewe en nøgleperson, der siden sin medvirken i projektet, er flyttet på den anden side af Storebælt.

Vi har forsøgt at tage kontakt til potentielle interviewpersoner både på sms, email og over Facebook. Vi har i første omgang kontaktet personer, som står som afsender af selve Udviklingsplanen samt det konsulentfirma, der er arkitekten bag processen. Herefter har vi benyttet os af 'snowball sampling' for at få udvidet vores gruppe af interviewpersoner. Denne måde at finde deltagere til empiriindsamlingen starter ud fra en mindre gruppe informanter. De guider dernæst intervieweren i retningen af andre i deres omgangskreds, som kunne være relevante for projektet (Bryman, 2016:415). På denne måde kan man som forsker få adgang til informanter, som man ikke nødvendigvis har kunne finde frem til ved egen hjælp. Dette har været relevant for os i vores undersøgelse, fordi det har været en udfordring at identificere de personer, der har været med til at udarbejde Udviklingsplanen. Derfor kom der først for alvor gang i vores kontakt til interviewpersoner, efter at vi havde talt med de første. De har givet os navne og kontaktinformationer på andre, der har deltaget i processen. Dette var både personer, som vi selv var stødt på, men som vi ikke kunne komme i kontakt med, og personer, som vi ikke var bekendt med. Snowball sampling har altså været en vigtig del af vores empiriindsamling. Specielt én af vores interviewpersoner, et medlem af lokaludvalget, har fungeret som 'gatekeeper'. Dette er en person, der "siger god for een" og gennem hvem, man kan få adgang til andre (Ibid.:428). Vi brugte ham som reference, når vi kontaktede nye potentielle interviewpersoner og fortalte dem, at vi var blevet sendt i deres retning af ham. Hans netværk blev altså afgørende for at vores snowball-empiriindsamling kunne lykkes. Det betyder, at vi primært er kommet i kontakt med deltagere, der har været en større del af arbejdet med Udviklingsplanen.

Vores endelige interviewpersoner er valgt ud fra et fokus på diversitet i roller i Udviklingsplanen. Vi har ønsket at belyse processen primært ud fra lokale aktørers synsvinkel, men vi har også været meget interesserede i at lære noget om det kommunale perspektiv samt høre fra andre aktører, der har været inde over. Interviewene har vi forsøgt at placere i en rækkefølge, der gav mening i forhold til vores egen forståelse af hele projektet på Rentemestervej: vi har nemlig som det første interviewet de kommunale spillere og konsulentfirmaet, der faciliterede de forskellige workshops og udarbejdet det endelige materiale. Dette gjorde vi for at få en dybere forståelse af præcis, hvordan forløbet er foregået, men også for at få et indblik i alle de kommunale strukturer og processer, der gør sig gældende, når områder i Københavns Kommune skal udvikles. Det har givet os en forforståelse, når vi derefter har talt med de lokale beboere, der så er "sluppet" for at forklare os, hvordan deres lokaludvalg fungerer, hvordan de politiske processer omkring byudvikling foregår eller fortælle om de praktiske foranstaltninger vedrørende de forskellige konkrete

workshops. Herefter har vi talt med lokale beboere med forskellig tilknytning til projektet. Fælles for dem var, at de alle havde været meget involverede i udviklingen af planen for Rentemestervejkvarteret.

Vores gruppe af interviewpersoner er, objektivt set, ikke særlig socioøkonomisk divers. Vi har talt med otte mænd og en enkelt kvinde. Alle på nær en enkelt har lange videregående uddannelser eller kreative jobs. Ligeledes er alle etnisk danske. Vores udsnit af alder strækker sig fra 35 til 60 år. Dette har vi selvfølgelig løbende haft for øje, og reflekteret over. Nordvest er et stort og meget diverst område og består, som tidligere nævnt, af mange forskellige boligtyper. Selve Rentemestervej indkapsler denne diversitet godt og rummer som sagt både ungdomsboliger, villakvarter, alment byggeri, andelsforeninger, småhuse og forskelligt erhverv. Vi har ikke talt med mennesker, der for eksempel repræsenterer ungdomsboligerne eller villakvartererne i den nordlige ende af gaden. Den væsentligste grund til dette har været, at vi har været interesserede i at tale med dem, der har været en del af processen, og ikke blot alle, der har adresse i området - og det har vist sig at begrænse sig til en bestemt gruppe. Styregruppen har primært bestået af mænd, fremmøde til workshops har manglet repræsentation fra de unge, og adgang til processen (for eksempel gennem tid og sprogkundskaber) har med sikkerhed forhindret nogle beboere i at tage del i Udviklingsplanen.

Kort over funktioner i Rentemestervejkvarteret Kilde: Egen kortlægning

Samtidig har vi heller ikke haft en forhåbning om at kunne generalisere ud fra interviews med et mindre udpluk af en gruppe. Vi har ikke søgt en sikker repræsentation, men mere et udpluk af de mennesker, der tog del i inddragelsesprocessen.

Spørgsmålet om antallet af informanter har vi talt om løbende. I starten har vi haft udfordringer med at komme i kontakt med lokale, der har været involverede i processen. Dette ændrede sig dog, da vi kom i gang og havde mulighed for at sætte en snowball effekt i gang. Ifølge Brinkmann & Tanggaard (2010) afgøres antallet af interviews i en empiriindsamling af mætningspunktet. Det betyder, at når man oplever, at pointer bliver gentaget, skal man overveje at stoppe indsamlingen af interviews (Ibid.:32). Denne devise har vi arbejdet ud fra. I løbet af nogle uger oplevede vi, at der ikke blev tilføjet megen ny viden til vores allerede indsamlede data. Vi vurderede, at vi var nået til et sted, hvor den tid, vi brugte på flere interviews, ikke blev opvejet at det udbytte, vi ville få.

Vores interviews varer mellem 35 og 50 minutter med et enkelt telefoninterview på 25 minutter. Alle interviews, på nær et enkelt, er blevet optaget, for at vi som interviewere har haft frihed til at koncentrere os fuldt om samtalen (Kvale & Brinkmann, 2009:201). Vi har ligeledes taget noter undervejs, der kan bidrage til det senere arbejde med empirien. Transskriberingen og den videre behandling af data vil blive udfoldet i senere afsnit.

MEDIEANALYSE

Som en del af vores empiriindsamling har vi arbejdet med forskelligt mediemateriale, der relaterer sig til Udviklingsplanen. En analyse kan foretages af alle former for visuelt indhold (Bryman, 2016:301), og er altså ikke kun relevant for et interview. I vores analyse drejer det sig blandt andet om de videoer, der er blevet produceret for Områdefornyelsen Nordvest, og som har været en del af formidlingen omkring Udviklingsplanen. Nogle af videoerne oplyser om og inviterer til deltagelse, hvor andre er præsentationer af resultaterne af de forskellige workshops. Vi har ligeledes undersøgt Områdefornyelsen Nordvests officielle Facebookside, hvor vi har observeret debatten. Nyhedsmedier har også været en del af vores empiriindsamling. Vi har læst flere artikler om området, der handler om de projekter, der foregår både nu som tidligere.

Analysen af disse forskellige medier har vi brugt til at få et endnu bredere billede af, hvordan de lokale har oplevet processen, hvad der konkret har fundet sted på workshopsne, samt hvad det er for et område Rentemestervejkvarteret og Nordvest generelt er. Det har været et vigtigt element i vores indsamling af empiri, fordi det har givet os muligheden for at indhente flere udtalelser og få yderligere indblik i området, end vi har kunne indhente gennem vores

interviews. Denne form for empiriindsamling og analyse kan også være fordelagtig, fordi den ikke involverer deltagere, er let tilgængelig og fleksibel og giver mulighed for at indsamle empiri fra steder eller personer, man normalt ikke har adgang til (Ibid.:303).

Vores medieanalyser har vi brugt både før og efter vores interviews. Vi har benyttet især avisartikler til at have en basisviden, før vi har udarbejdet både interviewguide og problemformulering, og Områdefornyelsen Nordvests videoer har vi brugt til at supplere vores egne interviews.

MAPPING

Som supplement til vores kvalitative interviews med informanterne har vi valgt at anvende en visuel metode nemlig 'mapping'. Byudvikling er en kontinuerlig proces, og for at indfange de forandringer der foregår i Rentemestervejkvarteret, har vi mappet forskellige lag i kvarteret. De 5 kort illustrerer følgende: Fordelingen af boliger, erhverv og institutioner; andelen af ejerformer; et eksempel på underliggende magtstrukturer; fordelingen af ungdomsboliger; andelen af nybyggeri i kvarteret gennem de seneste 10 år. Disse kort er med til at karakterisere området lige nu og her og har alle betydning for vores informanters oplevelse og tilgang til stedet, og hvorfor de netop har deltaget i inddragelsesforløbet.

Vores mapping af Rentemestervejkvarteret er inspireret af både Kevin Lynch (1990) og James Corner (1999). Lynch argumenterer for, at byer besidder visuelle kvaliteter, som kan undersøges gennem borgernes mentale billeder af byen. Han taler om en 'afkodning' af bybilledet, som en måde at genkende bydelen på og danne et sammenhængende mønster (Lynch, 1990:2-3). Ifølge Lynch er det væsentligt, at byer ikke blot betragtes som "en ting i sig selv", men derimod hvordan byen opfattes gennem borgerne. Kortlægningen af Rentemestervejkvarteret er udvalgt grundet vores informanters udsagn om, hvordan disse forskellige forhold påvirker kvarteret.

Ifølge Corner kan mapping bruges som en metode til at analysere og sammensætte det levede rum (Corner, 1999:213). Gennem mapping kan forhold synliggøres gennem måden de repræsenteres på (Ibid.:229). At mappe er altså en handling, der skaber sammenhænge og synliggør relationer. Ifølge Corner har mapping, gennem visualisering, potentiale i at skabe sammenhænge og interaktioner til arbejdet med rumlige og sociale processer (Ibid.:214). Mapping som metode muliggør en forståelse af dynamiske processer, hvilket vi anvender til at forstå et udvalg af de forhold, som præger Rentemestervejkvarteret og vores informanters oplevelse af stedet. Ifølge Corner er urbane steder flydende og komplekse, derfor kan kortlægning være med til at forstå de processer, der finder sted (Ibid.:251).

Med inspiration fra Lynch og Corners tilgang til kortlægning og dets betydning, har vi kortlagt en række forhold, da de har betydning for kvarterets identitet og forandring. 1) Blandingen af funktioner som boliger, erhverv og institutioner, beskrives af vores informanter som et af de væsentligste karaktertræk ved området og dermed betydningen af områdets identitet. 2) Samtidig spiller vægtningen af de forskellige ejerformer en vigtig rolle, da det påvirker, hvem der bor i området. 3) Det, vi kalder for magtstrukturer, eksemplificeres hos en af de erhvervsdrivende, der ejer et større antal ejendomme, som lejes ud i området 4) Vi har valgt at kortlægge ungdomsboliger, da boligformen har en stor indflydelse på informanternes motivation for at deltage i arbejdet med Udviklingsplanen. Dette kort skal illustrere, hvordan grunde er frasolgt til ejendomsudviklere, der tjener penge på opførelsen af ungdomsboliger. 5) Det sidste kort tydeliggør den transformation Rentemestervejkvarteret har gennemgået de seneste 10 år. Det tydeliggøres, hvordan et større antal nybyggeri er foregået i området.

INTERVIEWPERSONER

Som præsenteret i de forrige afsnit har vi talt med flere forskellige informanter. I det følgende vil vi komme med en præsentation af vores ni informanter. Vi har valgt at anonymisere vores informanter. Logikken bag dette vil blive udfoldet i afsnittet om de etiske overvejelser, vi har gjort os løbende.

Kommunal projektleder, var den første, vi talte med. Han arbejder i Københavns Kommunes afdeling, Park & By, og har, i forbindelse med Udviklingsplanen, beskæftiget sig mest med Den Grønne Forbindelse, som var en del af denne. Den kommunale projektleder har arbejdet i flere år med anlægsprojekter. Han bor ikke i området, men kom der meget, før han flyttede ud af byen.

Rådgiveren som har faciliteret og designet af processen af udviklingsplanen, talte vi med, fordi hun kunne give os et indblik i det kreative og praktiske aspekt af processen. Hun har været den primære konsulent på projektet og har faciliteret de fire workshops samt opsamlet data løbende. Hun har også taget del i selve udarbejdelsen af det færdige dokument. Hendes tegnestue arbejder normalt med urbant design og brugeroplevelse og -inddragelse. Hun har ingen personlig tilknytning til området.

Projektleder for Områdefornyelsen Nordvest, har været primus motor på Udviklingsplanen. Han har været projektleder i Områdefornyelsen i hele perioden fra 2016-2021 og har arbejdet på Udviklingsplanen fra starten. Han har også arbejdet med borgerinddragelsesprocesser på andre projekter. Han bor ikke i området, men har opholdt sig der meget grundet sin ansættelse i Områdefornyelsen.

Lokal erhvervsdrivende 1, ejer både et indretningsfirma og mange grunde på og omkring Rentemestervej. Han har holdt oplæg til to af de fire workshops og har været en del af Rentemestervejs udvikling de sidste knap tyve år. Han bor ikke i området.

Lokal erhvervsdrivende 2, er projektudviklingschef i et større ejendomsudviklingsselskab, der har adresse og ejer bygninger på og omkring Rentemestervej. Han har været med til en enkelt workshop, hvor han har været medfacilitator på en byvandring og herigennem præsenteret deltagerne for nogle af selskabets projekter. Han har ingen personlig tilknytning til området.

Lokal beboer, har boet på Provstevej 15 år, er selvstændig med et kreativt erhverv og har deltaget i de forskellige workshops samt lavet materiale hertil for Områdefornyelsen.

Lokal beboer, har været medlem af styregruppen for udviklingsplanen og har boet på Rentemestervej i fem år. Har været involveret i et trafikalt projekt på Frederikssundsvej, før han meldte sig ind i styregruppen for Udviklingsplanen. Han har deltaget i tre ud af fire workshops og har været med til at drive processen hele vejen igennem. Han har stor tilknytning til kvarteret blandt andet fordi han har børn, der går i skole der.

Lokal beboer, har været involveret i Områdefornyelsen og var derigennem medlem af styregruppen for udviklingsplanen og deltaget i en stor del af alt inddragelsesarbejdet. Han har arbejdet frivilligt med andre projekter i området og har boet på Rentemestervej de sidste fem år og i kvarteret de sidste ti. Har en faglig relevant baggrund.

Lokal beboer, har boet i nærområdet i mange år. Han har været en stor del af Udviklingsplanen fra start til slut som medlem af styregruppen. Han er generelt meget aktiv i området og har også siddet i andre områdefornyelser, samt taget del i mange forskellige borgerinddragelsesprocesser. Han er ligeledes næstformand i Bispebjerg Lokaludvalg.

DATABEHANDLING OG ANALYSE

I følgende afsnit redegøres for vores speciales behandling af den indsamlede empiri. Vi vil redegøre for, hvordan vi har transskriberet vores interviews, og hvordan disse er blevet kodet og gjort klar til analytisk behandling. Heriblandt vores etiske overvejelser undervejs i dataindsamlingen.

Transskribering

At interviewe er at skabe et socialt samspil, og at transskribere denne samtale er at transformere den fra én form til en anden (Kvale & Brinkmann, 2009:200). Det er en slags oversættelse fra talesprog til skriftsprog, og i denne transformation vil forståelsen unægteligt ændres en smule. Kvale & Brinkmann udpensler således: "Et velformuleret mundtligt udtryk kan virke usammenhængende og præget af gentagelser, når det transskriberes direkte, og en velformuleret artikel lyder måske kedelig, når den læses højt" (Ibid.:200). Det nonverbale sprog bliver usynligt ved en ren lydoptagelse og i næste led, transskriptionen, går også stemmeleje, intonationer og åndedrag tabt - en transskription er en dekontekstualiseret gengivelse af en samtale (Ibid.:200). Til gengæld er det også transskriptionen, der gør, at vi har mulighed for at arbejde med interviewet og gøre det egnet til en nærmere analyse (Ibid.:202).

Vores analyse kommer ikke til at bestå af en detaljeret sproglig analyse, derfor har vi ikke transskriberet komplet ordret. Vi har transskriberet gentagelser, men vi har ikke transskriberet vores egne opmuntrende lyde ('ja', 'mmh', 'spændende', 'okay'). I et enkelt interview har vi kun transskriberet dele af det, da vores interviewperson af flere omgange kom så langt ud på et sidespor, at vi vurderede, at det ikke ville være fornuftig brug af vores tid at transskribere hele interviewet. Vi har selv transskriberet alle vores interviews.

Kodning

Når et interview er transskriberet, bliver det lettere at arbejde med at analysere den data, der ligger heri. Det kan gøres gennem kodning. Her gør man store mængder data letterede at bearbejde gennem større og mindre kategoriseringer, temaer og mønstre (Coffey & Atkinson, 1996:26). Der er ikke én bestemt måde at kode på. Coffey & Atkinson (1996) beskriver forskellige tilgange: man kan med kodning arbejde med få og meget generelle temaer, således at dataen bliver enklere at arbejde med. Herefter kan man trække relevante bidder ud og bearbejde dem yderligere, hvis det er nødvendigt. Modsat kan man i sin

kodningsproces have fokus på at udvide dataen i stedet for at kondensere den. Her går man mere i dybden med og udvider konstant temaer, for at trække så meget data ud som muligt (Ibid.:30).

Derudover kan man arbejde med datadrevne koder (Brinkmann & Tanggaard, 2010:47). Det betyder, at man koder ud fra interviewpersonernes egne emiske begreber. Et emisk begreb i socialvidenskaben er et, der er baseret på det undersøgte områdes egne ord, betegnelser og begreber (Religion.dk, 2016). Med datadrevne koder lægger de kategorier, man koder efter, sig op ad personernes egne beskrivelser (Coffey & Atkinson, 1996:32), altså deres emiske begreber. Omvendt kan man også kode ud af teoretiske begreber. Her bliver ens kodningskategorier skabt ud fra de teorier, som man bygger sin analyse på (Brinkmann & Tanggaard, 2010:47).

Vores kodning har taget udgangspunkt i en deduktiv tilgang. Vi har brugt den valgte teori til at fremstille koder, fordi vi har ønsket at belyse processen på Rentemestervej ud fra et teoretisk udgangspunkt. Dermed ikke sagt at vi har været blinde for vores interviewpersoners egne tematikker. Vi har ligeledes arbejdet induktivt og taget udgangspunkt i deltagernes emiske begreber. I socialvidenskaben er det almindeligt at arbejde både induktivt og deduktivt, og man kan se de to tilgange som tendenser mere end som strategier (Bryman, 2016:24). De kan altså ses som liggende på et spektrum og knap så meget som en definitiv tilgang til en undersøgelse.

Vi har til at starte med arbejdet med 13 temaer. Disse har vi farvekodet og anvendt på vores transskriberede interviews. Herefter er der opstået nye temaer, som har udvidet vores kodning, og vi har derfor været nødt til at kode igen. Vi har altså genbesøgt vores transskriberede interviews, når behovet har vist sig. Ligeledes har vi løbende indskrænket vores koder, når nogle temaer vist sig at overlappe tilstrækkeligt meget til at vi har kunne samle udsagnene under én kode. Vi har altså både udvidet vores data og kondenseret den og vores koder er en blanding af teorifunderede og datadrevne. Dette har givet mening for os fordi vi, som nævnt, har arbejdet måde induktivt og deduktivt med vores empiri.

REFLEKSIONER OG ETISKE OVERVEJELSER

Som en del af vores proces har vi løbende reflekteret over vores egen rolle. Hvordan skal vi forholde os til vores interviewpersoner? Hvordan mindsker vi vores påvirkning af interviewsituationen? Hvilke spørgsmål kan vi stille? Hvordan skal vi efterfølgende bedst repræsentere og fremstille vores interviewpersoner? Disse refleksioner vil blive beskrevet i det følgende afsnit.

Kvale & Brinkmann (2009) skriver at “en interviewundersøgelse er et moralsk foretagende”, og derfor er det essentielt at være konstant bevidst om hele processen, der knytter sig til at foretage interviews (Ibid.:80). Vi har løbende i processen haft overvejelser om vores projektdesign og den måde, hvorpå vi møder vores interviewpersoner, da man bør tage hensyn til mulige etiske problemstillinger lige fra begyndelsen (Ibid.:81).

Etisk korrekt forskning handler om flere forskellige ting, ifølge Kvale & Brinkmann (2009) findes følgende: samtykke, fortrolighed, konsekvens og opmærksomhed på ens egen rolle som forsker (Ibid.:86-95). Vi har ligeledes brugt deres ‘Etiske spørgsmål i begyndelsen af en interviewundersøgelse’ som udgangspunkt for en samtale om etik i processen (Ibid.:87-88). I begyndelsen af vores interviews har vi hver gang spurgt om tilladelse til at lydoptage. Det har i nogle tilfælde ført til samtaler om, hvordan disse optagelser ville blive brugt og opbevaret. Der har været forskellige ønsker om at få optagelser slettet, når projektet er ved vejs ende eller at få lov at godkende citater, før de bringes i opgaven. Vi har selvfølgelig efterkommet alle krav.

Hvert interview er startet med, at vi har fortalt om os selv; hvor vi kommer fra, kort hvad vores undersøgelse handler om, hvordan vi er faldet over Udviklingsplanen, og hvorfor vi er interesserede i at beskæftige os med den. Vi har været opmærksomme på, at situationen ikke skulle virke for overvældende, derfor har den ene ført ordet interviewsituationen, mens den anden har taget noter og budt ind med opklarende spørgsmål, hvis dette har været relevant.

Alle disse overvejelser og efterfølgende tilpasning af vores adfærd har vi gjort for at lægge grundlaget for en god relation til og et trygt rum for de personer, vi har talt med. Det er vigtigt at skabe en stemning, der får informanten til at være tilpas i interviewsituationen og til at have lyst til at svare på spørgsmål og fortsætte samtalen (Bryman, 2016:206). Samtidig har det været vigtigt at have for øje, at interviewsituationen ikke skulle blive for venskabelig, da man i dette tilfælde kan risikere at at informanten giver svar, som de tror, at vi gerne vil høre (Ibid.:206). Ved at informere om proceduren, spørge om tilladelse til lydoptagelse, præsentere os selv, tage noter og skiftes til at føre ordet har vi forsøgt at skabe en god stemning, der stadig forblev professionel.

Anonymisering

Efter udførelsen af alle vores interviews har vi taget de endelige valg i forhold til anonymisering. Vi har valgt ikke at anvende vores interviewpersoners navne, men vi har beholdt deres funktion, således at en informant bliver benævnt 'lokal erhvervsdrivende', 'lokal beboer' eller 'projektleder'. Vi har valgt denne form for anonymisering af flere grunde: Først og fremmest har vi ønsket at give vores medvirkende mulighed for ikke at blive genkendt. Samtidig er de mennesker, vi har talt med, let genkendelige i lokalområdet, da der er tale om erhvervsdrivende, der er tydelige i kvarteret, og om lokale 'ildsjæle'. Vi mener, at det ville blive kompliceret at anonymisere informanterne og deres udsagn fuldstændigt. Vi har derfor valgt ovennævnte måde at anonymisere på, fordi vores interviewpersoner kan være anonyme for "omverden", da man altså ikke vil kunne søge deres navn frem på internettet. Det er dog tvivlsomt, om de er anonyme for de mennesker, der bor i kvarteret, da de, som nævnt, alle er fremtrædende personer i lokalområdet. Baseret på samtaler med dem om repræsentation og en vurdering af graden af fortrolighed i de udsagn, de er kommet med i løbet af interviewet, er vi kommet frem til, at dette er den form for anonymisering, der passer bedst til denne undersøgelse.

Nogle af vores interviewpersoner har været ekstra opmærksomme på at blive repræsenteret på en måde, de kan stå inde for og har bedt om at få lov til at godkende eventuelle citater. Dette har vi selvfølgelig efterkommet, også selvom vi besluttede os for at anonymisere udsagnene i så høj grad som muligt.

ANALYSESTRATEGI

Vi har valgt at inddele vores analyse i to dele. Analysedelene er opstået ud fra vores kodningers tematikker og har løbende taget form til den opbygning, der ses i følgende afsnit. Med afsæt i den fænomenologiske og hermeneutiske videnskabsteori har vi haft fokus på at analysere med et udgangspunkt i vores informanters livsverden samt fortolket deres handlinger. I vores analyse har vi altså stilet efter at opnå en viden, der er socialt produceret, relationel og kontekstuel.

Vores analyse er bygget op som følger:
I første del belyser vi nogle mere overordnede temaer som informanternes opfattelse af områdets identitet og hvordan det har påvirket deres motivation for at deltage. Her bevæger vi os til sidst ind på, hvordan de lokale aktører kan kæmpe for den udvikling, som de mener, er den rigtige for området.

I anden del uddybes de lokale aktørers oplevelse af processen yderligere, og vi ser på, hvordan man som borger får adgang til at deltage i sådanne processer, og på hvilken måde de kan bidrage til, at de lokale aktører får deres stemmer hørt i udviklingen af byen. Vi analyserer ligeledes magtforhold, strukturer og interessekonflikter for at kunne sige noget om, hvad der er på spil i disse processer.

Udover de to analysedele har vi valgt at afslutte vores arbejde med empirien med en diskuterende analyse. Vi har valgt at gøre dette, fordi vi i skriveprocessen oplevede, at det blev udfordrende at blive på et analyserende niveau og afholde os fra at tage de problemstiller, vi fandt, op til diskussion. I denne diskuterende analyse, og sidste del af vores arbejde med empirien, vil vi arbejde med de potentialer og udfordringer, der er ved sådanne processer. Her tager vi nogle overordnede tematikker op, som vi vil diskutere i et mere generelt og mindre casenært perspektiv. Dette kapital vil også trække på nogle af de problematikker, som er blevet fremhævet i de to analysedele. Her vil de blive taget op igen og diskuteret samt brugt til at fremhæve generelle pointer i samskabelsesprocesser, og når det kommer til at få retten til byen.

Som en endelig afslutning på vores analyserende og diskuterende dele kommer vi med en række anbefalinger til, hvordan man bør arbejde med inddragelse af borgere i byens udvikling fremover.

04

ANALYSE

I det følgende kapitel vil vi analysere vores empiri rammesat af vores teoretiske grundlag. Her bringer vi især 'retten til byen' og 'samskabelse' i spil og anlægger disse perspektiver på vores empiriske materiale. Stedsidentitet, motivation og tværfagligt samarbejde er nogle af hovedtemaerne i dette kapitel som alle understreger, hvordan de lokale aktører tager del i processer, hvor de får mulighed for at få indflydelse på deres kvarter samt de begrænsninger, der ligeledes følger med. Ligeså spiller ressourcer, interessekonflikter og magtstrukturer ind i de lokale aktørers kamp for at opnå medbestemmelse og blive hørt.

Vores analyse er funderet i Rentemestervejkvarteret som case, og tager udgangspunkt i vores informanters oplevelse af og erfaringer med arbejdet med Udviklingsplanen om kvarteret. Vi vil løbende fremhæve problemstillinger, som vil blive taget op i den diskuterende analyse.

FØRSTE ANALYSEDEL

Første analysedel er opbygget i tre afsnit. Disse dele lægger sig op ad vores videnskabsteoretiske tilgang; fænomenologien. Vi vil med fokus på vores informanters udsagn og oplevelser analysere tematikker, der har indflydelse på informanternes deltagelse. De to første dele omhandler deltagernes motivation. Det første afsnit redegør for, hvilken betydning områdets identitet har haft for de lokales motivation for at deltage i Udviklingsplanen. Andet afsnit har fokus på, hvordan den hidtidige byplanlægning har skabt en modreaktion hos de lokale aktører, der har set deres område udvikle sig på en måde, der er modstridende i forhold til deres opfattelse af områdets identitet. I tredje og sidste afsnit analyserer vi, hvordan borgerne har mulighed for at kæmpe imod denne udviklingsproces og komme med input til udviklingen fremover. Her vil vi trække på teori fra Lefebvre (Purcell, 2013) om borgernes ret til byen, Harveys (1989, 2008) kapitalismekritik af byen og Smiths (1979) begrebsliggørelse af gentrificering.

Stedsidentitet og tilknytningsforhold

Vores undersøgelse viser, at stedsidentiteten og -tilknytningen til Rentemestervejkvarteret har en væsentlig betydning for de lokale aktører:

> "Det er sådan et lille lokalsamfund, hvor du hilser på din nabo, og du står og sludrer, og folk spiller guitar på hjørnet. Så der er det der fællesskab, og folk ér engagerede. Men jeg tror også at folk er sådan mistroiske til systemet. Der er den der anarkisme. Der er lidt af den ånd" (Lokal beboer).

Citatet illustrerer en beboers beskrivelse af området som et *lokalsamfund*, hvor man kommer hinanden ved, og hvor der findes en påpasselighed blandt de lokale aktører, når det kommer til udefrakommende ændringer, hvilket fordrer et engagement blandt flere borgere. Det stærke engagement ser vi som en kvalitet for området. Denne kvalitet ønsker beboerne at bevare samtidig med, at der finder en udvikling sted.

I Udviklingsplanen er de særlige fysiske rammer, som området rummer, beskrevet: "Kvaliteterne i Industrikvarteret langs Rentemestervej bygger på områdets sammensatte arkitektoniske egenart og landskab, de specielle byrumsforløb og det særlige byliv, som det tætte blandingsforhold af boliger og erhvervsliv har skabt" (Bispebjerg Lokaludvalg, 2021:2). Udover at kvarteret rummer særlige fysiske såvel som sociale kvaliteter, har områdets udvikling gennem de seneste år været præget af, at flere tomme grunde, som følge af afindustrialiseringen, er blevet opkøbt af ejendomsudviklere. Dette er blandt andet sket på

grund af områdets billigere grundværdi sammenlignet med resten af København. Dette har, modsat en udvikling med en bagvedliggende masterplan, medført en mere tilfældig omdannelse af området, hvor særligt ungdomsboliger er blevet opført: “Det er nogle meget små ændringer. Så stryger man lige to små matrikler, og så bliver der lige bygget et nyt hus. Det er sådan nogle rimelig små bidder, der hele tiden bliver taget” (Projektleder). Grundet planlovgivningen er det fordelagtigt for developere at opføre private ungdomsboliger, da disse kan opføres billigt, men udlejes til en høj husleje. (Københavns Kommune Økonomiforvaltning, 2020). Måden udviklingen af kvarteret har fundet sted på, har været med til at vække en mistro til kommunen, der ifølge de lokale, har ignoreret kvarterets behov. Rådgiveren beskriver, hvordan denne mistro prægede inddragelsesprocessen i begyndelse: Nogle af de lokale aktører var skeptiske i mødet med hende som en udefrakommende og udtrykte en mistro til processen.

Ovenstående illustrerer, hvordan Rentemestervejkvarteret har en særlig identitet, hvor både områdets historie og det hverdagsliv, der udfolder sig, spiller en væsentlig rolle. Kvarteret består i dag af blandede fysiske forhold med forskelligartet arkitektur, (service)funktioner og boligejerformer. Ligeledes er der forskellige sociale forhold med varierende grader af ressourcer blandt beboerne og brugerne af området. Både de fysiske og de sociale forhold står overfor en udvikling. Gennem vores analyse er det blevet tydeligt, at stedstilknytningen og stedskvaliteterne er fællesnævnerne i et ellers blandet kvarter.

Det er samtidig blevet klart for os, at disse fællesnævnere udgør motivationen for, at de lokale aktører har taget del i arbejdet med Udviklingsplanen. Den kommunale projektleder, som har været med til at formulere udgangspunktet for Udviklingsplanen, fortæller, hvordan han oplevede de lokales engagement i arbejdet:

> “Det handlede også om at borgerne havde udtrykt et ønske om, at de gerne ville have noget at arbejde *for*. Fordi tit handlede det om protester: Nu lukker de der bodegaer, og så var man på barrikaderne. Altså de [lokale] savnede ligesom et eller andet de kunne kæmpe for. For de vidste jo godt at udviklingen kom” (Kommunal projektleder).

Han forklarer, at de lokale aktører ønskede at bidrage til udviklingen. Ifølge Lefebvre (Purcell, 2013) er det netop dem, der bebor byen, som skal have en stemme i byens udvikling. Det betyder, at de lokale aktører, der i deres dagligdag befinder sig i og bruger Rentemestervejkvarteret, skal være medskabere af området. Samtidig betyder det ifølge

Lefebvre (1991), at de er med til at producere rummet gennem deres sociale ageren og færden i Rentemestervejkvarteret. Dette indebærer, at de har ret til at være med i arbejdet omkring den udvikling, som området skal gennemgå. En lokal beboer fortæller, at hans motivation for at tage del i arbejdet med Udviklingsplanen blandt andet havde rod i at få mere indflydelse og kunne præge det område, som han bor i:

> "Så tænkte jeg, at det bliver jeg nødt til [at deltage i], hvis man gerne vil have indflydelse, følge med og måske også vide på forhånd, hvad der kommer til at ske. Det kan nogle gange godt være svært at se de overordnede ideer, når der sker forandringer i gadebilledet" (Lokal beboer).

Vi har ligeledes undersøgt de erhvervsdrivendes motivation for at deltage i Udviklingsplanen. Vi ser, at deres fysiske tilstedeværelse i området i dagligdagen har betydning for deres engagement i udviklingen. En erhvervsdrivende fortæller netop om dette og tilføjer: "Det er jo en af grundene til, at vi også involverer os her. Udover at vi har nogle ejendomme, så bor vi [arbejdspladsen] her også selv". En anden erhvervsdrivende har en interesse for kvarteret, fordi han er økonomisk investeret i Rentemestervejkvarteret, da han ejer flere grunde i området. Desuden har han været en stor del af Rentemestervejs udvikling gennem flere år. Hans tilgang til udviklingen er anderledes end andre, vi har talt med, da han er fortaler for top-down-styring, og mener at det er dem, der har midlerne, der skal bestemme. Han forholder sig eksplicit skeptisk til Udviklingsplanens proces, men har på trods af dette stadig deltaget. Dette kan virke paradoksalt, men vi ser denne erhvervsdrivendes deltagelse som et bevis på hans engagement i kvarteret og motivation for at have indflydelse på bevaringen af områdets særegenhed.

Vores samtaler med informanterne viser et engagement blandt både beboere og erhvervsdrivende i området. Motivationen og engagementet er hos nogle bundet op på den arkitektoniske egenart, som præger kvarteret:

> "Det er en værdi, at det er lidt skævt, det er en værdi, der er noget forskelligartet. Vi skal ikke kun have karrébebyggelse og lejligheder med udadvendte funktioner i stueetagen. Det må godt være anderledes og forskelligartet. Også det der med, at det brogede også er en karakter, selvom det ikke passer ind i kommunens planer, så *kan* det alligevel noget, fordi det er lidt skørt" (Lokal beboer).

De sociale relationer i kvarteret har ligeledes betydning for engagementet blandt de lokale aktører: "Den der landsbyfølelse, den var der også før jeg kom til. Der var sådan

en sammentømret flok, hvor der var et stort lokalt fællesskab" (Lokal beboer). De lokale aktører oplever generelt et stærkt fællesskab i kvarteret, og dette har haft betydning for deres deltagelse i processen omkring Udviklingsplanen. En anden lokal aktør slår fast, at havde det ikke været for hans tilknytning og kendskab til de andre frivillige i kvarteret, ville han ikke have engageret sig i projektet på Rentemestervej. Dette er på trods af at han, modsat de andre lokale beboere vi har talt med, ikke bor i Rentemestervejkvarteret, men i et andet nærliggende område i Nordvest. Hans engagement er altså opstået gennem hans sociale relationer i området, og ikke fordi han bor på vejen. Både de fysiske og sociale forhold illustrerer, at der findes et ejerskab blandt de lokale aktører til kvarteret, som understøtter deres motivation for at deltage i arbejdet med Udviklingsplanen.

Netop de sociale relationer og det levede liv i de fysiske rammer hænger, ifølge Lefebvre (Purcell, 2002), uundgåeligt sammen. Det er her, de lokale både "passivt" lever i hverdagen, men også her at der er mulighed for at gøre modstand mod den gældende orden. Udviklingsplanen er et eksempel på sidste strategi. Der er altså tale om lokale engagerede, som har set en mulighed for at tage del i udviklingen af området.

Modreaktion som motivation

Et gennemgående motiv for at deltage og engagere sig i arbejdet med Udviklingsplanen kommer til udtryk som en *mod*reaktion. Denne modreaktion manifesterer sig i vores informanters udtalelser om utilfredsheden med nedrivning af historiske bygninger og opførelse af ungdomsboliger. En af de lokale aktører italesætter ungdomsboligernes fremkomst således: "Rundt omkring i kvarteret, der popper de op som ukrudt". De lokale aktørers modstand mod ungdomsboliger grunder blandt andet i, at de unge beboere er mindre engagerede i det kvarter, som de bor i:

> "Der er blevet bygget helt sindssygt mange ungdomsboliger i vores kvarter. Nordvest er i forvejen et lidt belastet område med mange små lejligheder, hvor der bor enlige og udsatte mennesker med få ressourcer. Så synes jeg, det er helt vanvittigt, at man placerer endnu flere små boliger med studerende, som heller ikke har samme ressourcer og interesse [i området]" (Lokal beboer).

På trods af at nogle de lokale aktører italesætter de unges tilstedeværelse negativt, ser vi hos andre, at frustrationen primært handler om, at de er utilfredse med, at deres behov i kvarteret ikke bliver tilgodeset. I stedet får developere lov til at bygge små boliger, som giver

dem en høj økonomisk gevinst. Dette vil vi komme nærmere ind på i den diskuterende analyse.

Baggrunden for den negative indstilling til de mange ungdomsboliger grunder i ønsket om at få flere familieboliger i området, da andelen af husstande bestående af familier vokser. Der er således ikke plads til dem i de mindre lejligheder, som generelt præger boligsammensætningen. Kritikken af opførelsen af ungdomsboligerne handler altså om, at beboersammensætningen påvirkes i en retning, som ikke er ønsket af de lokale aktører.

På den måde findes der blandt de lokale aktører, der har deltaget, en motivation for at kæmpe mod en specifik udviklingstendens. Modkampen handler ikke om at stoppe udviklingen, men om at påvirke den i en retning, der understøtter de lokale aktørers opfattelse af områdets identitet og eksisterende beboersammensætning samt tilgodeser de ønsker, som de har.

Fremkomsten af ungdomsboligerne er med til at ændre Rentemestervejkvarterets karakter og beboersammensætning. De er et resultat af, hvad Harvey (1989, 2008) beskriver som absorbering af kapital. Byen skal vækste, og der bliver derfor postet store pengesummer i nyt byggeri og renoveringer, der ikke nødvendigvis tilgodeser det område, hvor det finder sted. De mange ungdomsboliger, der bliver bygget omkring Rentemestervej, kan ses som et forsøg på at absorbere kapital, og dette skaber en ulighed, der er forankret i det byggede miljø. Store byggeprojekter, såsom saneringen af Vesterbro, kommer de velstillede til gavn og skubber de eksisterende beboere i området ud. Selvom det er de studerende, som de lokale aktører er negativt indstillet overfor, ser vi, at det er developerne, som de skal kæmpe imod, da det er hos dem, ansvaret, for at der er mindre plads til den eksisterende beboersammensætning, skal placeres. Vi argumenterer derfor for, at der er tale om en gentrificeringstendens, der beskrives af Smith (1979), som en flytning af kapital fra et område til et andet. Denne form for byudvikling er netop, hvad Harvey og Lefebvre opponerer mod med deres fokus på, hvem der har retten til byen.

Nybyggeri på Rentemestervej. Kilde: Eget foto

Sammen om udviklingen

Gennem vores interviews med informanterne er det blevet klart, at det, at byde det lokale engagement velkommen og give de lokale aktører en mulighed for at få indflydelse, har haft en positiv indvirkning på deres deltagelse i udviklingen af lokalområdet.

Gennem vores analyse er det blevet tydeligt, at kvarterets udvikling i den seneste årrække har betydning for de lokale aktørers reaktion på den omdannelse, som området nu står overfor. Området har gennemgået en sporadisk udvikling, hvor nedrivning, dispensation for matrikelsammenlægning og en ældre lokalplan fra 1995 har været dominerende. Vi argumenterer for, at områdets udvikling har været præget af en mangel på stillingtagen fra magthavernes side, som, ifølge informanterne, har resulteret i usammenhængende løsninger.

Vores samtale med projektlederen har tydeliggjort, at netop manglen på et overordnet formål med udviklingen af kvarteret har dannet grobund for at skabe en fælles vision:

> "Det var ønsket om at skabe en vision, ønsket om at kunne påvirke så man kunne få lov at bevare noget af det, der var umisteligt i kvarteret, og ønsket om selv at byde en udvikling velkommen. Så det handlede ikke om at kæmpe imod nogen, men at kæmpe for noget" (Projektleder).

Projektlederen fortæller, at det blev besluttet i styregruppen i Områdefornyelsen, som blandt andet bestod af lokale beboere, at lave Udviklingsplanen for at skabe en vision for kvarteret, der skulle indfange områdets særegenhed og kvaliteter. Det betyder samtidig, at Udviklingsplanen ikke er politisk bestemt. Dette er atypisk, fordi et områdets udvikling oftest bestemmes af politikere, der udarbejder grundlaget for udviklingens retning. Projektlederen eksemplificerer, hvordan Udviklingsplanen inviterer borgerne med og dermed skiller sig ud: "Vi havde brug for at legitimere [Udviklingsplanen] på en måde, altså virkelig brug for at åbne op for at dem, der boede i kvarteret, havde mulighed for at sparre på de analyser, der blev gjort og de greb, der blev gjort".

Samarbejdet mellem Områdefornyelsen Nordvest, styregruppen, rådgiveren, Bispebjerg Lokaludvalg og borgerne kan ses som et eksempel på en samskabelsesproces mellem offentlige og private aktører. Ifølge Torfing et al. (2019) handler samskabelse netop om, at borgerne bliver en del af udviklingen i den offentlige sektor, hvor der er et fokus på at løsningerne udarbejdes i et samarbejde mellem forskellige interessenter. Denne måde hvorpå borgere og magthavere samarbejder står i kontrast til, hvordan man tidligere har udviklet i den offentlige sektor, som har været domineret af neoliberalismens tilgang til

borgere som kunder fremfor medskabere (Meijer, 2016). På et overordnet plan betyder det, at tilgangen til byudvikling har gennemgået en forandring, og samskabelse er blevet et værktøj til at implementere en menneskeforståelse fremfor kun en markedsforståelse i udviklingen af byen. Denne forandring vil vi undersøge i forhold til arbejdet med Udviklingsplanen.

Arbejdet med Udviklingsplanen gennem samskabelsesprocesser kan ses som et modsvar til, hvad Lefebvre (Purcell, 2013) kalder for det liberale demokrati. Det indebærer, at borgerne giver andre (magthaverne) mandat til at bestemme over dem i stedet for at bestemme over sig selv. Det at åbne op for, at de lokale aktører kan komme med input til Udviklingsplanen og har mulighed for at få indflydelse på udviklingen af deres bydel, kan ses som en måde at give de lokale borgere mulighed for at påvirke deres by. Det vil sige, at de lokale, med Lefebvres udtryk, bliver medproducenter af Rentemestervejkvarterets udvikling. De lokale aktørers medbestemmelse omkring udviklingen af kvarteret har dog sine grænser, som rådgiveren her italesætter: “Man skal være meget klar på, hvad er det, vi beder om input til. Man kan ikke bare sige: ‘Hvad synes I? Der er nogle ting, som I simpelthen ikke kan påvirke, fordi det er ikke det mandat, vi har, eller det er ikke det mandat, vi mener, at I kan have’”. Det betyder, at på trods af at de lokale aktører gennem samskabelsesprocessen kan opnå medbestemmelse, findes der en naturlig grænse for, hvor meget indflydelse de kan få på kvarterets udvikling. Denne diskussion vil tage op i den diskuterende analyse.

ANDEN ANALYSEDEL

I første analysedel er de lokale aktørers forhold til deres lokalområde i Rentemestervejkvarteret blevet analyseret, samt hvorfor de lokale aktører var motiverede for at deltage i inddragelsesprocessen. Gennemgående ser vi, at en mangel på en sammenhængende udvikling i kvarteret har ført til arbejdet med Udviklingsplanen i en samskabelsesproces mellem offentlige og private aktører. Dette har udmundet i at, at de lokale aktører har fået mulighed for at få indflydelse på Rentemestervejkvarterets udvikling. I det følgende afsnit vil vi først analysere vores informanters oplevelse af denne proces, og hvilke ressourcer det kræver. Dernæst analyseres de interessekonflikter, der er opstået, og samtidig bliver det tydeliggjort, hvilke magtforhold, der gør sig gældende. Vi analyserer på, hvordan de lokale aktører har fået deres stemmer hørt, og vi argumenterer for hvordan de opnår medbestemmelse. Til slut analyserer vi, hvor ansvaret for den videre proces er placeret.

Inddragelse i et lokalt perspektiv

De lokale aktørers mulighed for at indgå i samskabelsesprocessen omkring Udviklingsplanen, taler ind i et paradigmeskift, der ifølge Meijer (2016) har omstruktureret den offentlige sektor. Dette betyder, at borgere og private interessenter har mulighed for at få indflydelse på den offentlige politik og deltage i samskabelsesprocesser blandt andet om byens udvikling. I arbejdet med udviklingen af Rentemestervejkvarteret har de lokale aktører netop fået mulighed for at få medbestemmelse over deres lokalområde. Inddragelsesforløbet i arbejdet med Udviklingsplanen beskrives som en positiv oplevelse for de forskellige lokale aktører og flere fremhæver, hvordan den lokale forankring har påvirket processen positivt. Desuden påpeger flere et potentiale i, hvordan deres inputs er blevet omsat af fagfolk gennem dialogbaserede workshops, som har været opbygget af feedback loops med en løbende opfølgning. Vi ser ligeledes en positiv oplevelse af samarbejdet, hvor de lokale aktører er blevet sat i spil undervejs.

En anden væsentlig grund, til at deltagerne havde en positiv oplevelse med inddragelsesforløbet, var, at repræsentanter fra erhvervslivet deltog i nogle af workshopsne. Flere af vores informanter, både fagfolk og lokale, fortæller om værdien i, at beboere og erhvervsdrivende kunne mødes og indgå i en dialog om de forskellige behov, der findes i området, hvilket understreger et af potentialerne i samskabelsen mellem de private og offentlige interessenter. Særligt de trafikale forhold var et af de større uenighedspunkter og debatterne om disse vil blive belyst i anden analysedel.

En af de deltagende erhvervsdrivende fortæller ligeledes om vigtigheden i at forskellige aktører deltager i samskabelsesprocessen:

> "Det vil vi meget gerne være med til. Der kan ikke ske andet end, at vi møder nogle af vores naboer. Det gør at de får et ansigt på [os], og jeg får også et ansigt på naboerne. Det gør jo, at vi bare har en meget positiv dialog" (Lokal erhvervsdrivende).

Når de forskellige aktører mødes i en samskabelsesproces, er der altså potentiale for at deres uenigheder kan indgå i en diskussion. Yderligere giver det de lokale aktører mulighed for at skabe netværk på tværs af interesser og faggrupper, da de får ansigt på andre aktører, der er en del af kvarteret. Dette potentiale vil vi diskutere i den diskuterende analysedel.

På trods af den positive oplevelse beskrevet ovenfor og et solidt lokalt engagement, var det kun en del af de lokale aktører, som deltog i forløbet og greb muligheden for at komme med input. Der kan være flere grunde til ikke at deltage i sådanne processer, men forhold som tid, overskud og oplysning kan være nogle af dem. Disse grunde og konsekvenserne heraf er netop hvad vi vil analysere i det følgende afsnit.

Et spørgsmål om ressourcer

For at en inddragelsesproces som denne skal fungere, er en forudsætning, at der er lokale aktører, der har tid og lyst til at tage del i den. Dette afsnit har fokus på, hvem disse engagerede mennesker er, og hvilke ressourcer det kræver for at kunne indgå i samskabelsen.

Gennem vores informanter er det blevet tydeligt, at det, at en stor del af beboerne og brugerne har vist tydelig interesserede i deres lokalområde, har haft en stor betydning for Udviklingsplanen. Dette har betydet, at der har været opbakning til projektet, en beboer fortæller at der har været medvind fra starten og at folk ville være med. Udsagnet støttes af andre lokale aktører såvel som af rådgiveren, der fortæller, at de lokale i kvarteret "har uden sammenligning været den mest udfordrende brugergruppe [sammenlignet med tidligere kunder], fordi de bare var meget på, meget reflekterede, meget sammensatte og netop kom med en forventning om, at: Nu skal jeg i aktion". Dette peger altså på, at der i området har været en stor drivkraft blandt de lokale aktører, men at denne drivkraft samtidig kan være en udfordring for samskabelsesformatet. Udfordringen består i, at samskabelse handler om at give flere aktører mulighed for at komme med input, men dette kan blive udfordrende, når borgergruppen er ressourcestærke og dermed udfordrer den ramme, der er sat, og som rådgiveren videreformidler. Dette vil vi diskutere i vores diskuterende analyse.

De lokale aktører har altså haft motivation og mulighed for at tage del i både større og mindre processer i forbindelse med Udviklingsplanen, og flere mener, at man har et ansvar for at involvere sig i sit lokalområde: "Jeg synes da helt klart, at man skal engagere sig i sin by demokratisk" (Lokal beboer). Dette synspunkt er også at finde hos Lefebvre (Purcell, 2013), der argumenterer for, at hvis et sandt demokratisk samfund skal opnås, er borgerne nødt til konstant at tage stilling til deres by og engagere sig i samfundets udvikling. Men for at tage både del og stilling kræver det, at man har ressourcerne til det. Konkrete ressourcer i denne sammenhæng er elementer som tid, overskud, sprogkundskaber og informationstilgængelighed. Når vi her taler om ressourcer, er det relevant at trække på Pierre Bourdieu[4] (år) og hans tre primære kapitalbegreber: økonomisk, social og kulturel kapital. Bourdieu er ikke en del af vores teoretiske afsæt, men vi mener, at han er relevant i denne sammenhæng, fordi hans kapitalformer giver et nuanceret grundlag til at belyse betydningen af ressourcer. Vi mener, at Bourdieus tre primære kapitalformer er de væsentligste i denne sammenhæng: Økonomisk kapital er mængden af de materielle ressourcer og de penge, man råder over. Den sociale kapital består summen af de netværk og relationer som man har, og kulturel kapital er kendskab, evner og (ud)dannelse, der gør det muligt at begå sig i en given kontekst (Bourdieu & Wacquant, 1996) De forskellige kapitalformers vigtighed bliver afgjort af den kontekst, hvor de bringes i spil. Det varierer derfor, hvor stor betydning, de har. Kapitalformerne er en form for ressourcer, som man skal bringe i spil, for at indgå i en given sammenhæng (Wilken, 2010). En sådan sammenhæng er arbejdet med Udviklingsplanen. Her er det blevet klart, at vores informanter, der har deltaget, alle har høj social kapital. Det betyder, at de har et godt netværk, har deltaget i lignende processer tidligere, og i vores samtale med dem, refererer de til hinanden på kryds og tværs. Størstedelen har ligeledes en grad af kulturel kapital: De er kreative, har lange uddannelser og har forudgående viden om, hvad der skal til for at udvikle kvarteret.

Når det kommer til spørgsmålet om en bredere inddragelse, hvor andre grader af ressourcer kommer i spil, er der forskellige opfattelser blandt vores informanter. Denne lokale beboer repræsenterer ét synspunkt:

> "Jeg kunne godt ønske, at man måske var lidt bedre til at få engageret en bredere skare af mennesker, fordi vi sidder mange gråhårede mennesker og øvre middelklasse, så er vi bare overhovedet ikke en skid repræsentative. Det er super ærgerligt" (Lokal beboer).

Vi er også stødt på den modsatte opfattelse, her fra et medlem af lokaludvalget: "Det var ret

[4] Vi er bevidste om Bourdieus omfattende teoretiske forståelse, men beskæftiger os her kun med en lille del, da det ligger udenfor dette speciales omfang

succesfuldt, og jeg var selv sådan: Wow, der er et bredt udsnit af lokalområdet [til stede]". Det ærgrer dog størstedelen af vores interviewpersoner, at udsnittet af mennesker ikke var bredere til de fire workshops. Den inddragelse, der er fundet sted, har været præget af en snæver borgergruppe, og har derfor ikke fået andre aspekter med end de ressourcestærkes. Samskabelsen af Udviklingsplanen er altså forankret i et bestemt segment af Rentemestervejkvarteret. Ifølge Torfing et al. (2019) er netop en af ulemperne ved samskabelse, at man risikerer, at det kun er de, der har flest ressourcer - og her de relevante kapitalformer - der får indflydelse. Ud fra samtalerne med de forskellige aktører i lokalområdet, er det blevet tydeligt, at det netop er det, der er på spil her.

Graden af ressourcer har ikke kun betydning for, *hvem* der deltager i processen, men også om det er en proces, man overhovedet kan sætte i gang. To beboere fremhæver, at det er svært, at gøre en forskel i sit lokalområde, fordi det er kompliceret, hvordan man kan komme i gang: "Det er bare rigtig bureaukratisk og svært at forstå, hvad må man gøre for sin gade. Man skal virkelig sætte mange ressourcer ind til at gøre det", siger en lokal beboer, der har været engageret i området i mange år. En anden beboer kritiserer også kommunens fremgangsmåde og fortæller om, hvor svært det er at sætte sig ind i de juridiske systemer bag bygge- og planlovgivning. Det bliver altså endnu engang afgørende for processen, hvilke ressourcer man har til rådighed. Her er det den kulturelle kapital, med fokus på viden og adgangen til denne, der kommer i spil. Igen tydeliggøres det hvilke begrænsninger, der er, når man vil tage del i og påvirke udviklingen af sit lokalområde.

Lefebvre (Purcell, 2013) beskriver, hvordan byens borgere skal tage del og kontinuerlig stilling for at tilegne sig retten til byen, men han adresserer ikke, at det ikke nødvendigvis er alle, der har mulighed for og ressourcer til dette. Vores analyse peger på, at det, der skal til, for at kunne deltage i udviklingen af byen, netop er bestemte ressourcer. Ligeledes har graden af ressourcer betydning for, hvordan samskabelsen er demokratisk funderet. Dette vil vi diskutere i vores diskuterende analyse. Vi argumenterer for, at i udarbejdelsen af Udviklingsplanen er det behovet for social og kulturel kapital, der bliver afgørende for, om man har mulighed for at påvirke det område, man bor i.

Kampen om interesser

I første analysedel har vi belyst, hvordan der er en fælles opfattelse af kvarterets identitet blandt de lokale aktører, og at den er vigtig at forholde sig til, når området skal udvikles. Selvom der er en enighed på dette punkt, har vi oplevet, at de involverede har forskellige forestillinger om, hvor fokusset primært skal ligge, og hvad der er vigtigst for, at kvarteret er et godt sted at bo, arbejde og besøge. Samtidig hører vi fra vores informanter, at de har

været uenige med både developere og kommunen om svaret på spørgsmålet om kvarterets udvikling. En uundgåelig del af at inddrage forskellige aktører er at modstridende interesser mødes og konflikter opstår. Det er disse interessekonflikter, som vi vil analysere her.

Den trafikale konflikt

“De kunne godt kigge på at gøre det lidt nemmere at drive forretning her – det er sgu noget bøvl en gang imellem”, lyder det fra en af de erhvervsdrivende i området. En del af udfordringen er de trafikale forhold på og omkring Rentemestervej, der er problematisk for ham, i forhold til at han skal kunne drive sin forretning. En beboer er ligeledes opmærksom på ikke at få begrænset sin mobilitet i området: “Der var nogle, de ville lukke vejen her og plante nogle træer, der kunne jeg godt mærke, at jeg var den eneste beboer, der havde bil. Så det var lidt svært for mig sådan helt at trumfe igennem der”. Han imødekommer dog behovet for mere plads til de bløde trafikanter. Modsat de erhvervsdrivende og beboerne, der er afhængige af deres bil, er der en anden beboer, der vil have lukket en af gaderne af for trafik: “Mange af os, vi vil gerne have færre parkeringspladser, og vi vil gerne have begrænsninger for, hvordan bilerne kan køre”, fortæller han blandt andet.

Selvom der ser ud til at være enighed om motivationen for at lave Udviklingsplanen, har de medvirkende haft varierende motiver og, som ovenstående illustrerer, forskellige agendaer. Torfing et al. (2019) understreger, at i sådanne samskabelsesprocesser er det som nævnt uundgåeligt, at der opstår uenigheder mellem de forskellige aktører, hvilket samtidig er en præmis, når forskellige interesser mødes. De argumenterer samtidig for, at dette ligefrem har en værdi, da man herigennem kan skabe noget, der er forankret i en større del af lokalsamfundet.

Et medlem af lokaludvalget fortæller at han “synes [Udviklingsplanen] er en succes. Ikke fordi alle er enige om den, men alle, der har har været med, er enige om, at det har været super godt”. Dette citat understreger, at på trods af interessekonflikter mellem de lokale aktører, er der en værdi i at skabe en proces, hvor man kan mødes om udviklingen af kvarteret, der kan føre til en fælles kamp for områdets udvikling. Torfing et al. (2019) understreger ligeledes at, der er et potentiale i, at forskellige aktører bestræber sig på at løse fælles udfordringer ved at engagere sig og sammen deltage i processerne.

Den hierarkiske konflikt

Udover de interne konflikter, der opstår de lokale aktører imellem, er der også konflikt mellem de lokale aktører som en samlet gruppe og de developere, der udvikler de tomme grunde samt kommunens beslutningstagere. De lokale aktører slår netop fast, at en af deres fælles motiver for at udvikle en plan for Rentemestervejkvarteret er, at have noget at "stå imod" med, når developere og kommunen vil rive ned og bygge nyt i kvarteret. Udviklingsplanen som produkt vil vi diskutere i den diskuterende analysedel.

Som nævnt i første analysedel beskriver en af de lokale aktører, hvordan ungdomsboliger "popper op som ukrudt", på trods af det er større familieboliger, som majoriteten af områdets beboere har efterspurgt i mange år. Rådgiveren fortæller, om beboernes oplevelse med Københavns Kommune i denne sammenhæng:

> "[Borgerne] var rigtig trætte af den der med: 'Nå, men København mangler studieboliger. Hvor kan vi proppe dem hen? Vi propper dem bare herud [Rentemestervejkvarteret]'. Samtidig med at [kommunen og developere] fjerner det, der egentlig er det sjove eller unikke eller det, der gør det her til et særligt sted" (Rådgiver).

Desuden er et stort parkeringshus skudt op, og den gamle ISS-grund er i gang med at blive bygget til - alt sammen uden om de lokale aktører. Blandt de lokale aktører er der en træthed og en mistro til dem, der har bygget i og udviklet kvarteret - til dem der har haft magten over det. En af de erhvervsdrivende, som også er ejendomsudvikler i området, understreger netop de lokale aktørers og developeres modstridende agendaer: "Vi er jo ikke nødvendigvis enige med dem om byudvikling. Der er jo mange modstridende interesser. Det er der slet ikke nogen tvivl om". Her kan en pointe dog være, at der er nogle overordnede forhold, såsom parkeringshuse, infrastruktur og ungdomsboliger, som er nødvendige at implementere i byens rum. I dette tilfælde har de lokale aktører deres egne interesser for øje, men hvis de ikke vil have disse forhold i deres kvarter, skal de placeres andre steder. Dette dilemma vil vi tage op til diskussion i den diskuterende analyse.

Der tegner sig et billede af en kamp mellem de lokale aktører og dem, der traditionelt udvikler området og byen generelt. En kamp mellem dem med magt og dem uden. Denne magtbalance beskæftiger Harvey (2008) sig med. Han beskriver, hvordan penge former vores byer, og at det er den økonomiske elite, der bestemmer, hvordan byen skal udvikles. På samme måde er det developere og Københavns Kommune, der har haft magten over udviklingen af Rentemestervejkvarteret, og ifølge beboerne har de udviklet med egen vinding for øje og ikke taget kvarteret og dets beboere med i deres overvejelser.

Harvey (2008) beskriver også, hvordan byen er et sted, der skal absorbere overskydende økonomisk kapital for at værdien af denne ikke forringes, og for at den akkumuleres. Der skyder lokalt uønskede bygninger op - som ukrudt, påstår en beboer ligefrem - og dette er drevet frem af kapitalistiske mekanismer, der er på spil i byen (Harvey, 2008). I kvarteret er det væksten og udviklingen, der, ifølge flere lokale aktører, har været i fokus på bekostning af områdets identitet og behov. I Rentemestervejkvarteret er der også sket, hvad Harvey (2008) kalder 'accumulation by dispossession'. Det betyder, at penge og beslutningsmyndighed centraliseres omkring magthaverne, og det gør, at det kun er dem, der har retten til at tage beslutningerne. Det, at kvarteret bebygges med ungdomsboliger, parkeringshuse og nybyggeri, i stedet for familieboliger og bevaring af kvarterets identitet, er et eksempel herpå. Her er det altså mængden af, hvad Bourdieu (1996) betegner som den økonomiske kapital, der er afgørende, for det er mængden af den, der gør det muligt for developere at opkøbe grunde og bygge, hvad de mener, at de kan tjene penge på. Dette gør gradvist Rentemestervejkvarteret til et "poleret" sted, som er mere konkurrencedygtigt, og som kan trække mere kapital til kvarteret. Denne kapitalakkumulation er også, hvad der på sigt skaber gentrificering, hvor de eksisterende beboere bliver skubbet ud af området (Ley, 1996; Smith 1979). Her hører vi fra især én beboer, om frygten for gentrificering: "Vi håber ikke, at det bliver ligesom Vesterbro. Det *må* ikke blive ligesom Vesterbro". Vi ser netop, at de lokale modsætter sig denne udviklingstendens ved at deltage i arbejdet med Udviklingsplanen.

Som beskrevet i det ovenstående har der været forskellige ønsker for og tilgange til udviklingen af Rentemestervejkvarteret. De lokale aktører har, gennem arbejdet med Udviklingsplanen, forsøgt at modvirke den kapitalakkumulation og påvirke den magtfordeling, der hidtil har præget områdets udvikling. Dette er gjort med et ønske om at passe på den identitet, som de lokale beskriver, at området har, og for at kunne få medbestemmelse i fremtiden.

Hvem har magten?

Når det kommer til spørgsmålet om retten til byen, påpeger Lefebvre (Purcell, 2013), at der findes et behov for at omstrukturere de magtforhold, der ligger til grund for produktionen af det urbane rum - byens udvikling: Grundlæggende skal kontrollen flyttes væk fra dem, der har penge og til byens borgere. Vores undersøgelse af samskabelsen mellem Områdefornyelsen og de lokale aktører fra Rentemestervejkvarteret tydeliggør netop, hvordan en form for kontrol over en byudviklingsstrategi kan fordeles mellem forskellige aktører. Dog afhænger vores informanters indflydelse af efterfølgende politiske processer,

da Udviklingsplanen ikke er juridisk eller politisk bindende. Det betyder, at det ikke er en "bestillingsopgave" fra Københavns Kommune, da der ikke er nogle politikere på Københavns Rådhus, som har efterspurgt eller krævet, at den skulle udarbejdes. På den måde er der forinden hverken afsat tid til at behandle designløsningerne i Udviklingsplanen eller midler af til at udføre planen. Udviklingsplanen skal altså først godkendes og implementeres i efterfølgende politiske processer, før løsningerne kan indgå i byggeprocesserne. Retten til byen er derfor ikke opnået - endnu.

Ifølge Harvey (Zukin, 2006) har magt stor betydning i byen. Byer er skabt af mennesker og afspejler derfor menneskers underliggende sociale strukturer. Disse kommer til udtryk i byen, som Harvey kalder for landskaber af magt. I denne sammenhæng betyder det, at udviklingen i og omkring Rentemestervej er påvirket af underliggende magtstrukturer. For at få et indblik i de magtforhold, der påvirker Udviklingsplanen, vil vi i nedenstående analysere en række forhold, der har indflydelse på samskabelsesprocessen. Vi vil ligeledes illustrere, hvordan kvarteret består af forskellige magtstrukturer gennem kortlægning af området.

I Teknik- og Miljøforvaltningen (TMF) i Københavns Kommune, der står bag Områdefornyelser, arbejdes der med mange forskellige opgaver, når byen skal driftes og udvikles. Her beskrives inddragelsen af borgerne som en kompleks størrelse med mange forskellige målgrupper og metoder afhængigt af formålet med opgaven og inddragelsen. TMF har en ambition om at skabe fremtidens København i fællesskab med byboerne (Københavns Kommune, 2019a). Vi har talt med en projektleder fra TMF i et af vores første interviews. Han har, som nævnt, været med til at formulere udgangspunktet for Udviklingsplanen. Her fortæller han generelt om sine arbejdsprocesser med udviklingen af Københavns byrum i forvaltningen: "Jeg har et politisk mandat, som jeg *skal* udføre, uanset om man lokalt vil have noget andet". Hans arbejde består af opgaver, som udspringer af, hvad politikerne vedtager i budgetforhandlingerne. I vores samtale med projektlederen om inddragelse af borgerne, berører vi udviklingsprojektet Lynetteholmen, hvilket giver anledning til refleksioner over samskabelse og inddragelsesprocesser. Han fortæller:

> "[Repræsentanter fra Københavns Kommune] skal ud og præsentere en borgerinddragelse for Lynetteholmen, men en stor borgergruppe accepterer ikke præmissen om Lynetteholmen, så allerede der møder man konflikt. Men det skal jo gøres, for det er besluttet, og der er afsat penge" (Kommunal projektleder).

Citatet tydeliggør et dilemma i inddragelsen af borgerne: På den ene side har TMF en ambition om at inddrage københavnerne i udviklingen af byens nye bydel, men på den anden side er en stor borgergruppe imod opførelsen af Lynetteholmen og ønsker kun at deltage for at komme med indsigelser. På den måde falder præmissen for

inddragelsesformatet til jorden, da det netop handler om at få borgerne *med* i udviklingen af den fremtidige bydel. På trods af at Københavns Kommune har en ambition om at inddrage byens borgere, når det kommer til udviklingen af byen, kan samskabelsesformatet altså være dilemmafyldt, da alt ikke er og kan være til diskussion. Eksemplet giver anledning til at sætte spørgsmålstegn ved, om samskabelse har nogen værdi, hvis borgerne ikke accepterer præmissen for det, de bliver inddraget i. Ifølge Torfing et al. (2019) er en ulempe ved samskabelsesprocesser, at de kan risikere blot at blive en overfladisk gestus, og her får virkningen af samskabelsens løsninger en mindre betydning. Inddragelsen i Lynetteholmen-projektet er et eksempel på, hvordan borgerinddragelse kan ændre karakter og resultere i noget andet end det, der var tiltænkt fra kommunens side, altså at borgerne er kommet med indsigelser fremfor ideer til udviklingen. En anden ulempe ved inddragelsesformatet kan ifølge Torfing et al. (2019) være, at det i nogle sammenhænge bliver brugt som en måde at blåstemple et projekt på: Det kan misbruges som en måde at "sætte flueben" ved, at borgerne får mulighed for at give deres input til kende, selvom de i mindre grad får indflydelse. Dog er det væsentligt at understrege, at samskabelse finder sted i forskellige grader, og at det er forskelligt i hvilket omfang borgerne får indflydelse. Projektlederen italesætter ligeledes en problematik i forhold til Udviklingsplanens "skæbne": Jo bedre den bliver leveret til politikerne eller developerne, jo større chance har den for at blive udført: "Det er jo det, der er med Udviklingsplanen i sidste ende (...) Det kræver relationsarbejde på en eller anden måde".

Når det kommer til relationsarbejde og netværk er lokaludvalget en vigtigt brik i forhold til at få Udviklingsplanen udført. Bispebjerg Lokaludvalg består både af lokale aktører, politiske repræsentanter og kommunale medarbejdere. Vores informant fra Bispebjerg Lokaludvalg fortæller her om, hvordan projekter bearbejdes hos dem: "Jeg ved, hvor mange projektskitser vi har på alt muligt, som måske kommer til at ske, og så pludselig, så kommer det til at ske. Så det kan godt være at [Udviklingsplanen] måske bare skal ligge i 15 år, og så bliver den revurderet, og så får den liv". Citatet understreger, hvordan projekter bearbejdes og hvor lang tid, det kan tage at få et projekt implementeret i de politiske processer. Han fortæller også, hvordan skitseforslag kan afhænge af politiske tendenser: "Vi havde et projekt ude ved Ryparken omkring Helsingør-motorvejen, som vi gerne vil have overdækket, og der har vi haft skitser liggende ret længe, og pludselig er det en ting nu, fordi nu vil man [politisk] have overdækket Øresundsmotorvejen". Dette vil vi tage op til diskussion i vores diskuterende analyse.

Udover en politisk interesse afhænger Udviklingsplanen af, hvordan og af hvem den bliver videreformidlet. Projektlederen fra TMF forklarer, at ansvaret nu ligger hos lokaludvalget. En overdragelse af dette ansvar for Udviklingsplanen til lokaludvalget er altså foregået efter, den

er færdiggjort. Udviklingsplanens videre liv afhænger nu af lokaludvalgets relationsarbejde og netværk. Men flere af vores informanter beskriver, hvordan Udviklingsplanen nu ligger i lokaludvalgets skuffe. Vi argumenterer for, at ligesom de lokale aktørers deltagelse, afhænger videreformidlingen af Udviklingsplanen af udvalgets ressourcer.

Ifølge Torfing et al. (2019) styrker samskabelse netværk mellem forskellige aktører på tværs af hierarkier og giver mulighed for at finde nye løsninger på udfordringerne i byen. Vores undersøgelse viser dog, at det ikke nødvendigvis er så simpelt. Det kræver ressourcer af lokaludvalget og de lokale aktører at opbygge og indgå i de nødvendige netværk. Disse netværk skal styrkes for, at Udviklingsplanen kan blive implementeret i byudviklingen. Det betyder, at begge parter skal indgå i de rigtige netværk, og for at det kan ske, skal de have den relevante viden og information om, hvor og hvem man skal have kontakt til.

En beboer påpeger en bekymring for, hvordan lokaludvalget skal løfte opgaven videre, og hvem der i sidste ende skal gribe den: “Der er lang vej ind til Rådhuset, hvis man kun kan få ti minutter med sit eget lokaludvalg. Jeg fik pludselig en følelse af, at der er meget langt ind til nogle, der rent faktisk havde noget beslutningskompetence” (Lokal beboer). Beboeren sætter her fokus på den udfordring, der opstår, når en lokaldreven og kvarterforankret plan skal tages videre til magthaverne. Magten er blevet delt i processen omkring Udviklingsplanen, men når det kommer til det færdige produkt og implementering af løsningerne, er magten centraliseret hos traditionelle beslutningstagere. Hos flere af de lokale aktører, vi har talt med, er der en tydelig bekymring for, at Udviklingsplanen strander her.

Udover netværk og relationer kræver det indsigt i byudvikling. Eksempelvis foregår salg af grunde til developere ofte i hemmelighed:

> “Når man køber en grund, er det som regel meget hemmeligt, så man som lokal først finder ud af meget sent, og så kan det være, at developeren har brugt rigtig mange penge på en arkitekt. Det vil sige, at det er svært at tilbagerulle de idéer. Så det handler om at få [indflydelse] så tidligt som muligt” (Kommunal projektleder).

På trods af høj grad af ressourcer kan det, som citatet illustrerer, stadig være en udfordring at få reel indflydelse på byens udvikling som lokal aktør. Blandt de lokale aktører findes der dog en oplevelse af Udviklingsplanen som en mulighed for at rykke ved magtbalancen. En række af vores interviewpersoner fra lokalområdet fortæller, hvordan Udviklingsplanen giver dem et fagligt belæg for at være med til at påvirke udviklingen af kvarteret:

> “Tankegangen med det her var, at man faktisk kunne tage nogle af de her ting [fra Udviklingsplanen] og bruge det til at komme videre med det. Og presse kommunen lidt, trykke dem lidt på maven, sådan så man har nogle faglige argumenter for, hvorfor man vil det, som man vil. Så det prøver vi at bruge [Udviklingsplanen] til” (Lokal beboer).

Udviklingen i Rentemestervejkvarteret er påvirket af magtstrukturer, hvilket blandt andet kommer til udtryk gennem en af de erhvervsdrivendes opkøb af en række grunde i kvarteret, som ses på kortet, og de mange nye bygninger, der skyder op i lokalområdet. Som tidligere nævnt har nybyggeri betydning for de lokale aktørers motivation for at deltage i arbejdet med Udviklingsplanen. Kortet viser de matrikler, hvor der er grunde under udvikling og grunde med nybyggeri, der er opført indenfor de seneste 10 år. En forandring er i gang, men disse processer er ikke nogle, som de lokale aktører har været inddraget i. Kortene bliver en illustration af Harveys begrebsliggørelse af byen som landskaber af magt, da disse nye bygninger og byggegrunde kommer til syne som investering af ny kapital. Som nævnt tidligere er det netop dem, der har magten over kapitalen i byen, der ligeledes har magten over selve byen.

Kortene illustrerer henholdsvis en erhvervsdrivendes grunde og nybyggeri i Rentemesterkvarteret. Kilde: Egen kortlægning

I det ovenstående har vi analyseret, hvordan magtstrukturer har indflydelse på byens udvikling. Dette gør sig ligeledes gældende i samskabelsesprocesser, der påvirkes af dem, der deltager, men også den overordnede rammesætning og det videre initiativ, som ligger hos lokaludvalget. Magtstrukturerne findes også fysisk i Rentemestervejkvartet, hvor forskellige forhold spiller ind blandt andet den kapitaldrevne opførelse af nybyggeri på tidligere industrigrunde. Som nævnt argumenterer Lefebvre (Purcell, 2002) for at retten til

byen skal forstås som en måde at ændre magtfordelingen i beslutningsningsprocesserne i byens udvikling. Vi argumenterer for, at arbejdet med en fælles lokal vision gennem Udviklingsplanen er med til at fordele magten, da lokale aktører får mulighed for at få medbestemmelse.

Retten til medbestemmelse

Som beskrevet ovenfor er inddragelsesprocesser både ressourcekrævende og kan give anledning til interessekonflikter samt være præget af magtstrukturer. I dette afsnit vil vi zoome ind på formålet med inddragelsen af lokale aktører, hvordan de lokale får deres stemme hørt. Første del omhandler, hvordan informanterne har opnået medindflydelse på selve Udviklingsplanen, og hvilken betydning det har medført. I anden del undersøger vi Udviklingsplanens status og analyserer, hvor ansvaret er placeret fremadrettet.

Lokal medindflydelse

Magtfordelingen i byudvikling kan blive påvirket af at give medindflydelse til byens forskellige interessenter, heriblandt de lokale aktører. En beboer ytrer: “Vi skal have borgerne til at fortælle, hvordan de gerne vil have deres gade til at se ud”. Lefebvre (1991) argumenterer for, at produktion af rum kan være et middel for borgerne til at opnå medindflydelse. Det betyder her, at vores informanters deltagelse i arbejdet med Udviklingsplanen potentielt kan gøre dem til medproducenter af det rum, som her udgør Rentemestervejkvarteret. Hvis man forstår rummet som socialt ligesom Lefebvre (1991), kan man argumentere for, at man som byboer kontinuerligt er med til at producere det urbane rum. Forklaringen findes i, at vores sociale ageren og de sociale relationer, der skabes herigennem, påvirker byens rum. På den måde er alle brugerne af Rentemestervejkvarteret med til at producere området. Dog anser vi informanternes arbejde med Udviklingsplanen som et tydeligt engagement i netop dette kvarter, og dette udmunder i en aktiv produktion af rummet. Yderligere er en forudsætning for informanternes rolle som medproducenter, at deres stemmer faktisk bliver hørt og dermed får betydning for rummets produktion. Som medproducenter har de lokale aktører nemlig mulighed for at få inflydelse på deres lokalområdes udvikling og på den måde tage kampen op mod de markedsdrevne kræfter og sætte deres eget præg på byen. I det følgende vil vi analysere informanternes medindflydelse.

Muligheden for at blive hørt og ytre sine holdninger om Rentemestervejkvarterets udvikling er netop ét væsentligt element i at opnå medindflydelse. De lokale aktører har fået mulighed for at få medindflydelse gennem en række workshops, som de har deltaget i. Når vi har

spurgt vores informanter om, og hvordan, de føler sig hørt, refererer flere til, at de i Udviklingsplanens designløsninger kan se deres input udmøntet. En beboer udtaler: “Der sidder jeg med en følelse af, at der er en masse elementer, der er blevet lyttet til”. Informanternes genkendelse af deres forskellige udsagn i Udviklingsplanen vidner om at de er blevet hørt, og at deres arbejde med blandt andet at formulere og tydeliggøre stedets identitet i fællesskab.

Marie Stender (2015) har forsket i, hvordan steders identitet kan designes. Stender begrebsliggør ‘stedsidentitet’ som noget, der skabes mellem mennesker. Det handler både om de karakteristika, der adskiller stedet fra andre steder, men også om de fælles karakteristika, som en gruppe associerer sig med på et givent sted, eller hvad stedet associeres med af andre. Altså både om stedets lighed til og forskel fra andre steder (Stender, 2015). Karakteristisk for Rentemestervejkvarteret er som nævnt områdets brogede identitet, der særligt manifesteres i den tidligere industriarkitektur og den blandede beboersammensætning. Området har altså allerede en særegen identitet qua sin historiske udvikling og de sociale relationer, der findes i kvarteret. Med Udviklingsplanen oplever de lokale aktører, at de har været *med* til at identificere stedets nuværende identitet og kvaliteter til den fremtidige udvikling. Rentemestervejkvarterets stedsskabelse vidner også om en opbygning af identitetsfællesskab, da de sammen har diskuteret og argumenteret for en fælles vision for kvarterets fremtid.

Netop samskabelsesprocessen, som Udviklingsplanen er blevet til i, er et eksempel på, hvordan de lokale aktører har fået mulighed for at komme med input til en fælles vision for området. Disse er taget med i designløsningerne, som kan findes i Udviklingsplanen, når området fortsat udvikles. I denne sammenhæng består samskabelsen i, at de lokale aktører har italesat deres holdninger, viden om kvarteret og kommet med løsningsforslag, mens projektlederne og rådgiveren har faciliteret, opsamlet og implementeret forslag i konkrete designløsninger. Dermed ses en grad af samskabelse mellem dem, der bruger stedet i hverdagen og fagfolk, der arbejder med byudvikling.

Der findes forskellige grader af medindflydelse i byudvikling. I NPG-paradigmet, som samskabelse er en del af, har borgerne til opgave at engagere sig aktivt i de forskellige dele af det offentlige domæne som medskabere. I vores undersøgelse er de lokale aktørers deltagelse et konkret eksempel på en samskabelsesproces mellem private og offentlige aktører om byens udvikling. Her er Torfing et al’s (2019) samskabelsesstige, der viser forskellige grader af samskabelse, relevant. Vi argumenterer for, at arbejdet med Udviklingsplanen foregår på stigens fjerde trin. Her mødes lokale og offentlige aktører i dialog for at skabe nye og bedre løsninger. Dette er netop, hvad der finder sted i arbejdet

med Udviklingsplanen. Som nævnt blev dette arbejde igangsat af styregruppen i Områdefornyelsen Nordvest, der bestod af både lokale beboere og kommunale medarbejdere. På den måde er en gruppe af lokale borgere gået sammen med magthavere om at muliggøre, at kvarterets aktører kan komme med input og løsninger til Rentermestervejkvarterets udvikling. På trods af at alle lokale aktører har været inviteret med ombord i dette arbejde, er det kun en begrænset gruppe, som har deltaget og reelt givet input, hvilket betyder, at medbestemmelsen blot ligger hos de deltagende.

Et andet aspekt, der har bidraget til informanternes oplevelse af at blive hørt i inddragelsesprocessen, er betydningen af, at der har været relevante fagpersoner til stede i forløbet: "Der er blevet lyttet til os. Både borgmesteren havde kigget på det, og lokaludvalget nikker til det", fortæller en beboer, mens en anden stemmer i: "Stadsarkitekten kom og talte. Jeg synes, det er en rigtig god og sympatisk måde at gøre det her på, hvor folk er involverede i det på den her måde". Borgmesteren fra TMF, stadsarkitekten og en trafikingeniørens deltagelse har betydet, at informanterne føler, at de er blevet taget seriøst i selve inddragelsen. For dem opleves fagpersonernes tilstedeværelse som et indikator for, at deres input reelt kan blive forankret politisk, når området fortsat skal udvikles.

Gennemgående oplever de lokale aktører altså, at deres input til udviklingen af Rentemestervejkvarteret er blevet hørt og taget med i processen omkring Udviklingsplanen. Dette er med til at underbygge potentialet i at inddrage lokale aktører gennem samskabelsesprocesser, når byudviklingen finder sted i deres lokalområde. I dette tilfælde har magthaverne i byens udvikling, her i form af kommunen, givet borgerne mulighed for at få medindflydelse på områdets udvikling. Ifølge Lefebvre (Purcell, 2013) skal borgerne, i retten til byen, tage kampen op og engagere sig for at opnå selvbestemmelse. I vores undersøgelse viser de lokale aktørers deltagelse og stillingtagen, at de oplever en *med*bestemmelse, og altså ikke den *selv*bestemmelse, som Lefebvre mener, at man skal stile efter for at opnå retten til byen. En beboer fortæller om sin oplevelse af denne form for indflydelse: "Der er jo en enorm stor tilfredsstillelse i at prøve at påvirke nogle processer". Et eksempel på disse processer, som den lokale beboer italesætter, er byens kapitalistiske mekanismer, der, ifølge Harvey (2008), går ud på at byen skal absorbere kapitaloverskud for at vækste. Herved skabes en ulighed, der er forankret i det byggede miljø, som beskrevet tidligere. Ved at deltage i arbejdet med Udviklingsplanen kan de lokale aktører påvirke disse mekanismer gennem deres medbestemmelse. Denne medbestemmelse afhænger dog af, hvordan Udviklingsplanen modtages og anvendes i de politiske processer. Denne problemstilling vil blive analyseret i nedenstående afsnit.

Lokalt og politisk ansvar

En beboer fortæller: "Når jeg ser på det færdige produkt, så har de jo hørt efter, men det svære her, det er jo at lave en Udviklingsplan, og ikke vide hvad man skal bruge den til". Udviklingsplanens problemstilling består af, at der findes en væsentlig forskel på, at man som borger (1) får muligheden for at komme med input og ytre sine holdninger og (2) reelt får sin stemme hørt og medtaget i de politiske processer, der ligger bag byudvikling. En anden beboer beskriver en oplevelse af at stå tilbage og tvivle på indsatsens effekt: "Når man kigger ned på gaden, så ser den lige sådan ud som den gjorde for 3 år siden. Så jeg mangler ligesom at se det udmøntet". Flere af de lokale aktører beretter om, at status på Udviklingsplanen er, at den ligger i lokaludvalgets en skuffe. Det er blevet tydeligt, at Udviklingsplanens manglende politiske forankring er en udfordring for de lokale aktørers potentielle indflydelse på Rentemestervejs udvikling de kommende år. "[Manglende politisk forankring] er jo helt klart svagheden i vores Udviklingsplan. Men det særlige er jo så, at det kommer fra et lokalområdes ønske" (Projektleder). Citatet indkapsler Udviklingsplanens paradoks: Den er udviklet i samskabelse med lokale aktører, som oplever, at de er blevet lyttet til, mens den manglende politiske forankring kan resultere i at arbejdet er spildt.

Som tidligere nævnt kan Udviklingsplanen også bruges som et fagligt belæg af de lokale aktører, når der udvikles i området. Rådgiveren fortæller, hvordan det kan være med til at styrke de lokale aktørers argument: "Der er nogle brugere, som nu som siger: Hey, det kan I da ikke bare, der er lavet en plan". Der ligger et ansvar på de lokale aktørers skuldre om at præsentere Udviklingsplanen for dem, der har beslutningskomptencerne. Flere beboere beskriver, hvordan de har indarbejdet de faglige argumenter fra Udviklingsplanen i en puljeansøgning. En af dem uddyber: "Vi har jo længe selv prøvet at argumentere for at: Det synes vi. Men der er da bare noget mere ballast på, når man kan præsentere noget fagligt analysearbejde. Det tror jeg også, at vi vil gøre fremadrettet". Udviklingsplanen er dermed allerede blevet brugt af nogle beboere, men den er stadig ikke blevet implementeret i kvarterets udvikling. Ovenstående er et eksempel på, at aktørerne bruger Udviklingsplanen til at forsøge at få medbestemmelse.

Yderligere er en bevarende lokalplan bekendtgjort i starten af oktober parallelt med vores samtaler med informanterne. I den er flere input fra Udviklingsplanen blevet implementeret. Eksempelvis nævnes, hvordan mindre boliger udgør omkring 30% i området, hvilket er højt i sammenligning med det øvrige København på 12%: "Der er et lokalt ønske om flere større boliger i kvarteret" (Københavns Kommune, 2022b). Den bevarende lokalplan er et

eksempel på et dokument, der er politisk forankret. På den måde er implementeringen af Udviklingsplanen gået fra at være et ideoplæg udviklet i et lokalt perspektiv til i nogen grad at blive forankret i et politisk dokument. Der er tale om udvalgte tiltag, som er blevet taget med i den nye lokalplan. Udviklingsplanen er samtidig ikke udmøntet i konkrete fysiske ændringer, men implementeringen i den bevarende lokalplan er et skridt på vejen mod lokal medbestemmelse af kvarterets udvikling.

Det er ifølge Lefebvre (Purcell, 2013) vigtigt, at retten til byen ikke er et mål, men et middel til forandring. Vi argumenterer for, at vores informanter ikke skal se Udviklingsplanen som et færdigt produkt, men et middel til at forandre, der fortsat skal arbejdes med. Informanternes engagement og Udviklingsplanen skal altså ikke ses som en protestbevægelse lige nu og her. I stedet må de fortsætte deres arbejde og tiltag og følge processen. Retten til Rentemestervej opnås altså ved fortsat at arbejde med lokale initiativer og kontinuerligt kæmpe for deres kvarter.

I de to ovenstående dele, 'Lokal medindflydelse' og 'Lokal og politisk ansvar', har vi belyst forskellige problematikker i forbindelse med Udviklingsplanen: Betydningen af at det kun har været en begrænset gruppe, der har deltaget og givet inputs, den manglende politiske forankring samt måden hvorpå de lokale aktører bruger udviklingsplanen for at få medbestemmelse. På baggrund af analysens indsigter argumenterer vi ligeledes for, at Udviklingsplanen både kan ses som en proces og et produkt. Dertil spørger vi: Kan processen være succesfuld uafhængig af hvordan produktet klarer sig? Dette spørgsmål, samt de ovenstående problematikker, vil vi diskutere i den diskuterende analyse.

05

DISKUTERENDE ANALYSE

Det følgende kapitel er en diskuterende analyse, hvor vi både vil analysere vores informanters udsagn i forhold til vores teoretiske ramme og trække analyserne op på et højere niveau og diskutere problemstiller, som vi er stødt på gennem de analyserende afsnit. Disse problemstillinger indebærer blandt andet: Forståelsen af samskabelse som en succes, ressourcers betydning for inddragelsesprocessen og det efterfølgende produkt samt samskabelses indflydelse på det demokratiske grundlag.

Den diskuterende analyse er delt op i tre afsnit. Først analyserer vi potentialer og udfordringer i samskabelse ud fra informanternes oplevelser og trækker på fund fra første og anden analysedel. Samtidig diskuterer vi disse både ud fra vores case og i andre byudviklingssammenhænge. Dernæst sætter vi spørgsmålstegn ved, hvem der skal have retten til byen gennem en diskussion af demokratiets omfang i inddragelsesprocesser og betydningen af deltagernes grad af ressourcer. Til slut vil vi diskutere Udviklingsplanens succes både set som en proces og et produkt, samt hvordan arbejdet med byens udvikling for de lokale aktører fortsat skal være en kontinuerlig kamp for at få medbestemmelse.

Potentialer og udfordringer i samskabelse

Som vores foregående analyse viser, er samskabelse en måde for de lokale aktører at få medindflydelse på Rentemestervejkvarterets udvikling. På den ene side findes der et potentiale i at være sammen om kvarterets udvikling, da det kan styrke beboernes stedstilknytning og ejerskabsfølelse og bidrage til at skabe lokale netværk. På den anden side kan der opstå udfordringer i form af ressourcekrævende arbejde, og løsningerne kan have lange udsigter, hvilket kan føre til faldende engagement blandt de deltagende. Dette afsnit vil analysere og diskutere disse potentialer og udfordringer ved samskabelse.

Et konkret eksempel på et potentiale ved samskabelse påpeges her af en af de erhvervsdrivende, en ejendomsudvikler i Rentemestervejkvarteret. Han understreger, hvordan samskabelse for ham og hans branche kan være med til at skabe bedre løsninger sammen med beboerne: “Det kan også gøre, at vi får en forståelse for nogle ting, som vi ikke havde før. Vi har jo vores dagsorden med at udvikle, og årsagen, til at vi gør det, er, at vi har en virksomhed, der skal drives, og som skal betale et udbytte til vores aktionærer”. På trods af at han har et økonomisk ansvar i forhold til at drive en virksomhed, ser han en værdi i at bygge ejendomme, som lokalsamfundet sætter pris på, så risikoen for udfordringer fremover mindskes. På den måde ser han et særligt potentiale i at inddrage lokale aktører, fordi han i sin rolle som developer får en forståelse for de behov, som beboerne og brugerne, der færdes i kvarteret, har.

Omvendt har vi også mødt en skepsis, når det kommer til inddragelse af lokale aktører. En anden erhvervsdrivende ser, modsat ovenstående, udfordringer fremfor potentialer i samskabelse. Han argumenterer for, at inddragelsesprocesser generelt kræver for mange ressourcer og finder det spild af både tid og penge. Han ser ikke værdien i at fordele magten og beslutninger, når det kommer til byudvikling. Modsat er han fortaler for top-down styring, da han ser det som værende mere effektivt. Han mener altså, at de, der har midlerne, skal tage stilling til byens udvikling og handle derefter. De to eksempler tydeliggør, hvordan to lokale aktører fra samme “kategori”, nemlig erhvervslivet, oplever henholdsvis potentialer og udfordringer i inddragelse.

På den ene side ser størstedelen af vores informanter, sammen med den første erhvervsdrivende, et potentiale i, at de lokale aktører bliver inddraget i udviklingen af deres kvarter. Potentialet findes blandt andet i, at de lokale aktører får ansigt på hinanden, som nævnt i anden analysedel. Dette giver dem mulighed for at skabe og styrke lokale netværk.

Styrkelsen af netværk er ligeledes relevant i andre sammenhænge, hvor samskabelsesprocesser finder sted, da det kan give borgerne mulighed for at bruge hinandens ressourcer og trække på hinandens kompetencer. Dette muliggør en mobilisering af lokale kræfter. På den måde er der et potentiale i at lokalsamfundet kan stå stærkere sammen, når byens udvikling ikke stemmer overens med deres ønsker og behov. Vi ser dette som en samskabelseslæring: Gennem samskabelsesprocesser erfarer de deltagende borgere, at det er muligt at påvirke byens udvikling, og at man sammen kan stå stærkere i en fælles stilen efter retten til byen. Netop dette argumenterer Harvey (2008) og Lefebvre (Purcell, 2013) også for: Ved at deltage i byens udvikling er der et potentiale for borgerne til at opnå retten til byen. Vores analyse viser altså, at samskabelsesprocesser er vigtige - ikke kun for lokalområdet, men for byudvikling generelt, da det giver borgerne mulighed for at få medindflydelse på byens udvikling. På den måde findes et potentiale i at skabe et stærkere lokalsamfund med bedre sammenhængskraft og højere demokratisk deltagelse.

På den anden side findes der også en udfordring ved at inddrage lokale aktører i udviklingen. Ifølge den anden erhvervsdrivende er en udfordring ved samskabelse, at det er ressourcekrævende i forhold til tid og penge. Andre fremhæver også, at det er svært at prioritere tid til processen, og at dette er med til at begrænse hvor mange, der reelt deltager. Vores undersøgelse viser også, at ressourcer som social og kulturel kapital spiller en væsentlig rolle, når det kommer til at inddrage lokale aktører og opnå retten til byen. Det betyder, at det segment, der deltager, kommer til at definere, hvilke ressourcer der kommer til at være til stede i inddragelsesforløbet. Et eksempel på dette har vi tidligere fremhævet i anden analysedel, hvor rådgiveren italesætter borgergruppen som “udfordrende” at arbejde sammen med sammenlignet med tidligere kunder. Grunden er netop, at der er tale om en reflekteret gruppe borgere, som er ressourcestærke og har meget viden om og stærke holdninger til deres kvarter, og som tidligere har haft dårlige erfaringer med at samarbejde med kommunen. Deres engagement og ivrige deltagelse bliver i dette tilfælde en udfordring for selve inddragelsesformatet: Udfordringen består i, at samskabelse ofte lægger op til, at borgerne får lov til at komme med input inden for en opsat ramme, men denne rammesætning bliver udfordret, når borgergruppen har stærke holdninger og vil have deres stemme hørt, i dette tilfælde grundet tidligere dårlige erfaringer. Samskabelse handler netop om at skabe et samarbejde mellem lokale aktører og magthaverne, men bliver mere udfordrende for dem, der har magten (eksempelvis kommunen), når deltagerne har stærke holdninger. På samme måde som samskabelse udfordres, hvis der ikke er nogle aktører, der deltager, udfordres samskabelse også af en reflekteret borgergruppe, som ikke uden videre godtager det, der er blevet rammesat af dem, der bestemmer.

Byudvikling: Hvem skal have retten?

Et spørgsmål opstår i diskussionen om potentialer og udfordringer ved samskabelse og retten til byen: *Hvem* skal inddrages, når det kommer til byens udvikling? Er det de lokale aktører, der bor, arbejder og besøger området nu, som er tilfældet her? Eller har de fremtidige og potentielle beboere og brugere også noget at skulle have sagt? Diskussionen om hvem og hvordan borgerinddragelse favner er væsentlig, da de, der inddrages, får medbestemmelse på området.

Lefebvre (Purcell, 2013) argumenterer for, at byens borgere skal tage byen tilbage og kæmpe for et sandt demokrati, hvor de har indflydelse på eget liv. Lefebvre forklarer, at det er byens borgere, dem der bebor byen uanset status, som skal have retten til byen. Som beskrevet i anden analysedel italesætter Lefebvre dog ikke, hvad det kræver at tage del i denne kamp. Vi argumenterer for, at Lefebvre negligerer spørgsmålet om ressourcer, når kommer til at tage kampen op og opnå retten til byen. Vores undersøgelse viser netop, at de lokale aktørers grad af ressourcer er en forudsætning for deres deltagelse i inddragelsesprocessen. Her er det de ressourcestærke, der har deltaget i Udviklingsplanen og fået mulighed for at få deres stemmer hørt. Dette sætter en begrænsning for hvilke borgeres input, der bliver en del af det fremtidige arbejde med Rentemestervejkvarteret. Dermed bliver det en begrænset gruppe, der får medbestemmelse.

Kritikken af graden af ressourcer har vi allerede beskæftiget os med, men vi mener, at spørgsmålet, om hvem der skal involveres i byens udvikling, er relevant fra et andet perspektiv, nemlig om adgang til inddragelsen skal afgøres af ens nuværende tilknytning til området. Vi ved fra udviklingen af udkantsområder i Danmark, at når det kommer til at udvikle mindre byer, findes der en strategi i at involvere borgere, der ikke bor på det givne sted. Strategien består i at spørge borgere fra andre byer om, hvad der skal til, for at de vil flytte dertil, og dermed potentielt tiltrække udefrakommende til lokationen. Samme behov for tiltrækning af nye borgere findes modsat ikke i en storby som København. Visionen for at inddrage borgerne i København beskrives af Københavns Kommune således: “Vi vil gerne sammen med københavnerne finde ud af, hvordan vi bedst mødes, taler om og skaber vores fælles by og de løsninger, som København og københavnerne har brug for” (Københavns Kommune, 2019a). Her er altså tale om at inddrage de nuværende byboere og lytte til deres behov i udviklingen af København. På den måde skabes der en by til dem, der allerede bor der. Dette er nødvendigvis ikke en udfordring, men man fristes til at spørge: Er det kun dem, der allerede bor der, der skal have retten til byen?

Ved blot at inddrage de lokale aktører fra Rentemestervejkvarteret i Udviklingsplanen, bliver der altså ikke taget højde for kommende beboere og brugeres ønsker og behov for stedet. På den ene side skaber det et mere lokalt forankret kvarter lige nu og her med de nuværende borgeres stemmer. På den anden side sker der kontinuerligt en tilflytning af nye borgere, der ikke får mulighed for at få deres stemme hørt. Denne måde at inddrage borgere på resulterer i, at der kun bliver taget hensyn til en begrænset gruppes behov. Dette er en problemstilling både for arbejdet med Udviklingsplanen og for inddragende byudvikling generelt.

Det er relevant at diskutere, hvem der inddrages, og hvordan dette påvirker processen med Udviklingsplanen, det færdige produkt samt områdets generelle udvikling. Samskabelsesformatet i Udviklingsplanen er bygget op således, at alle i princippet er blevet inviteret med ombord. Det er dog kun et vis segment, der reelt har deltaget. De har fået mulighed for at udtrykke egne ønsker og behov i forhold til udviklingen af området. Dette har gjort, at de, modsat dem, der ikke har deltaget, har fået en grad af magt over udviklingen af Rentemestervejkvarteret.

Hertil kan man diskutere om samskabelse og retten til byen udgør en udvidelse eller en indskrænkning af demokratiet. Generelt er målet med at inddrage borgere i byudvikling at skabe en bredere og mere demokratiseret proces omkring byens udvikling. Torfing et al. (2019) understreger, at samskabelse kan styrke den demokratiske deltagelse i samfundet. Vi argumenterer for, at demokratiet har potentiale til at blive udvidet gennem lokale aktørers kollektive deltagelse i lokalsamfundet. Gennem samskabelse giver man altså et mandat til de mennesker, som vil blive påvirket af den udvikling, som området gennemgår. Politiske processer kan for nogle opleves fjerne fra dagligdagen og kan derfor være svære at finde motivationen til at engagere sig i. Vores analyse viser, at en styrke ved Udviklingsplanen er, at den er meget lokal forankret, og derfor nemmere at forholde sig til. Vores informanter finder værdi i, at de kan påvirke og skabe en synlig forandring lige der, hvor de selv færdes, og at Udviklingsplanen derfor for dem er håndgribelig og konkret. Den lokalt forankrede samskabelse åbner i dette tilfælde op for, at flere af de lokale aktører kan se sig selv tage del i demokratiske processer. Herigennem udvides demokratiet, da flere kommer til at tage del i politiske beslutninger om byen. Vi mener, at der ligeledes i andre sammenhænge er et potentiale i at byudvikling, der er lokalt forankret, kan være med til at udvide demokratiet.

Men vores undersøgelse viser, at formatet modsat også kan indskrænke demokratiet. Torfing et al. (2019) argumenterer for, at en risiko ved samskabelse er, at løsninger bliver til på baggrund af nogle enkeltes meninger. Som nævnt er det blot en gruppe af alle de lokale i området, der reelt har været en del af arbejdet med Udviklingsplanen. Dette kan ses som en

indskrænkning af demokratiet og en udfordring for det repræsentative demokrati, idet nogle har fået mere indflydelse på udviklingen af det offentlige rum end andre. Et andet eksempel på at demokratiet risikerer at blive indskrænket gennem samskabelsesprocesser er, når en begrænset gruppe får lov til at tage beslutninger, der kan påvirke andre steder i byen negativt. Når man eksempelvis kæmper mod, at der opføres ungdomsboliger i sit lokalområde, vil det unægteligt betyde, at boligtypen i stedet skal opføres andre steder i byen (jf. Kommunalplanen 2019), hvor den også kan være uønsket. Dette kan få et udemokratisk islæt, da man på den måde bryder med den grundlæggende idé i det repræsentative demokrati.

Vi har tidligere argumenteret for, at grunde som tid, overskud, sprogkundskaber og adgang til informationer spiller ind i forhold til deltagelsesgraden, men en yderligere grund kan være, at inddragelsesformatet i form af workshops ikke har ramt et bredt udsnit af den lokale befolkning. Man kan derfor diskutere, om andre metodiske værktøjer skulle have været benyttet til at få flere borgere med i processen og på den måde undgå at indskrænke medbestemmelsen. For at ramme en bredere gruppe kunne man som supplement eksempelvis anvende online spørgeskemaer eller opsøge beboerne på deres hjemmebane for eksempel i foreningslivet. Med en mere varieret inddragelsesproces opstår muligheden for at samle et bredere udsnit af lokalbefolkningen. På den måde vil den lokale deltagelse ikke afhænge af, at borgerne skal møde op et bestemt sted, på et bestemt tidspunkt eller sætte en række aftentimer af til workshops.

Et andet eksempel på hvordan samskabelsesprocessen har været med til at indskrænke demokratiet, er vores informanters holdning til de nye ungdomsboliger. Størstedelen af informanterne omtaler, som tidligere nævnt, opførelsen af ungdomsboliger i området som en uvelkommen udviklingstendens. Flere lokale aktører argumenterer for, at denne boligform medfører mindre engagerede beboere, der kun bor der for en periode. Samtidig er boligtypen en modsætning til, hvad de lokale udtrykker, at de har behov for i området - nemlig flere familieboliger. Det er derfor relevant at diskutere, om de lokale stemmer skal trumfe de mere overordnede hensyn, der findes i byen. I Københavns Kommune er der netop et voksende behov for mindre boliger, specielt til studerende og jævnfør Kommuneplanen 2019 skal disse prioriteres højt (Københavns Kommune, 2019b). Men de lokale aktører, som vi har talt med, ønsker ikke, at det er i deres kvarter, at dette skal ske. Denne holdning kan betegnes med begrebet ‘Not In My Back Yard’ (NIMBY). Begrebet anvendes, når en gruppe modsætter sig forandringer i deres eget område, omend de måske bakker op om idéen overordnet set. Denne forandring skal bare ikke foregå der, hvor de selv bor (Hansen, 2021:182). NIMBY kan altså være en årsag til protester mod

byudvikling. Modstanden mod ungdomsboligerne i Rentemestervejkvarteret illustrerer netop et paradoks: De lokale aktører har en forståelse for, at der skal bygges boliger til de mange studerende i København, dog skal disse ungdomsboliger ifølge informanterne ikke bygges i deres lokalområde. I arbejdet med Udviklingsplanen kan man netop diskutere, om de fremtidige beboere - muligvis studerende - burde have været en del af processen. I dette tilfælde er der tale om en indskrænkelse af demokratiet, da de lokale aktører får mere at skulle have sagt end eksempelvis de unge, der mangler et sted at bo. De lokale aktører får mulighed for at bestemme på vegne af andre, uden at have fået mandat hertil Selvom man gennem samskabelse har opnået at involvere borgere i udviklingen, er det stadig kun en begrænset gruppe, der bliver hørt. Dette er også relevant at diskutere på et generelt plan, når det kommer til at udvikle byens rum gennem samskabelse. På den ene side giver samskabelse borgere mulighed for at have indflydelse på deres egen by og derved udvide demokratiet. På den anden side vil de, der deltager, handle efter deres egen agenda, og dette vil indskrænke demokratiet, fordi det er et fåtal, der bliver hørt. Derfor er det en fordel at inddragelsen favner så mange og så bredt som muligt. Vi argumenterer for, at samskabelse med lokale aktører er et vigtigt bidrag til byudviklingen. Dette betyder dog ikke, at det demokratiske grundlag er sikret, da indflydelsen kun gives til en mindre gruppe borgere. Vi er bevidste om denne ulempe, men vi mener stadig, at inddragelse af de lokale aktører har et potentiale for at bidrage positivt til lokalsamfundet.

Diskussionen af hvem der kan deltage, og hvordan man kan deltage i inddragelsesprocesser, som vi har udfoldet i ovenstående, er væsentlig. Dog findes der i det danske politiske system en naturlig grænse for, hvor meget indflydelse borgerne kan få på byens udvikling. Til grund for dette ligger den hierarkiske struktur, som det politiske system er opbygget efter. I det repræsentative demokrati giver borgerne mandat til at magthaverne kan tage beslutninger på deres vegne, og det er politikere, der skal stemme forslag igennem, som for eksempel Udviklingsplanen. Derfor ophører den indflydelse, som de lokale aktører kan have på byens udvikling, når processerne bevæger sig op på et højere politisk niveau. Gennem samskabelse er der både mulighed for at udvide og risiko for at indskrænke demokratiet. Alt andet lige vil der, som et vilkår i det repræsentative demokrati, altid være en øvre grænse for borgernes indflydelse og medbestemmelse.

I det ideelle samfund skal alle have mulighed for at påvirke byens rum. Realiteten er oftest en anden, og vi mener, på trods af ovenstående forbehold, at den gode måde at samskabe på, er at inddrage de lokale aktører, der bor og færdes i området. Grunden til dette er, at det er dem, der har viden om stedet, det er dem der lige nu bliver påvirket af forandringerne, og

fordi det at inddrage de lokale aktører er med til at underbygge netværk, ejerskab og stedstilknytning og derved styrke kvarteret.

Udviklingsplanen som proces kontra produkt

Som belyst i det ovenstående består Udviklingsplanen og samskabelsesprocesser både af potentialer og udfordringer. På baggrund af vores diskussioner i det foregående vil vi i dette afsnit stille spørgsmålet: hvordan kan man forstå Udviklingsplanen som en succes baseret på processen og på produktet?

Udviklingsplanen kan, på den ene side, forstås som en proces i sig selv. Det er et arbejde, der er lavet for at komme frem til hvilke ændringer og løsninger, der, set i et lokalt perspektiv, skal implementeres i kvarteret. På den anden side kan Udviklingsplanen forstås som et produkt: De lokale aktørers input er blevet implementeret i Udviklingsplanen og ligger klar som et færdigt dokument. Dog er designløsningerne endnu ikke fysisk manifesteret i kvarteret, og flere af vores interviewpersoner er spændte på - nogle også nervøse for - om de kommer til at kunne se deres idéer andre steder end i selve dokumentet. Med disse to måder at se arbejdet med Udviklingsplanen på, er det interessant at diskutere, hvornår - eller *om* - man kan tale om planen som en succes. Dette vil vi gøre ved først at diskutere Udviklingsplanen som en proces og dernæst som et produkt.

Proces

Hvis Udviklingsplanen blot udgør en *proces* på vejen til et mål, er det så muligt at betragte den som en succes? Vores analyse viser, at processen omkring Udviklingsplanen har bidraget til et bedre samarbejde mellem de lokale aktører og kommunen (her i form af Områdefornyelsen) end i tidligere processer. Også forholdet mellem det private erhvervsliv og de lokale beboere er blevet styrket i processen. På den måde opleves processen som en succes, da det har fået interessenter til at mødes, hvilket er med til at styrke de lokale netværk, stedstilknytningen og ejerskabet til Rentemestervejkvarteret, som vi tidligere har beskrevet. Vi har tidligere belyst uenigheder i forløbet, og mener at der i denne sammenhæng opstår et relevant spørgsmål: På hvilken måde kan processen kaldes en succes, hvis ikke alle har været enige om, hvad der skulle stå i det endelige produkt? Vi argumenterer for, at det vigtige for en succesfuld proces er, at de, der har deltaget, har oplevet, at der var tale om en konstruktiv dialog og debat mellem de lokale aktører, mere end at alle nødvendigvis har fået deres vilje. Torfing et al. (2019) argumenterer netop for, at samskabelsesprocesser er en fordel for de forskellige aktører hver især: På trods af

forskellige agendaer får de mulighed for at opnå et kendskab til hinanden, vidensudveksle og gøre brug af hinandens kompetencer. Samme pointer hører vi fra flere af vores informanter. Eksempelvis beskriver en af de lokale erhvervsdrivende, ejendomsudvikleren, at sådanne processer er med til at folk fra hans branche og de lokale beboere får ansigt på hinanden og dermed en bedre forståelse for de interessekonflikter, der kan være til stede. Ud fra vores analyse er det blevet tydeligt, at det netop handler om, at de deltagende har haft mulighed for at møde hinandens forskellige holdninger og forstå disse i samskabelsesprocessen, og det er dét, der har haft en stor værdi og ikke mindst gjort arbejdet med Udviklingsplanen succesfuld. Kendskabet til hinandens kompetencer, som kan opnås gennem samskabelsesprocesser, har et potentiale til at skabe en bedre inddragelsesforløb på et mere generelt plan i byens udvikling. Heraf udleder vi, at samskabelsesprocessers succes ikke afhænger af at opfylde alle involverede aktørers ønsker, men om at møde de deltagende og indgå i en konstruktiv debat, så der i fællesskab kan findes de bedste løsninger. En succesfuld samskabelsesproces består dermed af kompromisets kunst og handler om at få de forskellige aktører til at imødekomme hinanden.

Derfor finder vi det relevant at diskutere, om man kan vurdere samskabelsens succes udelukkende ud fra processen. Hvis samskabelse er med til at styrke netværk, ejerskab og stedstilknytning i lokalområdet, som vores analyse viser, argumenterer vi for, at det er selve arbejdet, i dette tilfælde med Udviklingsplanen, der er det væsentlige, og ikke hvad dette arbejde resulterer i. I tilfældet af, at man blot beskæftiger sig med samskabelsesprocessen, og ikke produktet, er det dog væsentligt at være opmærksom på, om man bliver blind for spørgsmålet om, om dette stykke arbejde, der er blevet lavet, bliver manifesteret i byens rum. Hvis arbejdet ikke manifesteres fysisk, kan der være en risiko for, at borgerne mister lysten til og engagementet for at tage del i lignende processer i fremtiden, da de kan komme til at opleve deres arbejde som spildt (måske Torfing et al?). Vi er bevidste om denne risiko, men argumenterer stadig for, at det er muligt at tale om sådanne processer som en succes i sig selv, da disse netop kan bidrage til borgernes interne netværk og tilknytning til deres kvarter samt samarbejdet med magthavere.

Som beskrevet har de involverede aktører oplevet flere potentialer ved processen, og også rådgiveren, der står bag faciliteringen, er positivt stemt. Dog understreger hun, hvor svært det kan være at komme fra proces til implementeret produkt: “Jeg tror, den store udfordring her var: Man skal passe på med at have en skide god involvering og få et skide godt produkt, og så lægge det ned i skuffen”. Derfor vil vi i det følgende diskutere Udviklingsplanen som et færdigt produkt indenfor tre forskellige formater.

Produkt

Udover at være en proces er Udviklingsplanen også udmundet i et endeligt fysisk *produkt* i form af et dokument. Det er derfor også interessant at diskutere, om er det muligt at se produktet i sig selv som en succes. Vi argumenterer for, at forståelsen af Udviklingsplanen som et produkt kan tredeles som: (1) et fagligt dokument der kan give tyngde til kommunale puljeansøgninger, (2) et grundlag for kommunen, som kan implementere de lokale aktørers designforslag i politiske forankrede dokumenter og (3) et designforslag som opfordring til developere, der skal udvikle i kvarteret.

I forhold til (1) produktet som et fagligt dokument fortæller to af de lokale aktører, hvordan de lige nu bruger Udviklingsplanen til at kunne realisere et omdannelsesprojekt på Provstevej, som de vil begrønne og lukke af for trafik. Vi har senere talt med projektlederen, der bekræfter, at beboerne på Provstevej bruger illustrationer og anbefalinger fra Udviklingsplanen til at underbygge deres forsøg for at få trafikdæmpet dele af vejen. På den måde anvendes Udviklingsplanen som et fagligt argument for at støtte den udvikling, som de lokale aktører ønsker. Vi kan se dele fra (2) Udviklingsplanen som et grundlag for kommunen i den nye bevarende lokalplan for kvarteret omkring Provstevej. I denne beskrives nu områdets arkitektoniske særegenhed og de forskellige funktioner, der er at finde på og omkring Rentemestervej, som de lokale aktører netop har været med til at formulere. Ønsket om at bevare disse særegenheder og funktioner er blevet understreget og konkrete forslag, som begrænsning af mindre boliger, er blevet integreret i lokalplanen. At disse input fra Udviklingsplanen er blevet integreret i lokalplanen, mener vi, betyder, at de lokale aktører har opnået medbestemmelse. (3) Produktet som designforslag og opfordring til developerne om kvarterets udvikling er stadig ikke fysisk udfoldet i kvarteret. En beboer fortæller at han “går stadig og kigger efter [designløsningerne]”. Succesen af dette format af produktet kan vi, og vores interviewpersoner, kun gisne om på nuværende tidspunkt, da ingen, som sagt, har set løsningerne udmøntet i kvarteret endnu.

Fælles for alle tre produktformater er, at tiden er en faktor i forhold til at se løsningerne manifesteret fysisk i byens rum, hvilket kan have betydning for produktet endelige succes. Vi vil med udgangspunkt i (2) Udviklingsplanen som et produkt og grundlag for kommunen understrege vigtigheden af denne tidslighed: Vi ved fra vores samtale med et medlem af lokaludvalget, der førhen har arbejdet med områdefornyelser, at langsommelighed kan påvirke produktet. Som belyst i anden analysedel findes et ældre projekt omkring overdækning af Helsingørmotorvejen ved Ryparken. Her blev projektforslaget relevant igen, og kom op af skuffen, da et lignende projekt skulle realiseres andetsteds. Eksemplet viser,

hvordan et færdigt produkt, i dette tilfælde som et grundlag for kommunen, der er blevet lagt til side, pludselig kan få værdi. På den ene side viser tidligere erfaringer med et lignende produkt, at lokale aktører har mulighed for at få indflydelse på byens udvikling på trods af, at det i første omgang kan se ud til, at deres arbejde ikke har nogen effekt. På den anden side kan man diskutere om designløsningerne stadig er relevante. Der er en sandsynlighed for, at der i mellemtiden er opstået nye behov i området for eksempel grundet demografiske ændringer. Ud fra dette argumenterer vi for, at succesen ikke nødvendigvis afhænger af, om løsningerne manifesteres fysisk i kvarteret, men om de løsninger, der udmøntes, tilgodeser de behov, som de lokale aktører har på det givne tidspunkt. En Udviklingsplan, som netop ikke er politisk forankret, må altså være fleksibel, fordi der altid vil være forhold, der ændrer sig over tid. Udviklingsplaner kan tage tid at få implementeret, og derfor ser vi fleksibilitet som en forudsætning for succes.

Vi oplever, at de lokale aktører taler om planens succes på forskellige måder, og heri ligger der en konflikt: De involverede aktørers succeskriterier synes forskellige. En gruppe aktører beskriver, hvordan Udviklingsplanen skulle fremstå som et ønskekatalog med store ambitioner og “vilde” ideer. En anden gruppe forholder sig mere realistisk til deres ambitioner for planen. De mener, at Udviklingsplanen skal forsøge at tale ind i den nye bevarende lokalplan for kvarteret og derfor “skrues ned” og tilpasses en sådan rammesætning. Vi ser fordele og ulemper ved begge dele: På den ene side er der en styrke i at gøre Udviklingsplanen drømmende. På denne måde kan man som borger give udtryk for, hvordan ens drømmescenarium for kvarteret ser ud. Med en ambitiøs plan for området, er der et potentiale for, at udviklingen kan trækkes i den ønskede retning til en grad som omstændighederne tillader. Modsat kan dette også gøre, at hvis planen bliver fuld af for vilde idéer, er der en risiko for, at forslagene ikke kan blive realiseret. På den anden side er der en styrke i at være realistisk omkring indholdet og arbejde det ind i en allerede fastsat ramme, da det gør det mere sandsynligt, at delelementer vil blive udført. Ulempen ved denne tilgang kan være, at det endelige produkt har en risiko for at blive ubetydeligt, samtidig med at de deltagende oplever, at deres forslag ikke ændrer status quo.

Hvorvidt Udviklingsplanen som drømmende eller mere håndgribelig er at foretrække kommer an på, hvad deltagerne mener, at en Udviklingsplan skal kunne bruges til samt hvad de deltagende vil have ud af processen og produktet i sidste ende. I dette tilfælde kan planen placeres i den mere realistiske ende af skalaen, og dette, mener vi, har medvirket til, at den er blevet implementeret i den bevarende lokalplan samt til at udforme puljeansøgninger og muligvis i sidste ende har nemmere ved at blive taget med i betragtningerne, når developere skal udvikle i kvarteret. Vi ser, at det format som Udviklingsplanen er udmundet i giver de

lokale aktører et håndgribeligt værktøj til at arbejde videre med kvarterets udvikling. På baggrund af dette argumenterer vi for, at den ideelle måde at lave en Udviklingsplan på, er ved netop at lade den tale ind i en realistisk rammesætning.

Kampen fortsætter

Lefebvre (Purcell, 2013) argumenterer for, at det, at få indflydelse på byen som borger, ikke opnås gennem at udføre en protest eller metaforisk kæmpe én kamp. Derimod må byens borgere kontinuerligt stræbe efter indflydelse som noget, der findes i horisonten. Det betyder, at hvis Udviklingsplanen skal opnå succes som proces og produkt, må de lokale aktører fortsætte med at kæmpe for deres kvarter. Der er altså tale om en kontinuerlig stræben efter indflydelse for, at retten til byen opstår. Vi mener, at beboerne og brugerne i Rentemestervejkvarteret ikke skal se arbejdet med denne håndgribelige Udviklingsplanen, som et afsluttet protestprojekt, hvis de vil gøre sig forhåbninger om at være med til at skabe et kvarter på deres præmisser. De skal kontinuerligt kæmpe - med Udviklingsplanen i hånden - for at få medindflydelse. Det er i denne proces, at borgerne kan gøre sig forhåbninger om at gøre deres stemmer gældende i kvarterets udvikling. Eksempler på dette ser allerede nu vi i forhold til (1) Udviklingsplanen som et fagligt dokument, hvor de lokale aktører forsøger at få deres stemmer hørt, ved at bruge planen som argument til ændringer på Provstevej, samt (2) Udviklingsplanen som grundlag for kommunen, hvor de lokale kan gøre sig forhåbninger om, at projektet kan blive relevant igen, efter at have ligget i skuffen. I vores teoretiske ramme om retten til byen bliver magthaverne opstillet som en enhed, man skal modsætte sig som borger, da det er denne enhed, der fastholder byen i en kapitalistisk udvikling. Vi argumenterer dog for, at vores undersøgelse viser, at borgere gennem samskabelse kan opnå resultater i samarbejde med magthaverne, sådan som det tydeliggøres i det ovenstående. Vi mener altså, at man kan være kritisk overfor Harvey og Lefebvres måde at opstille kampen om byen som en antiautoritær bevægelse på.

Vores diskussion af Udviklingsplanen både som en proces og et produkt tydeliggør, at informanternes rolle som medproducenter af rummet (her lokalområdet) er vigtig. Lefebvres begrebsliggørelse af produktion af rum, der indebærer, at mennesker er med til at definere rum ud fra deres sociale ageren, bliver altså relevant her. Der er, gennem informanternes deltagelse, potentiale for aktivt at påvirke den produktion af rum, der foregår i kvarteret, modsat den mere ubevidste indflydelse der sker i deres dagligdag. Den aktive produktion af rummet skal være kontinuerlig, ligesom beskrivelsen af en stræben efter retten til byen, og heri ligger et paradoks: Det sidste punktum blev sat i efteråret 2021. Metaforisk ligger den i en skuffe hos Bispebjerg Lokaludvalg og venter på at blive aktuel. Selve Udviklingsplanen er

på alle måder afsluttet. Men samtidig er den en del af en bevægelse mod mere medbestemmelse, mod retten til at definere kvarteret og mod et opgør med en klassisk neoliberal byplanlægning.

Vores undersøgelse viser, at der findes en værdi for borgerne i inddragelsesprocesser, da processerne kan være med til at tildele et ansvar ved at give medbestemmelse til de lokale aktører, hvilket har betydning for deres dagligdag. Denne værdi kan ses i at borgerne bliver tildelt et mandat til at påvirke udviklingen, og gennem dette får de tilknytning til denne udvikling og styrker den lokale ejerskabsfølelse.

ANBEFALINGER

I det sidste afsnit vil vi opstille en syv anbefalinger til arbejdet med at lave en Udviklingsplan, som skal bidrage til byudviklingen. Disse anbefalinger er tiltænkt dem, der skal inddrage borgere. Anbefalingerne er udarbejdet på baggrund af vores analyser og diskussioner og tager udgangspunkt i vores informanters oplevelser med og erfaringer fra Udviklingsplanen for Rentemestervejkvarteret. En væsentlig læring, der er blevet tydelig for os i løbet af arbejdet med vores undersøgelse, er, at samskabelse er et vigtigt bidrag til udviklingen af byen, da det giver borgerne medindflydelse på deres by. Samtidig er det vigtigt at pointere, at det ikke betyder, at det demokratiske grundlag af den grund er sikret.

Inddrag lokale aktører
I udviklingen af en bydel skal de, der bor og bruger området, høres. Dette er vigtigt, fordi det er denne gruppe, der som udgangspunkt har det mest indgående kendskab til området, og fordi det er dem, der umiddelbart bliver påvirket af ændringerne. Ved at lade borgerne indgå i en sådan proces styrker man interne såvel som eksterne netværk samt stedstilknytningen i området.

Vær tydelig om mål og forventninger
Tydeliggør grundtanken med at samskabe fra starten, da der findes forskellige interesser og forståelse af samskabelsens formål. Vær tydelig omkring hvad rammen for inddragelsen er, så de deltagende bliver bekendt med de muligheder, der er indenfor en naturlig grænse.

Forstå stedsidentitet og -tilknytning
Vi ser, at de lokales forhold til stedets identitet har betydning for deres engagement og motivation. Få en forståelse for både stedet og menneskene og vær opmærksom på at udnytte det kendskab til lokalområdet, som de deltagende har - det er dem, der kender stedet bedst. Forankr processen i kvarteret.

Favn bredt
Vær opmærksom på, hvem det er, der inddrages og hvordan de metoder, der bruges, påvirker dette. Fokusér på diversitet frem for kvantitet. Ved at inddrage bredt kan man undgå blot at repræsentere nogle begrænsede interesser, og forskellige perspektiver kan forenes.

Fokusér på fleksibilitet og fremtidssikring
Der vil altid være forhold i byen, der ændrer sig over tid, så det er en fordel, at en Udviklingsplan kan tilpasse sig de vekslende behov. I samme tråd kan det tage tid at få ændringer implementeret, og derfor ser vi fleksibilitet som en forudsætning for succes.

Gør Udviklingsplanen realistisk og håndgribelig
Ved at lade Udviklingsplanen tale ind i en defineret ramme, kan det give de lokale aktører et håndgribeligt værktøj, som de videre kan bruge i kvarterets udvikling. Overvej derfor hvordan et sådant dokument kan tale ind i områdets parallelle og overlappende udvikling.

Skab en kontinuerlig proces
Det skaber tilknytning til projektet, når borgerne løbende bliver inddraget, opdateret og spurgt til råds. Det er en fordel at samskabelsesprocessen strækker sig over en kortere periode, så deltagerne ikke mister motivationen. Der skal være mulighed for at kalibrere processen undervejs som reaktion på deltagernes løbende inputs inden for rammen.

Til de lokale aktører: Kæmp for din by!
Du har en mulighed for at få medbestemmelse og påvirke dit kvarter.

06

KONKLUSION

Formålet med dette speciale har været at belyse Rentemestervejkvarterets lokale aktørers kamp for medbestemmelse. Dette har vi gjort gennem interviews og ved at kortlægge kvarterets fysiske forhold og underliggende strukturer. Vores empiri har vi belyst gennem et teoretisk prisme, hvor grundlaget har været Harvey og Lefebvres begrebsliggørelse af retten til byen samt Torfing et al.'s teoretiseren over samskabelse. Som udgangspunkt for vores undersøgelse har vi haft vores problemformulering i form af tre spørgsmål, som vi her vil besvare.

Hvorfor vælger lokale aktører at indgå i en samskabelsesproces for at udvikle deres lokalområde?

Vores undersøgelse viser, at der er flere grunde til at lokale aktører er motiverede for at deltage aktivt i udviklingen af deres lokalområde. Vores informanter finder motivation i at stå sammen om en modreaktion på lokalområdets usammenhængende udvikling. Modstanden opstår, fordi bevaringsværdig arkitektur er blevet revet ned til fordel for nybyg, og at billige grunde er blevet opkøbt for at bygge ungdomsboliger, der er en god investering for developerne. Samtidig ses et stort lokalt engagement i området, hvor flere lokale aktører ønsker at få medbestemmelse på Rentemestervejkvarteret. Dette ønske taler ind i den forudgående udviklingsstrategi, eller mangel på samme, og målet er nu at bibeholde kvarterets særegenhed både arkitektonisk og socialt. På den måde findes der motivation for at give sin stemme til kende, når muligheden er der.

Hvordan kan en sådan proces bidrage til et område og dets udvikling?

På baggrund af vores undersøgelse konkluderer vi, at samskabelsesprocesser, som en del af at arbejde med et områdes udvikling, har potentiale til at styrke lokalområdet på flere måder. Samskabelse mellem borgere og magthavere kan have den fordel, at de involverede aktører, kan gøre brug af hinandens kompetencer og viden, mens det, at lokale aktører mødes i en fælles proces, kan styrke både stedstilknytning, ejerskab og de sociale netværk, der findes i kvarteret. Den fremtidige udvikling, der kommer af en samskabelsesproces, har potentiale til at blive forankret i området, da det netop er de lokale, der har været en del af at skabe den. Vi hører fra vores informanter, at det har en positiv effekt, at de kan se sig selv i den vision, der er blevet lavet for kvarteret. Dette gør det nemmere at implementere ændringer. En vellykket proces kan ligeledes føre til, at man er motiveret for at deltage i

lignende sammenhænge i fremtiden, da det, ifølge vores informanter, er motiverende både at skabe et godt forløb og at se de endelige forslag udmøntet i kvarteret.

Vores undersøgelse viser også, at der er potentielle risici ved samskabelsesprocesser: Det kan blandt andet føre til en misrepræsentation af borgere, der ikke har ressourcerne til at deltage samt en overrepræsentation af mere ressourcestærke individers interesser. Dog argumenterer vi for, at samskabelse er et vigtigt værktøj for borgere til at kræve medbestemmelse og retten til byen.

Hvordan udfordrer dette den klassiske neoliberalistiske byplanlægning?

Gennemgående for vores undersøgelse er det, at få muligheden for at få indflydelse og opnå medbestemmelse i ens lokalområde, en væsentlig pointe, der står i kontrast til den neoliberalistiske byudviklingsstrategi. En menneskeforståelse fremfor en markedsforståelse er mulig i denne form for byudviklingssammenhænge. I denne kontemporære måde at udvikle byen på er borgerne medskabere frem for blot kunder, og de har derfor mulighed for at udfordre status quo. De skal ikke blot købe eller forlange services, men tager selv del og påvirker dermed samfundet og, i denne kontekst, byens rum.

En afrunding

I vores teoretiske ramme om retten til byen bliver magthaverne opstillet som en enhed, som man som borger skal modsætte sig, da det er denne enhed, der fastholder byen i en kapitalistisk udvikling. Vi argumenterer dog for, at vores undersøgelse viser, at borgere gennem samskabelse kan opnå resultater i samarbejde med magthaverne, sådan som det tydeliggøres i vores analyse- og diskussionsdele. Vi mener altså, at man kan være kritisk overfor måden hvorpå Harvey og Lefebvre opstiller kampen om byen som en antiautoritær bevægelse og dermed udelukke samskabende processer. Vi konkluderer, at man godt kan skabe byen sammen med andre lokale aktører og ligeledes med magthaverne. Dette er forudsat at der skabes en god og gensidig dialog om visioner og ambitioner.

LITTERATURLISTE

Berth, A. (2015): “Carlsbergbyen er ikke længere vores Vesterbro” i *Ugeavisen.dk*, https://ugeavisen.dk/vesterbro/artikel/carlsberg-byen-er-ikke-længere-vores-vesterbro, set september 2022

Bispebjerg Lokaludvalg (2021): *Udviklingsplan for industrikvarteret langs Rentemestervej*

Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (2010): *Kvalitative Metoder*, Hans Reitzels Forlag

Bourdieu, P. & Wacquant, L. J. D. (1996): *Refleksiv sociologi - mål og mid-ler*, Hans Reitzels Forlag

Bryman, A. (2016): *Social Research Methods*, 5. udgve, Oxford University Press

Dansk Byplan Laborattorium (2023): *Borgere,* https://www.byplanlab.dk/node/602 set januar 2023

Coffey, A. & Atkinson, P. (1996): *Making Sense of Qualitative Data,* Sage Publications

Collin, F. & Køppe, S. (red.) (2015): *Humanistisk videnskabsteori*, 3. udgave 2. oplag, Lindhardt & Ringhof Forlag

Corner, J. (1999): “The Agency of Mapping” i *Mappings*, Reaction Books

Given, L. (2008): *The SAGE Encyclopedia of Qualitative Methods*, SAGE Publications

Grubbe, K. (2004): *Rentemestervej 14*, Oskar Jensen Gruppen A/S

Gundogan, E. (2009): *A Theory of Capitalist Urbanisation: David Harvey*, VDM Verlag Dr. Müller

Hansen, S. K. (2021): *Et forsvar for storbyen - Tæt, højt og fælles er vejen til bæredygtighed i det 21. århundrede*, Gads Forlag

Harvey, D. (2008): “The Right to the City”, *New Left Review,* 53

Harvey, D. (1989): *The Urban Experience, Basil Blackwell*

Horelli, L. (2017): “Engendering urban planning in different contexts – successes, constraints and consequences” i *European Planning Studies*, 25:10

Juul, S. & Pedersen, K. B. (2012): *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori: en indføring,* 1. udgave, Hans Reitzels Forlag

Jørgensen, H. H. (2022): *Fænomenologi*, 2. udgave, www.laeremiddel.dk/viden-og-vaerktoejer/videnskabsteori/videnskabsteoretiske-retninger/faenomenologi/, set oktober 2022

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009): *InterView,* Hans Reitzels Forlag

Kvorning, J. (2015): “Byudviklingsstrategier og byledelse” i *Fra plan til (en helt anden) virkelighed*, Urban Lab

Københavns Kommune (2015): *Fællesskab København - vision for 2025*

Københavns Kommune (2019a): *Københavnerinddragelse i Københavns Kommune*

Københavns Kommune (2019b): *Ungdomsbolig-analyse til Kommuneplan 2019*

Københavns Kommune (2021): “Ny 'udviklingsplan' for industrikvarteret langs Rentemestervej” https://www.kk.dk/nyheder/ny-udviklingsplan-for-industrikvarteret-langs-rentemestervej, set november 2022

Københavns Kommune (2022a): “Forslag til lokalplan Provstevejkvarteret, Bispebjerg”, https://www.kk.dk/dagsordener-og-referater/Teknik-%20og%20Miljøudvalget/møde-31012022/referat/punkt-10, set november 2022

Københavns Kommune (2022b): *Provstevejkvarteret Lokalplan 619*

Københavns Kommune Økonomiforvaltningen (2020): “Overborgmesteren: Private ungdomsboliger skal øremærkes til unge”, https://via.ritzau.dk/pressemeddelelse/overborgmesteren-private-ungdomsboliger-skal-oremaerkes-til-unge?publisherId=13559194&releaseId=13606580, set januar 2022

Larsen, H. G. & Hansen, A. L. (2009): “Herskabeliggørelse - Gentrification på dansk”, *Geografisk Orientering*, 39

Larsen, H. G. & Hansen, A. L. (2012): “Retten til byen” i *Byen i bevægelse - Mobilitet, politik og performance*, eds. Andersen, J. et. al.

Lefebvre, H. (1991): *The Production of Space*, Blackwell Publishing

Lefebvre, H. (1996): *Writings on the City*, eds. E. Kofman & E. Lebas, Wiley-Blackwell

Legal Desk (2022): “Servitutter”, https://www.legaldesk.dk/artikler/servitutter, set november 2022

Ley, D. (1996): “The New Middle Class and the Remaking of the Central City”, O*xford Geographical and Environmental Studies Series*

Lunch, K. (1990): *The Image of the City*, The M.I.T. Press

Meijer, A. (2016): “Coproduction as structural transformation of the public sector”, *International Journal of Public Sector Management*, 29:6

N.N. (2005): “København i spil” i *Information*, https://www.information.dk/2007/07/koebenhavn-spil, set september 2022

N.N (2021): “Copenhagen most liveable city 2021”, *Visitdenmark.com*, https://www.visitdenmark.com/press/latest-news/copenhagen-most-liveable-city-2021, set september 2022

Områdefornyelsen Nordvest (2016): *Kvarterplan 2016-2021*

Pedersen, O. K. (2011): “Byerne og globalisering”, *Byplan*, *63*:2

Purcell, M. (2002): “Excavating Lefebvre: The right to the city and its urban politics of the inhabitant”*, GeoJournal - Transformation, Citizenship, and the Right to the City*, 58:2/3

Purcell, M. (2013): “The Right to the City: the Struggle for Democracy in the Urban Public Realm”, *Policy and Politics*, 43:3

Religion.dk (2016): “Emic og Etic”, https://www.religion.dk/leksikon/emic-og-etic, set nov 2022

Schmidt, C. H. (2022): *Hermeneutik*, 2. udgave, www.laeremiddel.dk/viden-og-vaerktoejer/videnskabsteori/videnskabsteoretiske-retninger/hermeneutik/, set oktober 2022

Schultz Jørgensen, P. (2021): *Ta’ byen tilbage,* Forlaget Bogværket og forfatteren

Smith, N. (1979): “Toward a Theory of Gentrification”, *Journal of The American Planning Association,* 3-4

Sonne, M. J. (2013): *Stefans Vesterbro: Historien om en bydel fra arbejderkvarter til mondæn bydel*, https://projekter.aau.dk/projekter/files/166581681/Opgave_til_upload.pdf, set september 2022

Stender, M. (2015): “Kan steders identitet designes?” i *Byplan,* 67:1

Tanggaard, L. (2003): ”Forskningsinteviewet som diskurser der krydser klinger – Når lærlingen og forskerens veje brydes”, *Nordisk Pedagogik,* 1

Torfing, J., Sørensen, E. & Røiseland, A. (2019): “Transforming the Public Sector Into an Arena for Co-Creation: Barriers, Drivers, Benefits, and Ways Forward”, *Administration and Society*

Tortzen, A. (2017): “Samskabelse som fortælling og praksis: Et kritisk blik på den aktuelle samskabelsesdagsorden”, *Uden for Nummer,* (34)

Tortzen, A. (2018): *Borgerinddragelse og samskabelse i byer - syv internationale tendenser*

Vestergaard, H. (2004): “Boligpolitik i velfærdsstaten”, *Den danske velfærdsstats historie*, SFI

Wilken, L. (2010): *Bourdieu for begyndere,* Samfundslitteratur

Zukin, S. (2006): “David Harvey on Cities” i *David Harvey - a Critical Reader* eds. Noel Castree & Derek Gregory, Blackwell Publishing